

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra psychologie

Bakalářská práce

VLIV TELEVIZNÍHO VYSÍLÁNÍ NA MÍRU AGRESIVITY DĚTÍ MLADŠÍHO
ŠKOLNÍHO VĚKU

Vedoucí práce: PhDr. Jan Polivka

Autor práce: Zuzana Rajnová

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Forma studia: kombinovaná

Ročník: IV.

2011

Bakalářská práce v nezkrácené podobě

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

28. 02. 2011

„Děkuji vedoucímu bakalářské práce PhDr. Janu Polivkovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.“

OBSAH

1 AGRESE	8
1.1 Vysvětlení pojmu	8
1.2 Rozdělení agrese	9
1.2.1 Agrese vnitrodruhová a mezidruhová.....	9
1.2.2 Agrese verbální a brachiální	9
1.2.3 Rozdělení agrese podle Čermáka:.....	9
1.2.4 Rozdělení agrese podle Moyera uváděné Čermákem.....	10
Stručný přehled výše presentovaných druhů agrese	11
1.3 Stupně agrese	11
1.4 Faktory ovlivňující agresi	11
1.4.1 Biologické faktory	11
1.4.1.1 Heredita (dědičnost).....	11
1.4.1.2 Chromozomální poruchy	12
1.4.1.3 Hormony	12
1.4.2 Psychický stav jedince	12
1.4.2.1 Hněv	12
1.4.2.2 Stres	12
1.4.2.3 Emoce	12
1.4.2.4 Frustrace.....	13
1.4.3 Sociokulturní faktory	13
1.4.3.1 Kultura	13
1.4.3.2 Sociální prostředí (příslušnost k určité sociální skupině).....	13
1.4.3.3 Sociální role	14
1.4.3.4 Média	14
1.4.4 Návykové látky	15
2 MASMÉDIA	15
2.1 Co jsou to masmédia	15
2.2 Druhy masmédií	15
2.2.1 Kniha.....	15
2.2.2.Tisk	16
2.2.3 Rozhlas.....	16
2.2.4 Televize.....	16
2.2.5 Počítače	16
3 PSYCHICKÝ PROFIL DÍTĚTE MLADŠÍHO	17
ŠKOLNÍHO VĚKU	17
3.1 Upřesnění pojmu	17
3.2 Rozumový vývoj	17
3.3 Sociální vztahy	18
3.3.1 Mezi spolužáky (vrstevníky)	18
3.3.2 Vztahy v rodině.....	18
3.4 Volný čas	19

4 Vliv televizního vysílání na míru agresivity dětí.....	20
MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU.....	20
4.1 Negativní vliv televizního vysílání na děti mladšího školního věku	20
4.1.1 Vliv na vzorce sociálního chování.....	20
4.1.2 Ztráta identity.....	21
4.1.3 Dezorientace	21
4.1.4 Dezintegrace	22
4.1.5 Tolerance násilí.....	22
4.2 Formy televizního násilí	23
4.2.1 Násilí realistické	23
4.2.2 Fiktivní násilí	23
4.2.3 Verbální násilí a brachiální násilí	23
4.3 Pozitiva televizního vysílání	23
4.3.1 Zdroj nových informací	24
4.3.2 Prostředek integrace mezi vrstevníky	24
4.3.3 Prostředek socializace rodiny	24
4.3.4 Prostředek ventilace agrese.....	24
4.4 Zdravotní následky nadměrného sledování televizního	
vysílání	25
4.5 Prevence nežádoucího vlivu televizního vysílání.....	25
5 VÝZKUMNÁ ČÁST.....	27
5.1 Cíl výzkumu.....	27
5.2 Metody výzkumu.....	27
5.2.1 Řízený rozhovor s dětmi mladšího školního věku.....	27
5.2.2 Pozorování	28
5.2.3 Analýza televizních pořadů z hlediska prezentace násilí.....	28
5.2.4 Dotazník pro rodiče dětí mladšího školního věku	28
5.2.5 Další použité metody	28
5.3 Charakteristika výzkumného souboru	29
5.4 Výzkumné otázky.....	29
5.4.1 Otázka č. 1	29
5.4.2 Otázka č. 2	30
5.4.3 Otázka č. 3	30
5.6 Verifikace výzkumných otázek.....	31
5.6.1 Verifikace výzkumné otázky č. 1	31
5.6.2 Verifikace výzkumné otázky č. 2	31
5.6.3 Verifikace výzkumné otázky č. 3	32
6 ZÁVĚR.....	33
7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	34
8 SEZNAM PŘÍLOH.....	35
9 PŘÍLOHY.....	36

Příloha č. I: Formulář pro řízený rozhovor s dětmi.....	36
Příloha č. II: <i>Dotazník pro rodiče dětí mladšího školního věku.....</i>	42
Příloha č. III: <i>Tabulka pro analýzu televizních pořadů z hlediska prezentace násilí</i>	44
Příloha č. IV. - <i>Výsledky řízeného rozhovoru s dětmi mladšího školního věku .....</i>	44
Příloha č. V. - <i>Výsledky dotazníku pro rodiče dětí mladšího školního věku .....</i>	76
Příloha č. VI. – <i>Výsledky analýzy některých televizních pořadů sledovaných</i> <i>dětmi mladšího školního věku .....</i>	80
10 ABSTRAKT.....	91
11 ABSTRACT.....	92

ÚVOD

Stále častěji slyšíme o neustále narůstajícím počtu násilných trestných činů spáchaných mladistvými. Četní odborníci z oblasti kriminalistiky, pedagogiky, psychologie, sociologie a psychiatrie se shodují na faktu, že problematika vzrůstající agresivity dětí je celosvětovým problémem, přičemž tato skutečnost znepokojuje rodiče, učitele a vzbuzuje obavy řady lidí. Rostoucí násilí odborníci nazývají „morální nemocí rodiny a společnosti jako celku.“ Současně se řada odborníků shoduje, že medializace násilí může sekundárně neúmyslně v dětech, které ještě neumí správně rozeznat televizní fikci od reálného života, vzbuzovat domněnku normality násilí, k čemuž ostatně vede i „barbarizující“ společnost a „rozvolňování“ společenského korzetu, v důsledku čehož dochází ke zvýšené akceptaci a toleranci násilí, které je chápáno především jako běžný prostředek pro dosažení vlastního cíle.

Problematickým článkem spojeným s rostoucí agresivitou dětí a dětmi páchanými násilnými činy je v tomto směru i slabá či zcela absentující legislativa. Jen pro příklad – žádný zákon nezná pojem šikana (viz televizní dokument Jana Soukupa „Kde se rodí agrese,“ ČT2; 28.11.2010, 20.55 – 21.25).

Motivem pro napsání této práce byla vlastně zcela všední záležitost – hra dětí. Velmi mne zaujalo verbální vyjadřování hrajících si dětí, způsob přístupu ke hře, volba témat a rolí. Témata her byla vesměs agresivního rázu, vyjadřování dětí bylo poměrně vulgární a průběh her připomínal spíše americký akční film. Zarazilo mne, s jakou lehkovážností a samozřejmostí si děti naprosto dobrovolně vzájemně ubližovaly v přesvědčení, že se nic nemůže stát a že toho druhého to nemůže bolet. Děti si evidentně neuvědomovaly, že jejich způsob chování a hry může mít i velmi vážné důsledky. Během hry děti vystřídalý celou škálu bojových postojů, chvatů, grimas, gest a k tomu používaly velmi svérázný způsob mluvy (nutno dodat, že provedení bylo velmi naturalistické). V každém pohybu, gestu a slově bylo naprosto zřetelně poznat, který film či seriál právě „běží“ na obrazovkách.

Zajímalo mne tedy, do jaké míry mají televizní pořady vliv na chování dětí, jejich postoje, názory, žebříčky hodnot atd. Jak jsem postupně studovala odbornou literaturu k tomuto tématu, specializovala jsem se hlouběji na problematiku vlivu televizního vysílání na míru agresivity dětí mladšího školního věku. Chtěla jsem zjistit, jaký podíl nese televizní vysílání na stále agresivnějším chování dětí.

V současné době je televizní vysílání často kritizováno za nadměrnou prezentaci násilí a jeho bagatelizaci. Zjišťovala jsem, zda televizní pořady tolik násilí opravdu obsahují a pokud ano, tak v jakém množství a jaké druhy násilí jsou v televizi prezentovány konkrétně.

1 AGRESE

1.1 Vysvětlení pojmu

Abychom se mohli agresí zabývat, je nutné položit si nejprve tu nejzákladnější otázku: „Co to vlastně agrese je.“ V nejširším pojetí je agrese považována za útočné, násilné chování jednoho jedince či skupiny vůči jinému jedinci či skupině. Klimeš¹ prezentuje agresi jako útočné jednání vůči druhé osobě, tendenci zničit nebo poškodit nějaký objekt. Téměř obdobný výklad se objevuje také v Ilustrované encyklopedii², kde je agrese definována jako fyzické napadení či útočné jednání vůči druhé osobě.

Na první pohled se tedy jeví vymezení agrese jako poměrně banální a jednoznačná záležitost. Ovšem pokud se budeme tímto pojmem zabývat hlouběji a zkoumat agresi z různých úhlů pohledu, přestane se nám diagnostika agrese zdát tak jednoznačnou.

Čermák³ uvádí deset možností výkladu agrese. Podle jeho pojetí lze pojem agrese vykládat jako:

1. Násilné narušení práv jiného člověka.
2. Ofenzivní jednání nebo procedura.
3. Asertivní jednání.
4. Agresivní pud, který je odpovědný za široké spektrum chování, které nemusí být ve své podstatě vždy nutně agresivní.
5. Překonání ohrožení psychické nebo fyzické integrity, kdy je agrese uvolněna v určitých souvislostech, aby uspokojila vitální potřeby. Tato funkce slouží k ochraně člověka jako jedince a jako druhu, přičemž není zaměřena na poškození protivníka.
6. Základ intelektuálního vývoje člověka, tedy jako nezbytný předpoklad k získání jeho nezávislosti a hrdosti.
7. Chování bez motivace, to je jako udílení škodlivých stimulů druhému člověku.
8. Chování, které není v souladu se schvalovanými sociálními pravidly.
9. Donucovací způsoby jednání za účelem získání moci nad druhým člověkem, ovlivnit ho nebo si podrobit vlastní hodnotu.
10. Vyhledávání záliby v ubližování jiným lidem s cílem uspokojit či potěšit sebe sama, kdy jde o legraci, agresivní veselí a bujarost.

Přesnou a universální definici agrese nelze stanovit. Podle Čermáka „je definice agrese určena orientací autora na určitý druh agrese.“⁴ Jediné, v čem se odborníci shodují, je existence různých aspektů agrese.

Stejný autor vymezuje tři znaky agrese:⁵

1. Agrese zahrnuje udílení škodlivých stimulů jedním organismem druhému.
2. Škodlivé stimuly jsou udíleny se záměrem poškodit oběť.
3. Agresor očekává, že škodlivé stimuly budou mít svůj zamýšlený efekt.

¹ Srov. KLIMEŠ, L.: *Slovník cizích slov*, s. 1

² Srov. KOLEKTIV AUTORŮ A KONZULTANTŮ : *Ilustrovaná encyklopedie*, s. 26

³ Srov. ČERMÁK, I.: *Lidská agrese a její souvislosti*, s. 9

⁴ ČERMÁK, I.: *Lidská agrese a její souvislosti*, s. 11

⁵ Tamtéž, s. 13

S agresí úzce souvisí pojmy agresor a agresivita. Agresorem je chápána osoba, která agresivně vystupuje proti jiné osobě, jinými slovy útočník.

Agresivita je pak diagnostikována jako útočnost, tedy osobní dispozice, sklon jednat útočným způsobem. Lze říci, že agresivita je produktem agrese.

Ze sociologického hlediska se jedná o tendenci k sociální dominanci a kontrole jednání druhých.⁶

1.2 Rozdělení agrese

1.2.1 Agrese vnitrodruhová a mezidruhová

Agresi lze rozdělit do několika druhů. Nejzákladnější dělení agrese je na:

- ❖ Vnitrodruhovou – jedná se o agresi směřovanou k jedincům téhož živočišného druhu.
- ❖ Mezidruhovou – což je agrese zaměřená na jedince jiných živočišných druhů.

1.2.2 Agrese verbální a brachiální

Agresi verbální (slovní) a agresi brachiální (fyzickou) je možno dále rozlišovat na přímou a nepřímou. Kombinací těchto druhů agrese dosáhneme její následné členění.

- ❖ Agrese verbální – přímá, nepřímá
- ❖ Agrese brachiální – přímá, nepřímá

Do **přímé verbální agrese** se řadí nadávky, výhrůžky, hrubá slova, vulgarismy.

Nepřímou verbální agresi pak představuje ironie, ponižování druhých, výsměch, nepřímé vyhrožování.

Je-li používáno jednoho z výše uvedených druhů verbální agrese, je třeba všimnout si také jejích doprovodných prvků jako je zabarvení hlasu, tón, výška tónu, jeho intenzita, intonace... atd.

Přímá brachiální agrese je reprezentována útočným, fyzickým jednáním, obranným chováním, strčením, zabitím či ublížením na zdraví.

Posledním druhem agrese, tedy **agresí brachiální nepřímou**, je rozuměno vyhrožování, bojovný postoj, zlostná a výsměšná gestikulace, zastrašování zbraní, záškodnictví.

V případě používání některé z forem brachiální agrese je nutné posuzovat míru adekvátnosti použité agrese, úmysl či náhodu, způsob jejího provedení... aj.

1.2.3 Rozdělení agrese podle Čermáka⁷:

- a) Instrumentální
- b) Emocionální

ad a) Agrese instrumentální slouží jako prostředek dosažení vnějšího cíle. Je-li přitom zraněna jiná osoba, jedná se o sekundární efekt. Použití instrumentální agrese je založeno na předem připraveném plánu a na úvahách o možných variantách průběhu.

⁶ Srov. KOLEKTIV AUTORŮ A KONZULTANTŮ : *Ilustrovaná encyklopedie*, s. 12

⁷ ČERMÁK, I.: *Lidská agrese a její souvislosti*, s. 10

ad b) **Emocionální agrese** (též zlostná, hněvivá, afektivní či hostilní) je charakteristická přítomností silné negativní emoce, většinou hněvu. Agrese zde není prostředkem, ale cílem sama o sobě.

Emocionální agresi je možno ještě dále dělit na agresi vědomě kontrolovanou, kde aktér počítá s rizikem a přemítá o důsledcích, a na agresi impulsivní, která je spontánním vzplanutím či výbuchem negativních emocí a následných motorických reakcí.⁸

1.2.4 Rozdělení agrese podle Moyera uváděné Čermákem⁹

Tato klasifikace je založena na studiu chování zvířat, ale lze ji použít i pro kvalitnější pochopení agrese lidské.

Moyer tedy rozděluje agresi do sedmi následujících bodů:

1. Agrese predátorská

Jedná se o mezidruhový typ agrese (to znamená, že jde o agresi zaměřenou proti jiným živočišným druhům). Je to útočné jednání zvířete proti kořisti.

2. Agrese mezi samci

Tento druh agrese slouží k nastolení hierarchie mezi samci ve skupině. U samic se vyskytuje jen velmi zřídka.

3. Agrese vyvolaná strachem

Tuto agresi použije jedinec v situaci, kdy je ohrožován a neexistuje možnost útěku.

4. Agrese dráždivá

Předpokladem užití této formy agrese je pravděpodobně frustrace, která může být vyvolána různými živými či neživými objekty.

5. Agrese mateřská

V tomto případě jde o reakci matky bránící své ohrožené mládě.

6. Sexuální agrese

Sexuální agrese je vyvolávána stejnými podněty, které jsou příčinou sexuálních reakcí. Objevuje se častěji u samců než u samic.

7. Agrese jako obrana teritoria

Jedná se o obranu zvířetem vymezeného území - teritoria.

---

⁸ Srov. ČERMÁK, I.: *Lidská agrese a její souvislosti*, s. 10

⁹ Srov. MOYER in ČERMÁK, I.: *Lidská agrese a její souvislosti*, s. 10

Stručný přehled výše presentovaných druhů agrese

Tab.1

Agrese		
	Vnitrodruhová	
	Mezidruhová	
	Verbální	přímá nepřímá
	Brachiální	přímá nepřímá
	Instrumentální	
	Emocionální	vědomě kontrolovaná impulsivní
	Dráždivá	
	K obraně teritoria	
	Mateřská	
	Mezi samci	
	Predátorská	
	Sexuální	
	Vyvolaná strachem	

1.3 Stupně agrese

1. *Stupeň* – agrese bez vnějších projevů (agrese v psychice – agresor na agresi pouze myslí, přemýšlí o ní, „v duchu“ si nadává)
2. *Stupeň* – slovní napadání, tedy agrese verbální přímá a nepřímá (hlasité nadávky, hrubé projevy na adresu konkrétní osoby, vulgarismy, výsměch ... atd.)
3. *Stupeň* – destruktivní chování, agrese vůči něčemu – tzv. zástupná agrese. V podstatě lze říci, že se jedná o agresi brachiální nepřímou (bouchnutí dveřmi, rozbití něčeho....)
4. *Stupeň* – přímá agrese, konkrétněji agrese brachiální přímá (fyzická inzultace)

1.4 Faktory ovlivňující agresi

1.4.1 Biologické faktory

Biologické faktory ovlivňující agresi lze dělit například takto¹⁰:

1.4.1.1 Heredita (dědičnost)

Pro dědičnost agrese existuje jen velmi malé množství důkazů. Oproti tomu je poukazováno na skutečnost, že dědičnost hraje z hlediska agresivního chování důležitější roli než vlivy obdobného prostředí.¹¹

¹⁰ Srov. ČERMÁK, I.: *Lidská agrese a její souvislosti*, s.15 - 18

¹¹ Tamtéž, s. 15

1.4.1.2 Chromozomální poruchy

Ve výzkumech se opakovaně zjišťuje, že jedinec s chromozomálním karyotypem XYY má sklon k agresi. Nadbytečný chromozom Y bývá spojován nejčastěji s antisociálním chováním u mužů, kteří byli vystavováni více než průměrné agresi v primární rodině. Kriminální a agresivní chování žen se analogicky vysvětluje hypotézou o deficitu chromozomu X .

1.4.1.3 Hormony

Z mnoha zjištění je zřejmé, že i neurochemický systém může podporovat agresi jedince.

Například agresivní jednání u mužů může být vázáno na zvýšenou hladinu testosteronu, který je vylučován varlaty a je považován za neúčinnější mužský hormon. U žen může mít vliv na zvýšenou míru agresivity snižování hladiny progesteronu, který se vytváří zejména ve žlutém tělisku, v průběhu menstruačního cyklu. Podobnou funkci má i hormon prolaktin, vznikající v hypofýze, který je vylučován během laktace.

1.4.2 Psychický stav jedince

1.4.2.1 Hněv

Hněv je provokován v situacích, kdy se děje něco nespravedlivého, kdy člověk musí čelit šikanování, diktátorským praktikám, potlačování práv, zneužívání, pronásledování či poškozování. Bude-li jedinec takto provokován, lze předpokládat, že se u něj projeví touha po odplatě nebo, že se bude chtít nějakým způsobem bránit. Touží-li jedinec po odplatě, znamená to, že plánuje její způsob provedení, což je již samo agresivním prvkem. Při snaze ubránit se, může jedinec použít úniku. Pokud je mu ovšem tato taktika znemožněna, je možné, že použije útoku. Z tohoto lze usuzovat, že i obrana může evokovat agresivní jednání.

1.4.2.2 Stres

Sám o sobě nemusí být stres vždy škodlivý. Denně se setkáváme s celou řadou stresů a stresových situací. Nežádoucím a ničivým stresem je tzv. distres. Distres vzniká nahromaděním většího množství negativních stresorů (stresových situací). Reakcí na stres může být buď snaha stresu čelit nebo naopak útek od stresu. Stres je doprovázen emocionálními znaky, jako jsou výrazné změny nálad, nervozita, nejistota, deprese. Tyto příznaky mohou vyústit, v některých případech, i k tendenci jednat vůči ostatním agresivně.

1.4.2.3 Emoce

Dojde-li u jedince ke kumulaci většího množství negativních emocí, lze očekávat agresivní reakce či chování vůči osobě, která tyto negativní pocity vyvolala. K projevům agresivních prvků v chování může dojít i v případě kumulace nadměrného množství pozitivních emocí, kdy jedinec ztratí kontrolu nad svými reakcemi a může, byť nechtěně a omylem, ublížit jiné osobě (například při euforii z dosažení určitého cíle, kdy se lidé velmi často objímají, může osoba, která úspěchu dosáhla, obejmout jinou osobu tak silně, že ji přiškrtí či pohmoždí).

1.4.2.4 Frustrace

V Praktickém slovníku medicíny¹² je pojem frustrace vysvětlen jako „Zklamání, nemožnost dosáhnout uspokojení přání nebo potřeby.“

Čermák¹³ definuje frustraci jako „Zablokování dosažení určitého cíle, čímž je přímo spojena s agresí.“

Souvislost mezi frustrací a agresí připouští i autoři Ilustrované encyklopedie,¹⁴ kteří při definici pojmu agrese uvádějí, že „v psychoanalytickém pojetí je agrese považována za jednu z reakcí na frustraci.“ Není tedy pochyb o tom, že frustrace je jedním z faktorů způsobujícím agresí a agresivní chování.

1.4.3 Sociokulturní faktory

1.4.3.1 Kultura

Kulturu lze definovat jako „souhrn hmotných a duchovních hodnot vytvořených a vytvářených lidstvem a charakterizující historicky dosažený stupeň ve vývoji společnosti.“¹⁵

V užším pojetí lze kulturu chápat jako soubor zvyků, tradic, postojů, norem, vědomostí a dovedností charakterizující určitý národ či etnickou skupinu.

Každé etnikum má tedy svá specifika. Jedním ze specifík je také přístup k agresí a agresivním projevům. Záleží na jednotlivých kulturách, do jaké míry je jimi agrese akceptována. Bude-li agrese součástí tradic a kultury určité společenské skupiny a bude-li chápána jako legitimní prostředek pro řešení určitých životních situací či dosažení vlastních, ale i společenských cílů pak bude v rámci této kultury tolerována a nebude považována za neadekvátní. Základním měřítkem adekvátnosti použité agrese jsou společností uznávané psané normy – legislativa, kterou si tvoří každá společnost sama. Pokud jedinec překročí tyto pevně stanovené normy, je společností zpravidla sankcionován.

1.4.3.2 Sociální prostředí (příslušnost k určité sociální skupině)

Od svého narození je člověk vystaven tlaku skupin, jejichž členem se postupně stává. O příslušnosti ke skupině se buď rozhoduje sám nebo je přinucen sdílet určité znaky skupin, jež si dobrovolně nezvolil. „Čím bližší je vztah jedince ke skupině, tím menší je jeho schopnost se od skupiny emancipovat a tím větší je riziko ztráty soudnosti, zdravého rozumu a individuality.“¹⁶

Touha jedince stát se součástí nějakého celku – skupiny – může být tak silná, že je jedinec ochoten udělat téměř cokoli, aby se stal jejím právoplatným členem. To také znamená, že pokud chce být jedinec do skupiny přijat, eventuelně nechce být ze skupiny vyřazen, musí se podřídit jejím zájmům, cílům, normám, ideám a postojům. Tento jev je nazýván konformitou.

---

¹² VOKURKA, M., HUGO, J. a kol.: *Praktický slovník medicíny*, s. 122

¹³ ČERMÁK, I.: *Lidská agrese a její souvislosti*, s. 33

¹⁴ KOLEKTIV AUTORŮ A KONZULTANTŮ: *Ilustrovaná encyklopedie*, s. 26

¹⁵ KLIMEŠ, L.: *Slovník cizích slov*, s.41

¹⁶ ČERMÁK, I.: *Lidská agrese a její souvislosti*, s. 81

„Konformita je tedy vědomé i nevědomé podrobení se nátlaku sociální skupiny v oblasti postojů, názorů, chování.“¹⁷ Členství, respektive příslušnost k určitým sociálním skupinám, nutí člověka být konformním.

Z tohoto lze vyvozovat, že pokud budou ve stanovách (normách, postojích...atd.) skupiny zakomponovány prvky agresivního jednání, chování, smýšlení či přímo agrese samotná, je pravděpodobné, že jedinec, v případě, že se bude chtít stát členem této skupiny nebo jím už je, bude pod tlakem takovéto skupiny dané stanovy přijímat, či se s nimi identifikovat eventuelně až interiorizovat – tedy chovat se agresivně.

Samozřejmě existují výjimky, kdy jedinec odmítá být konformním vzhledem k určité skupině. V tomto případě může projevit otevřeně svůj nesouhlas, odejít ze skupiny (pokud je mu to umožněno), skrytě nesouhlasit či se, ač s nevolí, podřídít.

1.4.3.3 Sociální role

Stejně jako je člověk nucen ke konformitě, je zároveň nucen přijmout určitou sociální roli. Jedinec svou roli ve společnosti může

- a) přijmout:
  - identifikace, tj. přijmutí role
  - interiorizace, tj. zvnitřnění se s rolí
  - modifikace, tj. přizpůsobení si role tak, aby jedinci lépe vyhovovala
- b) nepřijmout:
  - role je jedincem asimilována z nějakého důvodu nebo se jedinec naučí do role vrůst (postupně vžít)
  - role jedincem asimilována není – jedinec navenek roli přijme, ale vnitřně s ní nesouhlasí nebo s rolí nesouhlasí a projeví proti ní manifestní protest

V případě, že jedinec projeví zjevný protest proti jemu společností přidělené roli (pozici), lze předpokládat, že tento protest ponese prvky agresivního jednání či chování.

1.4.3.4 Média

Média, především televize, která patří dnes k nejsledovanějším hromadným sdělovacím prostředkům, třímají ve svých fiktivních rukách obrovskou moc – mohou manipulovat informacemi a následně tedy i lidmi. Konkrétně lidskými postoji, myšlenkovými procesy, jednáním a chováním.

V poslední době se na televizních obrazovkách objevuje velké množství pořadů, které obsahují řadu agresivních projevů. Lidé se často identifikují s tím, co je v televizi prezentováno, aniž by si mnozí plně uvědomovali rozdíl mezi televizní fikcí a realitou. Společnost se řídí nepsaným heslem „*Co je časté, je normální.*“¹⁸ Je-li tedy v televizi agrese prezentována jako běžný způsob řešení situací, může to u některých jedinců vyvolat mylný dojem, že je legitimní. Tento dojem může působit negativně zejména na děti, které jsou velmi snadno ovlivnitelné a nedokáží ještě jasně rozlišovat realitu od smyšlenky.

---

¹⁷ KOLEKTIV AUTORŮ A KONZULTANTŮ : *Ilustrovaná encyklopedie*, s. 100

¹⁸ VÁGNEROVÁ, I.: *Vývojová psychologie*, s. 168

1.4.4 Návykové látky

Návykové látky (drogy) mohou působit na agresivní jednání jedince. Platí ovšem, že pokud je drogy požitó velké množství, což je zcela individuální záležitost, je naopak agrese potlačena. Návykové látky jsou tedy nebezpečné, vzhledem k agresi, pouze v malém množství, což je také subjektivní.¹⁹ Lze tedy pouze velmi obecně konstatovat, že návykové látky mohou ovlivnit agresivní jednání.

2 MASMÉDIA

2.1 Co jsou to masmédia

Pro přesnější uvědomění si významu složeného slova masmédia se nyní pokusíme o jeho malou gramatickou analýzu.

Předpona „mas“ označuje masová, masa, masovost, což je ekvivalentem slova hromadná, tedy určená pro velké množství příjemců, v našem případě v rámci komunikace.

Médiem je pak v primárním významu chápána osoba zprostředkovávající informace, nejčastěji ve spiritistickém slova smyslu. Z uvedeného lze, pro naše účely, vyvozovat, že médium je určitý subjekt, který umožňuje zprostředkovat informace mezi zpravodajem (poskytovatelem informace) a příjemcem.

Celým slovem – masmédia – je pak možno označit určitý subjekt či instituci, jejímž cílem a zájmem je zprostředkovat informace co možná největšímu počtu příjemců (osob). Pojmem masmédia jsou proto označovány veškeré hromadné sdělovací prostředky.

Ovšem, jak poukazuje Blažek, „...k tomu, abychom mohli hovořit o médiích jako o masových prostředcích, nestačí pouze dostatečně velký počet příjemců. Masovým se médium stává tehdy, když se mu daří vést monolog, který mění velký počet lidí v masu, což znamená, že se jedinec stane součástí davu, bez šance ovlivnit rozhodování ostatních – pokud tedy sám není vůdcem.“²⁰

Masmédia právě svou masovostí mohou manipulovat davem, respektive masou. Mohou ovlivňovat svými vlastními postoji k určitým situacím smýšlení, chování, jednání a postoje velkého počtu příjemců současně, což může být v jistých situacích nebezpečné.

2.2 Druhy masmédií

V předchozí kapitole jsme si vysvětlili význam slov masmédiium, masmédia. V této kapitole se budeme zabývat masmédií samotnými, konkrétně jejich druhy. Za masová média můžeme označit školy, divadla, fotografie, filmy, knihy, tisk, rozhlas, televizi, počítače. Pro naše účely zcela postačí, zmíníme-li se konkrétněji o posledních pěti masmédiích.

2.2.1 Kniha

Prvotním záměrem psaní knih bylo zachycení mluveného slova, vědních a společenských poznatků, dovedností, myšlenek apod., aby sloužilo jako doklad existence určité kultury a aby mohlo být uchováno pro další generace.

¹⁹ Srov. ČERMÁK, I.: *Lidská agrese a její souvislosti*, s. 41

²⁰ BLAŽEK, B.: *Venkov, města, média*, s. 244

Ale ani knihu nelze v jejím počátku označovat za masmédiu, neboť vlastnictví knihy bylo po dlouhý čas doménou pouze hierarchicky výše postavených jedinců ve společnosti. Kniha byla tady původně určena jen pro velmi úzký okruh osob. Masmédiem se stala až po vynálezu knihtisku Johanem Gutenbergem v roce 1450. Až ten zpřístupnil knihy i široké veřejnosti. Dnes je kniha, bohužel, jako masmédiu na ústupu. Je nahrazena jinými, rychlejšími, dynamičtějšími a modernějšími hromadnými sdělovacími prostředky.

2.2.2. Tisk

S vynálezem knihtisku se naskytl možnost poskytovat větší množství informací více osobám za nižší cenu a rychlejším způsobem – pomocí tisku. Tiskem chápeme noviny a časopisy.

Tisk lze dnes stále ještě řadit mezi nejužívanější masmédiu. V současné době je možno vybrat si z nepřeberného množství nejrozličnějších časopisů a novin. Noviny a časopisy vycházejí vždy v určitém časovém úseku, jsou to periodika (deníky, týdeníky až ročenky). Tiskoviny jsou zaměřeny na určitou skupinu občanů, mají tedy vymezenou cílovou skupinu, diferencovanou podle nejdůležitějších kritérií (věk, pohlaví, profese, zájmy...). Cílem tisku, oproti knize, je aktuálnost a zaměřenost na senzaci. Negativem, v porovnání s televizí, rozhlasem či počítači, je pak fakt, že zprávy vycházejí s určitým zpožděním.

2.2.3 Rozhlas

První rozhlasové vysílání bylo uskutečněno v Americe roku 1920. Blažek o rozhlasu píše, že „*Rozhlas dává možnost takřikajíc přímého přenosu myšlení nahlas.*“²¹

Výhodou rozhlasu je ve srovnání s tiskem možnost okamžité aktualizace informací. Rozhlas umožnil živý přenos zpráv, které prezentuje určitá osoba. Umožnil informovanost občanů (ještě rychleji než tisk) o dění po celém světě. Posluchač si může vybrat z mnoha stanic v různém jazyce a může sám do vysílání vstoupit (např. prostřednictvím telefonu či terénního reportéra). V menších městech a na vesnicích slouží jako prostředek k oznámení různých akcí či událostí. Prostřednictvím rozmanitých rubrik může pomoci občanů řešit některé problémy (nabídka pracovních míst, seznamka, burza, psychologická poradna) a v neposlední řadě je schopen zprostředkovat diskusi účastníků z různých konců světa.²²

2.2.4 Televize

První veřejný televizní přenos byl uskutečněn v roce 1926 A. L. Buirdem. Televize je spolu s počítači v současné době masmédiu číslo jedna. Již téměř každá domácnost (vyjma velmi chudých oblastí) vlastní televizor. Podíl televizního vysílání na formování soudobé společnosti osobně vnímám v mnoha ohledech jako neoddiskutovatelný.

2.2.5 Počítače

Počítače jsou vynálezem 1. poloviny 20. století. Během století prodělaly obrovskou změnu ve všech ohledech (rozměry, kapacita...). Umožňují velmi rychlou, efektivní práci, aktuální informovanost, zábavu atd.

---

²¹ BLAŽEK, B.: *Venkov, města, média*, s. 264

²² Srov. Tamtéž, s. 264

Doslova triumfem se v éře počítačů stal internet, který otevřel nové obzory mezilidské komunikace. Spolu s televizním vysíláním se dělí o první pozici na pomyslném stupni hromadných sdělovacích prostředků.

3 PSYCHICKÝ PROFIL DÍTĚTE MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

3.1 Upřesnění pojmu

Mladším školním věkem rozumíme první čtyři roky školní docházky – tedy časový úsek od 6 (7) roku do 11 (12) let. Vágnerová²³ nazývá toto období tzv. „školním věkem“ a dělí jej ještě na „ranný školní věk, který trvá od nástupu do školy, tj. přibližně od 6 – 7 let do 8 až 9 let a střední školní věk, který trvá od 8 – 9 let do 11 – 12 let.“

Mladší školní věk začíná vstupem do školy a končí příchodem puberty. Pro dítě znamená nástup do školy radikální změnu dosavadního způsobu života. Den je rozvržen do několika nových úseků. Přicházejí první úkoly a povinnosti. Je třeba vyrovnat se s novým prostředím a přizpůsobit se mu, odpoutat se částečně od upjatých vazeb na rodiče. Dítě musí napnout všechny své síly, aby bylo schopno najít si svou novou pozici a uhájit ji, aby obstálo v konkurenci vrstevníků.

Děti mladšího školního věku jsou důvěřivé, vzhlíží k autoritám, nepochybují o pronesených závěrech a to ani pokud jsou řečeny a míněny v žertu.²⁴ Z tohoto vyplývá, že nejsou schopny zřetelně rozlišit mezi tím, co je „jako“ a co je skutečné.

„V sedmi letech převládá psychologie hordy, což znamená, že děti se chovají jako stádo, které jde za vůdcem.“²⁵ Dítě je v tomto věku velmi snadno ovlivnitelné a manipulovatelné.

3.2 Rozumový vývoj

V rozumové oblasti dochází u dítěte v průběhu tohoto období ke značnému posunu. Díky učení se dítě postupně začne lépe pronikat do souvislostí mezi jednotlivými věcmi, událostmi, je schopno pracovat s více fakty současně a začíná uvažovat složitěji.²⁶ Řeč se vyvíjí velmi rychle kupředu, dítě se učí číst a psát a touží po přísunu nových informací o světě kolem sebe.

Na řadu přicházejí knihy, časopisy, televize, počítače – jinými slovy masová média, která umožňují dítěti uspokojit jeho poptávku po informacích. Získané informace se dítě snaží utřídit podle vlastního uvážení v čase a prostoru. V procesu učení se hraje mimo učení pokusem a omylem také velkou roli logické odvozování a učení nápodobou. Dítě se nápodobou naučí využívat zkušeností a řešení, která se osvědčila jiným, tzv. přejímá na základě pozitivního výsledku – jinými slovy vyzoruje, že někdo se v určité situaci choval určitým způsobem a jeho chování mělo pozitivní důsledek a je následně schopno posoudit, že jiná situace je v určitých prvcích podobná a aplikuje tedy stejné nebo obdobné chování, které se již dříve ukázalo jako spolehlivé a vedoucí

²³ VÁGNEROVÁ, I.: *Vývojová psychologie*, s. 148

²⁴ Srov. ŘÍČAN, P.: *Cesta životem*, s. 161

²⁵ ŘÍČAN, P.: *Cesta životem*, s. 164

²⁶ Srov. Tamtéž, s. 161

k dosažení sledovaného cíle.²⁷ U dětí se objevuje logické odvozování, tedy schopnost na základě dříve získaných zkušeností nalézt resp. usuzovat na správné řešení situace. Dítě umí pomocí dedukce dojít ke správnému řešení problému, který je založen na obdobném základu jako již jemu známá situace.²⁸

3.3 Sociální vztahy

3.3.1 Mezi spolužáky (vrstevníky)

Nelze říci, že by mezi dětmi v mladším školním věku vznikaly bližší sociální vztahy. Spíše se jedná o nepevná přátelství mezi dětmi, které mají ze spíše náhodných důvodů něco společného (např. jsou vedle sebe posazeny v lavici, jezdí do školy stejným autobusem apod.²⁹

O mimoškolních vztazích se nezmiňuje, což ovšem nevylučuje skutečnost, že děti mohou udržovat a udržují kamarádské vztahy se svými vrstevníky mimo území školní třídy a pozemku. Tyto vztahy, se vší pravděpodobností nejsou příliš pevné a osobní. Jsou spíše povrchní a účelové (vznikají zejména za účelem hry). Hodnotnější přátelství jsou velmi ojedinělá a vznikají až ke konci tohoto období.

Je obecně známo, že v období mladšího školního věku dochází k vytváření homogenních skupinek dívek a chlapců. Tyto dvě skupiny se mezi sebou neustále napadají, dráždí, provokují a mají tendenci ke konformitě.

„V období od 10-11 let se tyto skupinky stávají heterogenními a stmelují se do celků, které jsou již schopné vyjádřit svá očekávání, postoje a požadavky.“³⁰ Zhruba uprostřed období mladšího školního věku si dětské skupiny vytvářejí svoje vlastní normy a nutí své vrstevníky k podrobení se těmto normám, ke konformitě. Pokud dítě tyto skupinové normy nerespektuje, hrozí mu izolace, přičemž takováto hrozba je pro dítě zpravidla tak závažná, že se většinou raději podřídí, aby se zavržení a izolaci vyhnulo.³¹

3.3.2 Vztahy v rodině

Nejpevnější sociální vztahy má dítě ve své rodině, je-li funkční. Dobré rodinné zázemí je pro dítě velmi důležité. Přesto, že se dítě musí při vstupu do školy od rodičů (eventuelně od ostatních blízkých příbuzných) částečně distancovat, stále potřebuje jejich péči, podporu, zájem ...atp. Je na nich přirozeně závislé. Doma má dítě pocit bezpečí.

V dnešní době není žádnou výjimkou neúplná rodina. I přesto, že se rodič samoživitel (ať už matka nebo otec) snaží dítěti věnovat, absence vzoru druhého z rodičů je téměř vždy zřejmá. Ve většině případů chybí v rodině otec. Chlapci, kteří vyrůstají bez otce, bývají závislí na matce, hůře se kontrolují, jsou méně zodpovědní,

---

²⁷ Srov. VÁGNEROVÁ, I.: *Vývojová psychologie*, s. 157

²⁸ Srov. VÁGNEROVÁ, I.: *Vývojová psychologie*, s. 157

²⁹ Srov. ŘÍČAN, P.: *Cesta životem*, s. 164

³⁰ Tamtéž, s. 164

³¹ Srov. VÁGNEROVÁ, I.: *Vývojová psychologie*, s. 162

úzkostnější a hůře vycházejí se svými vrstevníky. Dívky, vychovávané bez otce bývají nervózní a neukázněné.³²

Velmi často se stává, že v souvislosti se zahájením školní docházky je rodičovská autorita na určitý časový úsek (zpravidla na jeden až dva roky) dítětem odsunuta na druhou pozici. Prioritní autoritativní postavení získává učitel. Tato učitelská autorita postupně ustupuje a zhruba kolem 8. – 9. roku bývá nahrazena autoritou sociálně obratnějších nebo fyzicky silnějších vrstevníků. V návaznosti na tento jev může docházet k šikaně, což je velmi nebezpečné. V současné době se objevuje tento sociálně patologický jev čím dál častěji.

Zvláštní vztahy vznikají mezi sourozenci. Pokud se vztah vydaří, jsou sourozenci skoro stejně cenní jako manželé. Ovšem v období mladšího školního věku převládá v sourozeneckých vztazích spíše žárlivost, závist, soupeřivost, spory a snaha být autoritativní. Mezi sourozenci vzniká jakási přirozená koalice, která vyvažuje mocenskou převahu rodičů. Starší sourozenec je pro mladšího vzorem, ochráncem a učitelem.³³

3.4 Volný čas

Tím, že škola zabírá dítěti většinu dne, vytváří na druhé straně něco nového, co dítě předtím neznalo – volný čas. Hlavní náplní volného času, je u dětí mladšího školního věku stále ještě hra, která byla ještě nedávno celodenní činností dítěte. Ve hře už se ale objevuje snaha o věrné napodobení reality. Oblibu si získávají hry, ve kterých je třeba využít pozornosti, paměti a bystrosti. Hry jsou složitější a mají stanovená pravidla, která se děti snaží striktně dodržovat. Pokud je některé z dětí poruší, je svými vrstevníky sankcionováno. Řada dětí také navštěvuje různé kroužky, kluby a jiná mimoškolní zařízení, ve kterých prohlubuje své znalosti, dovednosti a schopnosti. Naproti tomu je v současné době velké množství dětí, které jsou ve svém volném čase bezprizorné (rodiče na ně nemají nebo nechtějí mít čas), a tak tráví celé hodiny před televizní obrazovkou či počítačem.

---

³² Srov. Tamtéž, s. 164

³³ Srov. ŘÍČAN, P.: *Cesta životem*, s. 171

4 VLIV TELEVIZNÍHO VYSÍLÁNÍ NA MÍRU AGRESIVITY DĚTÍ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

4. 1 Negativní vliv televizního vysílání na děti mladšího školního věku

„Ačkoli se první diskuze o negativním vlivu tehdy nových médií objevily již v polovině devatenáctého století, zvláštní pozornost mediálnímu vlivu byla věnována až v souvislosti nesvětovými válkami a válečným zpravodajstvím.“³⁴

4.1.1 Vliv na vzorce sociálního chování

„Tím, že média uvádějí a zdůrazňují nějaká témata, určitým způsobem zpracovaná, vytvářejí dojem, že vyjadřují běžnou kulturní normu. Dítě je chápe jako standard a vůbec o jejich platnosti či pravdivosti nepochybuje.“³⁵

Agrese v televizním pořadu může sloužit jako vhodný vzor k napodobení. Imitace pozorovaného nového agresivního násilí se u dítěte někdy stane součástí kognitivní výbavy a je připravena k použití, i když vzor není přítomen. „Dítě, ale i dospělý divák se budou chovat shodně s modelem nebo, což je pravděpodobnější, ve shodě s vlastní představou o tom, jak by se vzor v dané situaci zachoval.“³⁶ Jinými slovy, pokud se dítě identifikuje či interiorizuje s negativním, nežádoucím televizním modelem, je pravděpodobné, že si osvojí jeho vzorce chování v určité situaci. Ocitne-li se v obdobné situaci použije k řešení stejný scénář jako model, se kterým se ztotožňuje, nebo použije jiný agresivní způsob v domnění, že takto by se mohl v dané situaci model zachovat.

Čermák zároveň vysvětluje, proč dojde k vybavení právě jen určitého scénáře. Uvádí, že informace se v reálné situaci vybavuje zejména na základě podobných znaků tzv. vybavovacích klíčů (resp. podobnosti mezi nimi) zakódovaných v situacích prezentovaných v televizních pořadech.³⁷

Jakýmsi malým dokladem tohoto tvrzení je skutečnost, že děti ve svých hrách často napodobují velmi neobvyklé způsoby násilí, které někdy předtím zhlédly v televizním pořadu. Suchý ve své knize hovoří o průzkumu mezi klinickými psychology a psychiatry z roku 1990, při kterém bylo mimo jiné zjištěno, že „více než polovina odborníků má často zkušenost s tím, že se děti a mladiství pokoušejí ospravedlnit vlastní agresivní chování chováním svých vzorů z akčních filmů. Jako rizikovou skupinu označili psychologové a psychiatři děti do dvanácti let.“³⁸

Matoušek³⁹ hovoří o tzv. „pondělním syndromu.“ Tento termín vychází z poznatku, že u dětí byla zejména po víkendů či jiném, delším volnu, během kterého mají děti větší možnost sledovat televizi, pozorována vyšší míra agresivity, kterou pak děti ventilují právě ve školách, školkách. Současně uvádí, že řada studií dokládá, že „již velmi malé děti, dokonce už roční, dokážou napodobovat to, co viděly v televizi.“⁴⁰

³⁴ SUCHÝ, A.: Mediální zlo – mýty a realita, s. 39

³⁵ VÁGNEROVÁ, I.: Vývojová psychologie, s. 185

³⁶ ČERMÁK, I.: Lidská agrese a její souvislosti, s. 91

³⁷ Srov. ČERMÁK, I.: Lidská agrese a její souvislosti, s. 94

³⁸ SUCHÝ, A.: Mediální zlo – mýty a realita, s. 49

³⁹ MATOUŠEK, O.; KROFTOVÁ, A.: Mládež a delikvence, s. 105

⁴⁰ Tamtéž, s. 105

Ladislav Csémy a kol. uvádí, že během výzkumu, který byl prováděn mezi českými školáky v rámci studie Health Behaviour in school-Aged Children (dále jen HBSC), byl zjištěn „významný statistický vztah mezi kázeňskými problémy ve škole a časem, který sledované děti trávily u televize a videa.“⁴¹ Současně poukazuje na fakt, že mezi odbornou i laickou veřejností se často hovoří o možné souvislosti rostoucího televizního násilí a nárůstem násilí ve společnosti jako takové.⁴²

4.1.2 Ztráta identity

Tím, že děti tráví v současné době poměrně velké množství času sledováním televize, ztrácí svou vlastní identitu v nespočtu televizních příběhů. Některé děti, a nejen děti, pak považují svůj vlastní život za nudný, stereotypní, neuspokojivý. Naopak smyšlené televizní příběhy shledávají, zábavnějšími, zajímavějšími, správnějšími, hezčími a šťastnějšími.⁴³

4.1.3 Dezorientace

*„Televize, film a video jsou především vizuální média, přestože zpravidla poskytují i verbální, resp. zvukový, doprovod vizuálně prezentovaného dění. Vizuálně prezentovaný příběh se více podobá realitě a dítě jej také spíše jako skutečný vnímá. Informaci, kterou získá, považuje ve svém realismu za rovnocennou jiným praktickým zkušenostem. Odlišnost mezi symbolickým ztvárněním příběhu ve filmu a jeho eventuální reálnou podobou je tak malá, že si dítě jejich rozdíl často ani neuvědomuje. To, co je jen „jako“, považuje za součást skutečnosti a občas se podle toho i chová.“*⁴⁴ Nadměrné sledování televizních pořadů, může vést, zejména na počátku období mladšího školního věku, k dezorientaci dětí mezi realitou a televizní fikcí. U dětí, které ještě nedovedou vždy přesně rozlišit smyšlenku od skutečnosti, hrozí, že si vytvoří svůj vlastní falešný obraz světa podle toho, co zhlédly v televizi. Své představy o tomto falešném fiktivním světě se pak mohou jen velmi těžko zbavovat.⁴⁵

Také je zde nebezpečí, že pokud budou děti sledovat až příliš velké množství pořadů, ve kterých se interpersonální vztahy řeší agresivně až brutálně, mohou nabýt dojmu, že tato řešení jsou správná a legitimní. Dojde tedy u nich k dezorientaci mezi možným, nemožným, morálně správným a nesprávným, žádoucím a nežádoucím, legálním a ilegálním.

Dále se u nich také může vytvořit mylná představa, že svět je něco nebezpečného, že nikomu nelze věřit. Mohou přeceňovat i skutečnost, že se stanou obětí trestného činu. Mají pak přehnané sklony k opatrnosti, nedůvěřivosti a jsou neustále připraveny k útoku (či útěku).

---

⁴¹ CSÉMY, L. a kol.: *Životní styl a zdraví českých školáků*, s. 49

⁴² Tamtéž, s. 49

⁴³ ŘÍČAN, P.; PITHARTOVÁ, D.: *Krotíme obrazovku*, s.31

⁴⁴ Srov. VÁGNEROVÁ, I.: *Vývojová psychologie*, s. 184

⁴⁵ Srov. ŘÍČAN, P.; PITHARTOVÁ, D.: *Krotíme obrazovku*, s. 33

4.1.4 Dezintegrace

Každé dítě chce být členem nějaké skupiny, je to přirozená potřeba člověka. Aby mohlo být součástí nějakého celku, je zapotřebí, aby se tomuto celku podrobilo nebo alespoň do určité míry přizpůsobilo. Je nuceno být konformním. Ke konformitě dnes také patří sledování stejných televizních pořadů. Nesleduje-li dnes dítě stejné pořady jako jeho vrstevníci, může se stát, že s nimi nenajde společnou řeč a bude jimi do ignorováno nebo až vytěsněno ze skupiny. „*Nemožnost sledovat stejné programy jako spolužáci může v dítěti vyvolat pocit méněcennosti.*“⁴⁶ Volba určitého programu, má značný vliv na identifikaci s vrstevníky. Děti potřebují sdílet s vrstevníky stejné zážitky a zkušenosti, což vede ke konzumaci určitých televizních pořadů, filmů, počítačových her atd.⁴⁷ Řada dětí tedy sleduje televizi zejména proto, aby udržela krok s ostatními a mohla tedy být součástí určité dětské skupiny. Samozřejmě stejným způsobem mohou vytvořit děti i skupinu „nediváků“, ale to je v období mladšího školního věku velmi nepravděpodobné, protože děti v tomto věku ještě nejsou natolik rozvinutou, silnou individualitou.

4.1.5 Tolerance násilí

Je obecně známo, že se v současné době zvýšil výskyt šikany mezi všemi dětmi, tedy i mezi dětmi mladšího školního věku. Tato zvýšená hranice tolerance násilí vůči ostatním jedincům ve společnosti **může** být následek nadměrné prezentace a zlehčování násilí na televizních obrazovkách, jak naznačuje i názor Oldřicha Matouška, že „*televizní násilí pravděpodobně oslabuje citlivost na násilí.*“⁴⁸ Ovšem přímá souvislost mezi těmito jevy dosud nebyla prokázána.

Zvýšená míra tolerance vůči násilí může mít dvě formy:

- a) Jedinec, v tomto případě dítě, u něhož došlo ke zvýšení tolerance násilí, je schopen napadnout jiného člověka (dítě) velmi brutálním až neobvyklým způsobem
- b) Zvýšená tolerance násilí se u jedince (dítěte) projevuje pasivním postojem dítěte v situacích, kdy agresor napadne jiného jedince (dítě) v jeho blízkosti – jinými slovy, dítěti nijak nevadí, je-li páčáno násilí na jiném dítěti, i když se takto děje za jeho plného vědomí, přítomnosti či dokonce souhlasu.

Domněnku, že nadměrná kontumace televizí prezentovaného násilí, vede do jisté míry následně k jeho zvýšené toleranci podporuje i názor Adama Suchého, který na základě svého výzkumu dospěl k tomu, „*že se v mnoha dětských pořadech objevuje tendence násilí zlehčovat. Agrese se stává samoučelnou formou vzájemné hry a komunikace, ubližování je často velmi důmyslně zpracováno. Na základě tohoto zjištění se pak domnívá, že největší nebezpečí tkví právě ve zlehčování násilí....*“⁴⁹

⁴⁶ HNÍKOVÁ, E. in SUCHÝ, A.: *Mediální zlo – mýty a realita*, s. 52

⁴⁷ Srov. VÁGNEROVÁ, I.: *Vývojová psychologie*, s. 186

⁴⁸ MATOUŠEK, O.; KROFTOVÁ, A.: *Mládež a delikvence*, s. 105

⁴⁹ SUCHÝ, A.: *Mediální zlo – mýty a realita*, s. 48

4.2 Formy televizního násilí

Mediální násilí poškozují dětskou psychiku.⁵⁰ Záleží ovšem na míře znázornění. I velké násilí, když je znázorněno citlivě, může dojmut, aniž ublíží. Proti tomu rafinovaný detail uťaté hlavy, tváře strhané bolestí, úzkostný křik mohou vést až k duševnímu zranění.

4.2.1 Násilí realistické

S touto formou násilí se setkáváme nejčastěji v pořadech zpravodajských a do jisté míry i v pořadech dokumentárních. Zpravodajské pořady zobrazují násilí tak reálně, že lze v mnoha případech mluvit až o naturalismu. Stačí jen vzpomenout dnes pravděpodobně jednu z nejsledovanějších televizních stanic Novu, kde v průběhu zpravodajství, a to i v časech, kdy existuje možnost, že toto zpravodajství mohou sledovat děti, kamera poskytuje detailní záběry na zdeformovaná těla účastníků dopravní nehody, přičemž je celá událost ještě dostatečně dokreslována velmi barvitým komentářem reportéra. Před odvysíláním drastičtějších příspěvků dnes již moderátoři upozorní, že reportáž není vhodná pro děti, ovšem tato nevhodná reportáž je odvysílána tak bezprostředně po varování, že jen velmi těžko rodiče stihnou včas dítě od televize odvolat.

Lze předpokládat, že v dokumentech má prezentace realistického násilí zcela jiný význam. Násilí je zde předkládáno buď jako součást přírodního procesu, nebo historie. V historických dokumentech je naopak snaha poukázat na násilí jako na zbytečně přehnanou formu řešení interpersonálních, internacionálních a jiných konfliktů. Podněcuje tedy lidi naopak k přehodnocování vlastních i prezentovaných reakcí.

4.2.2 Fiktivní násilí

Jak již sám název napovídá, jedná se o násilí hrané. Proto jsou hlavními zdroji tohoto druhu televizního násilí filmy, filmové pohádky a seriály. Jedná se vlastně o formu řešení konfliktů vztahů a situací mezi filmovými postavami.

Ovšem tyto agresivní filmové způsoby řešení životních situací jsou až příliš hnány do krajních mezí a jejich následky jsou bagatelizovány. Všechny tyto filmové scény jsou konstruovány tak, aby u diváka budily pocit senzacnosti, úžasu, překvapení a nezřídka i obdivu.

4.2.3 Verbální násilí a brachiální násilí

Se stejným způsobem dělení násilí jsme se již setkali při klasifikaci agrese. Toto dělení lze použít i v případě násilí (agrese) televizního. Obě formy televizního násilí lze také, obdobně jako u agrese, dále dělit na přímé a nepřímé. Vzhledem k tomu, že jejich bližší popis přesně odpovídá tomu, jak jsme si jej uvedli u agrese, nepovažuji za nutné jej znovu opakovat.

4.3 Pozitiva televizního vysílání

Abychom byli objektivní, je třeba přemýšlet i o tom, jaký pozitivní přínos pro děti, ale i ostatní, má televizní vysílání.

---

⁵⁰ Srov. ŘÍČAN, P.; PITHARTOVÁ, D.: *Krotíme obrazovku*, s. 52

4.3.1 Zdroj nových informací

Jak jsme se již zmínili v kapitole o masmédiích, televize se řadí v současné době, díky své dostupnosti pro téměř všechny vrstvy obyvatelstva, na první příčku mezi všemi ostatními hromadnými sdělovacími prostředky. Umožňuje divákovi získat přehled o celosvětovém dění, zúčastnit se akcí, na které se nemůže z nějakého důvodu dostavit, přináší aktuální informace ze všech oblastí života.

4.3.2 Prostředek integrace mezi vrstevníky

Když jsme si vyjmenovávali negativa spojená s televizním vysíláním, zmínili jsme se o tom, že televizní vysílání může působit jako dezintegrační prostředek. Ale může tomu být také právě naopak. Televizní vysílání lze považovat i za prostředek integrační. Může tomu tak být v případě, že dítě sleduje stejné pořady jako jeho vrstevníci, což mu umožňuje začlenit se mezi ostatní. Mají tak totiž minimálně jedno společné téma k rozhovoru.

4.3.3 Prostředek socializace rodiny

Televizní vysílání, respektive televizi jako takovou, je možno považovat za prostředek socializační ve smyslu setkávání se s ostatními členy rodiny, eventuelně přáteli. Televize nám v současné době nahrazuje onen pravěký oheň, u kterého se scházeli všichni členové tlupy či kmene.⁵¹ Jsou totiž okamžiky, kdy se jednotliví členové celé rodiny setkají u televizní obrazovky. Pokud se nejedná o skalní příznivce televize, pak je velmi pravděpodobné, že vzájemně naváží komunikaci (přinejmenším v okamžiku, kdy budou komentovat děj sledovaného pořadu). V těch nejlepších případech může dojít dokonce k tomu, že bude stažen zvuk nebo přímo vypnut televizor, aby si mohli členové rodiny popovídat a strávit tak společně nějaký čas. V tomto případě by snad bylo i možné zvolat : „Vivat televize.“

4.3.4 Prostředek ventilace agrese

Čermák nazývá tuto funkci „symbolickou katarzí.“⁵² Původní význam tohoto slova znamenal jakési symbolické očištění a uvolnění duše během prožívání děje uměleckého díla. Tento termín byl používán ve starém Řecku. V přeneseném významu je slovo katarze chápáno jako možnost diváka zbavit se vlastní potřeby být agresivní, tedy ventilovat agresi prostřednictvím televizních pořadů, které obsahují prvky agrese. Dle Vágnerové je možné chápat obsahy televizních pořadů jako prostředky k odregování divákovy vlastního emočního napětí.⁵³

Divák, potenciální agresor, si uleví od agrese tím, že se identifikuje s určitou postavou, která řeší situaci podobnou té, kterou divák sám v současné době prožívá či někdy prožíval a vzbuzuje v něm agresi, kterou nemůže vzhledem ke společenským normám použít. Prostřednictvím svého vzoru také může prožít různá dobrodružství a události, které sám prožít nemůže (nebo se je neodváží prožít) a chtěl by je prožít.

⁵¹ Srov. ŘÍČAN, P.; PITHARTOVÁ, D.: *Krotíme obrazovku*, s. 53

⁵² ČERMÁK, I.: *Lidská agrese a její souvislosti*, s. 95

⁵³ Srov. VÁGNEROVÁ, I.: *Vývojová psychologie*, s. 187

4.4 Zdravotní následky nadměrného sledování televizního vysílání

Při tzv. „vysedávání“ před televizí dochází k omezení zdravého pohybu, zkřivení páteře, poškození očí a nervového systému. Může dojít i k patologickým změnám psychiky dítěte. Sleduje-li dítě často horory, akční filmy nebo jiné pořady obsahující velké množství a více druhů násilí současně, dochází k nadměrnému zvyšování hladiny adrenalinu, což může být škodlivé. U dětí se také objevuje přehnaná opatrnost, neopodstatněný strach, poruchy spánku tzv. noční můry, neklidný spánek. Dlouhodobé duševní napětí může dokonce poškodit mozkové buňky a spoje mezi nimi. Obecně známý je též poznatek, že vysedávání před televizí je spojeno s nárůstem váhy.

Autoři publikace *Životní styl a zdraví českých školáků*, která přibližuje výsledky výzkumné mezinárodní studie HBSC uvádějí, že *„děti, které uváděly, že tráví nejvíce hodin sledováním televize nebo videa, statisticky významně častěji udávaly, že s frekvencí alespoň jednou týdně nebo častěji trpí bolestmi hlavy, únavou a pocit vyčerpanosti, že jsou podrážděné, mají špatnou náladu nebo že jsou nervózní a trpí pocit napětí.“*⁵⁴ Současně je ovšem nutné podotknout, že autoři netvrdí, že by byla prokázána příčinná souvislost mezi uvedenými zdravotními obtížemi a počtem hodin strávených před televizní obrazovkou či videem. Nicméně ani nepopírají, že souvislost zde naopak být může a že příliš času stráveného u televize může ohrožovat psychickou pohodu dětí či narušovat přípravu do školy. Zde vyjmenované zdravotní obtíže, které souvisejí s nadmírou konzumace televizních pořadů, nejsou jistě zdaleka všechny, jedná se pouze o ty již odborníky pozorované a popsané.

4.5 Prevence nežádoucího vlivu televizního vysílání

Výchova dítěte probíhá především v rodině a je tedy zejména v kompetencích a zájmu rodičů, aby své děti chránili před nežádoucími vlivy televizních pořadů a naučily své děti používat televizi ale i ostatní dostupná média způsobem, který bude dětem ku prospěchu.

Významný podíl na výchově pak nese také škola resp. učitelé, kteří jsou pro děti mladšího školního věku velkou autoritou. V současné době je na základních školách v České republice zařazena do plánu vzdělávání i mediální výchova, jejímž cílem je právě naučit děti orientovat se mezi televizní fikcí a životní realitou, naučit je komunikovat o shlédnutém a přemýšlet o tom, zda je možné aplikovat veškeré televizi prezentované chování a jednání do praxe, resp. zda by takovéto uvedení do reálného života nepředstavovalo hrozbu a neneslo sebou negativní následky pro jedince a jeho okolí a proč.

Z mého pohledu je bohužel počet vyučovacích hodin věnovaných mediální výchově nízký, ale přesto i tak, shledávám toto jako velmi přínosné. Bylo by ideální, aby do mediální výchovy byli zapojeni i rodiče dětí, ale chápu, že toto v současné době není v možnostech školského systému a ani nechci převádět povinnosti rodičů na školská zařízení.

Vzhledem k tomu, že žijeme v době informačního věku, je na rodičích samých, aby si zjistili, jakým způsobem je možné provádět mediální výchovu.

---

⁵⁴ CSÉMY, L. a kol.: *Životní styl a zdraví českých školáků*, s.50

Jakým způsobem předcházet negativnímu vlivu televizního vysílání na děti a jakési základní vodítko jak aplikovat prvky mediální výchovy uvádí ve své knize např. profesor Říčan⁵⁵:

1. Učit děti vybírat si pořady, plánovat s nimi, kdy a na jaké pořady se budou koukat a kolikrát denně či týdně.
2. Dívat se s dětmi na televizi společně.
3. Učit děti vypínat televizi, jsou-li tam pro ně nevhodné či nepřínosné pořady.
4. Vysvětlovat dětem situace a události, kterým nerozumějí nebo by je mohly považovat za správné ač nejsou.
5. Vyjadřovat své vlastní názory na presentované nežádoucí jevy a to i mimo rodinu.
6. Zakazovat nevhodné pořady s vysvětlením, proč jsou nevhodné.
7. Odměřovat čas strávený u obrazovky (pro děti je doporučený maximální počet hodin strávených před televizní obrazovkou na pět)
8. Neodkládat děti k obrazovce, věnovat se jim !
9. Demaskovat televizní triky a fikci.
10. Konfrontovat děj televizního pořadu s realitou.
11. Jít příkladem, tzn. netrávit sami celé hodiny sledováním televize.
12. Nabídnout dětem možnost volnočasových aktivit.
13. Naslouchat potřebám a přáním dětí.
14. Brát děti vážně.
15. Snažit se dětem porozumět.

---

⁵⁵ ŘÍČAN, P.; PITHARTOVÁ, D.: *Krotíme obrazovku*, s. 58

5 VÝZKUMNÁ ČÁST

5.1 Cíl výzkumu

Cílem této práce je prozkoumat vliv televizního vysílání na míru agresivity dětí mladšího školního věku. Nekladu si za cíl dojít k převratným zjištěním, spíše si chci v praxi ověřit svá tušení, očekávání a předpoklady, tedy to, co o daném jevu vím z literatury.

Domnívám se a potvrzují to i zdroje citované v úvodní části této práce, že agresivity v soudobé společnosti přibývá. Podle mého názoru je tedy nutné zkoumat její konkrétní kořeny. Na mladší školní věk jsem se ve svém výzkumu zaměřila z důvodu možné velké vnější ovlivnitelnosti jedince .

Zejména děti, kterým jejich nejužší sociální prostředí, tj. rodina, neposkytlo pevné normy, jasně stanovené hranice mezi tím, co je ve společnosti považováno za zákonné, dovolené, tolerované, žádoucí a co je naopak společností odsuzováno, potlačováno a trestáno, jsou náchylnější k přebírání nežádoucích sociálních modelů chování. Malé děti nejsou schopny samy zhodnotit a zvážit, zda je pro ně daný sociální model chování následováníhodný, což s sebou přináší velká rizika.

To, že se chci zaměřit na vliv televizního vysílání na dětskou populaci, není náhoda. Vždyť televize dnes patří k nejsledovanějším médiím. Kromě pozitiv, která televizní vysílání dětskému divákovi přináší, je poměrně alarmující skutečností, a to již také bylo potvrzeno mnohými autory (Říčan aj. 1995; Čermák, 1998; Matoušek, 1995...), že mnohdy páchá nenapravitelné křivdy na snadno ovlivnitelné psychice dětí.

Chci proto na struktuře nabídky televizních pořadů, na odezvě jednotlivých pořadů u dětí samotných, ale i na jiných sledovaných skutečnostech alespoň částečně zmapovat dopad televizního vysílání na sociální chování a jednání dětí mladšího školního věku.

Nekladu si vysoké nároky na zobecnění závěrů svého výzkumu. Nepředpokládám tedy, že výsledky budou reprezentovat vliv televizního vysílání na agresi dětí bez ohledu na dobu, místo působení, konkrétní sociální podmínky apod.

5.2 Metody výzkumu

Pro ověřování hypotéz, které jsem si v této práci stanovila, jsem zvolila následující metody výzkumu:

5.2.1 Řízený rozhovor s dětmi mladšího školního věku

Řízený rozhovor je jednou z nejzákladnějších metod, kterou lze získat informace od respondentů. Jedná se o metodu standardizovanou a kvantifikační. Rozhovor je dialogem dvou lidí, komunikátora a komunikanta, přičemž se tyto dvě role střídají. Řízený rozhovor je direktivní metodou přístupu k respondentovi. Výzkumník nechává respondentovi prostor pro volné vyjadřování, ale zároveň průběh rozhovoru koriguje podle svých potřeb pomocí přesně formulovaných otázek a dohlíží na to, aby respondent mluvil k tématu – během řízeného rozhovoru jsem používala prioritně uzavřených, eventuálně polouzavřených otázek. Volné otázky jsem používala jen velmi zřídka a sloužily spíše jako otázky doplňující.

Výhodou řízeného rozhovoru je možnost okamžitě reagovat na odpověď respondenta, klást doplňující dotazy, vysvětlit případné nejasnosti.

Nevýhodou je velká časová náročnost jak pro respondenta, tak pro výzkumníka a poměrně nesnadné vyhodnocování získaných dat.

Tuto metodu jsem volila s ohledem na věk respondentů (6 – 12 let).

5.2.2 Pozorování

Tuto metodu jsem zvolila v souvislosti s provedením metody analýzy televizních pořadů, neboť vzájemně úzce souvisejí. Sledovala jsem televizní pořady, které podle výsledků řízeného rozhovoru sledují děti mladšího školního věku nejčastěji a zaznamenávala jsem veškeré agresivní projevy, které se v těchto pořadech objevovaly.

5.2.3 Analýza televizních pořadů z hlediska prezentace násilí

Analýzu televizních pořadů jsem prováděla na základě dat získaných z pozorování. Jedná se opět o metodu kvantifikační a také o metodu statistického vyhodnocování. Tuto metodu jsem zvolila, abych získala podklady potřebné pro potvrzení či popření hypotézy č. 2 této práce.

5.2.4 Dotazník pro rodiče dětí mladšího školního věku

Jedná se o metodu explorační, standardizovanou a kvantifikační. Respondenti odpovídají na otázky v tištěném dotazníku. Otázky pro dotazník musejí být zcela jasně formulovány, aby byly pro respondenta srozumitelné a pochopitelné. Výzkumník zpravidla nebývá při tomto způsobu získávání informací od respondentů přítomen.

Výhodou dotazníku je poměrně snadné vyhodnocování a krátký časový úsek, během kterého lze získat informace od většího počtu respondentů.

Nevýhodou je poměrně složitá příprava, určité finanční zatížení výzkumníka, nemožnost rozšíření dotazů a konzultace případných rozporů či nejasností.

5.2.5 Další použité metody

Terénní výzkum – jedná se o metodu sběru dat v terénu. Tuto metodu jsem využila zejména při řízeném rozhovoru s dětmi mladšího školního věku a částečně při dotazníkovém šetření s rodiči dětí mladšího školního věku.

Matematicko – statistická metoda – tuto metodu jsem použila pro vyhodnocení informací získaných z výzkumu (grafy, tabulky, procentuelní srovnávání výsledků)

Introspektivní metoda – jedná se o zkoumání vlivu daného jevu na sobě samém, tedy na osobě výzkumníka. Tuto metodu jsem v podstatě nevědomě podstoupila během pozorování televizních pořadů, kdy jsem sledovala kolik agresivních prvků a jaké druhy násilí obsahují pořady, které sledují děti mladšího školního věku.

5.3 Charakteristika výzkumného souboru

Řízený rozhovor s dětmi mladšího školního věku jsem prováděla v regionu jižních Čech, konkrétně v Českých Budějovicích. Všichni respondenti byli žáky základní školy a byli ve věku od 6 do 12 let. Výzkumu se zúčastnilo celkem 70 dětí, z toho 43 dívek (61%) a 27 chlapců (39%). Věkovou skupinu dětí jsem zvolila s ohledem na poznatky získané studiem literatury, zejména vývojové psychologie.

Dotazníkové šetření jsem stejně jako řízený rozhovor prováděla v regionu jižních Čech, v městě České Budějovice. Respondenti byli ve věku od 25 do 47 let. Výzkumu se zúčastnilo celkem 70 respondentů, z toho 8 mužů (11%) a 62 žen (89%).

Pozn.: Region jižních Čech a město České Budějovice jsem zvolila jednak z osobních důvodů, neboť z této oblasti pocházím a je tedy pro mne tento terén z hlediska dostupnosti nejvýhodnější, ale také proto, že ve větších aglomeracích lze předpokládat vyšší pravděpodobnost výskytu zkoumaného jevu a větší možnost získání potřebných informací (takto usuzuji z domněnky, že ve velkém městě žije vyšší počet potenciálních respondentů vhodných pro výzkum a zároveň zde existuje vyšší pravděpodobnost koncentrace televizních signálů).

Vzorek respondentů:

Tab. 2

	<i>Rodiče dětí mladšího školního věku</i>	<i>Děti mladšího školního věku</i>	<i>Celkem</i>
Respondenti mužského pohlaví	8	27	35
Respondenti ženského pohlaví	62	43	105
Celkem	70	70	140

5.4 Výzkumné otázky

5.4.1 Otázka č. 1

Domnívám se, že u dětí mladšího školního věku, které často sledují televizní programy obsahující v jednání hrdinů řadu agresivních prvků, dochází ke zvýšené toleranci násilí.

Takzvaná „televizní realita“ s sebou přináší řadu negativních aspektů, které mohou vést u dětí mladšího školního věku k dezorientaci mezi realitou a fikcí, respektive mezi televizní fikcí a skutečným světem. V televizních pořadech je agrese a násilí velmi často bagatelizováno, předkládáno jako oprávněné a ospravedlnitelné a mnohdy je i vyzdvihováno.

Sledují-li děti často televizní pořady, ve kterých je násilí a agrese prezentována výše uvedeným způsobem, mohou nabýt mylného dojmu, že užívání násilí jako prostředku k získání moci a uspokojení vlastních potřeb je společensky zcela přípustným jevem či dokonce uznávanou normou. Jinými slovy, děti se nebudou „rozpakovat“ použít násilí pro sobecké uspokojení vlastních přání, potřeb a tužeb, aniž by si uvědomovaly případnou neadekvátnost, trestnost a následně možný dopad svého počínání.

Tím, že televize násilí a agresi bagatelizuje a předkládá dětskému divákovi dnes a denně nepřehledné množství televizních pořadů, které jsou doslova přehlídkou různých forem násilí, může u dětí dojít až k jeho otupělosti a zvýšené toleranci. Vzhledem

k tomu, že děti mladšího školního věku, mohou mít potíže s rozlišením reality od televizní fikce, lze usuzovat, že otupělost vůči „televiznímu“ násilí může vést i k otupělosti vůči násilí „reálnému,“ páchanému ve skutečném životě, což může ústít v toleranci násilí jako takového komplexně.

5.4.2 Otázka č. 2

Domnívám se, že mnohé televizní pořady, které děti mladšího školního věku sledují, obsahují velké množství agresivních prvků.

„Šest mladíků přinutilo ženu, aby se ponořila do palivové směsi, a potom ji zapálili. Dvě hodiny předtím viděli podobnou scénu v televizním pořadu.“ (Čermák, 1998).

Podobné zprávy se v současné době objevují v masmédiích stále častěji, přičemž věk pachatelů těchto činů neustále klesá. V úvodní části této práce jsme se dozvěděli, že televizní vysílání může být jedním z faktorů ovlivňujících míru agresivního chování a jednání jedince – tedy i dětí mladšího školního věku. U dětí Tento vliv televize je u dětí nejvíce patrný zpravidla po víkendech a po prázdninách, kdy jsou děti „dobité“ agresí z televizních seriálů a filmů (zejména z komerčních televizí), kterou ventilují především na půdě školských zařízení vůči svým spolužákům. Tento jev je nazýván „pondělním syndromem“. Skutečnost, že mnohé televizní pořady obsahují agresivní prvky jednání a chování je obecně známá. Zajímalo mne tedy, kolik agrese a násilí obsahují televizní pořady, které sledují děti mladšího školního věku nejčastěji a o jaké druhy násilí se jedná.

5.4.3 Otázka č. 3

Domnívám se, že rodiče dětí mladšího školního věku neužívají metod mediální výchovy

Současná doba klade vysoké nároky jak na rodiče, tak na děti. Rodiče jsou nuceni zabezpečit určitý životní standard sobě a svým dětem, stále více pracovat. Nepřítomnost rodičů doma z tohoto důvodu doslova nahrává dětem ke zvýšené konzumaci televizních pořadů. Přestože rodiče do určité míry nemohou zabránit dětem sledovat televizi, když jsou v práci, bylo by vhodné, aby alespoň částečně využívali metod mediální výchovy a s dětmi předem vybírali televizní pořady, na které budou koukat, následně s nimi hovořili a diskutovali o jejich obsahu, pomáhali dětem pochopit skryté významy a pomohli jim naučit rozpoznat, co je reálné a co je pouze televizní fikcí.

Domnívám se, že většina rodičů dětí mladšího školního věku těchto metod nevyužívá.

5.6 Verifikace výzkumných otázek

5.6.1 Verifikace výzkumné otázky č. 1

Domnívám se, že u dětí mladšího školního věku, které často sledují televizní programy obsahující v jednání hrdinů řadu agresivních prvků, dochází ke zvýšené toleranci násilí.

Tato otázka se částečně potvrdila.

Podle Říčana, aj. (1995) by měly děti sledovat televizi maximálně pět hodin *týdně*.

Téměř všechny děti, které se zúčastnily výzkumu, pak podle této teorie překračují doporučený limit.

Více než polovině dětí nevadí, pokud mezi sebou televizní postavy bojují, nevadí jim verbální násilí a většině dětí nevadí ani brachiální nepřímé násilí. Nelze ani jednoznačně říci, že by děti vysloveně odsuzovaly přímou brachiální agresi. Vysoké procento dětí by v rizikových situacích použilo samo jako způsob řešení problému násilí nebo alespoň tento způsob řešení situace neshledává nesprávným. V případě, že by se děti staly svědky páchaní násilí, řada z nich by tuto situaci prostě nevzrušeně sledovala nebo se jí dokonce částečně i bavila. Téměř polovina dětí považuje za adekvátní reakci na verbální útok fyzické násilí. Na druhou stranu tři čtvrtiny dětí uvedly, že jim vadí, pokud si televizní postavy ubližují, mezi oblíbené televizní idoly patří i postavy, které nejsou primárně agresivní, děti u svých televizních hrdinů obdivují spíše kladné vlastnosti.

Nicméně, na základě zjištěných výsledků výzkumu se domnívám, že je možné říci, že u dětí mladšího školního věku, které často sledují televizní vysílání obsahující agresivní prvky, dochází ke zvýšené toleranci násilí. Velké nebezpečí pak vidím v tom, že děti často mezi sebou zkoušejí to, co viděly v televizních pořadech a vzhledem k vývojové úrovni jejich kognitivní výbavy nejsou podle mne schopny vždy rozeznat, zda televizi prezentovaná fikce je slučitelná s reálným životem.

5.6.2 Verifikace výzkumné otázky č. 2

Domnívám se, že mnohé televizní pořady, které sledují děti mladšího školního věku obsahují velké množství agresivních prvků.

Tato otázka se potvrdila.

Bylo by poměrně snadné shazovat vinu za stoupající agresivitu dětí na televizi. Kromě jiných faktorů jsou spoluvinní i rodiče, kteří nechají děti sledovat televizi, aniž by věděli, kolik násilí mnohé pořady obsahují.

Téměř všechny děti smějí, alespoň občas, sledovat televizi po devatenácté resp. i po dvacáté hodině. Pořady obsahují řadu agresivních prvků, které nemusejí na první pohled jako agresivní působit (ironie, ponižování, uštěpačnost apod.).

Nejsledovanějším televizním seriálem jsou Simpsonovi. Podle výsledků pozorování sledují tento pořad téměř tři čtvrtiny dotazovaných dětí, přičemž tento seriál je podle výsledků výzkumu televizním pořadem s nejvyšším počtem agresivních prvků v jednání hrdinů (až 73 agresivních prvků na 25 minut vysílání, což znamená, že na jednu vysílací minutu připadá 2,92 agresivních prvků). Ale i v ostatních pořadech,

kteří děti mladšího školního věku (dle výsledků řízeného rozhovoru) sledují, se objevuje velké množství agresivních prvků.

Domnívám se tedy, že většina televizních pořadů, které děti mladšího školního věku uvedly, že sledují, obsahuje velké množství agresivních prvků.

5.6.3 Verifikace výzkumné otázky č. 3

Domnívám se, že rodiče dětí mladšího školního věku často neaplikují při výchově prvky mediální výchovy.

Tato otázka se nepotvrdila.

Velmi mne překvapilo, že téměř všichni rodiče tráví s dětmi společně svůj volný čas. Na druhou stranu, jich velké množství řadí mezi společné volnočasové aktivity i sledování televize. Rodiče dětí mladšího školního věku vědí, jaké pořady jejich děti preferují a kolik hodin denně stráví sledováním televize.

Dokonce více než tři čtvrtiny rodičů vybírá dětem pořady, které smějí sledovat. V pozitivním slova smyslu mě překvapilo, že rodiče si s dětmi o obsahu shlédnutých pořadů většinou povídají a vysvětlují dětem skutečnosti, které jim nejsou srozumitelné, poukazují na to, co je pouhou televizní fikcí, ať už sami od sebe nebo na základě žádosti dítěte, čímž mohou eliminovat riziko případného nežádoucího vlivu v televizi prezentovaného násilí na děti.

Účast rodičů na mediální výchově je pro mne příjemným zjištěním. Mimo výzkum jsem se ještě od některých rodičů dozvěděla, že k tomuto přispěla i skutečnost, že ve škole, kde jsem prováděla výzkum je dvakrát ročně v rámci školních osnov praktikován dvoudenní vyučovací cyklus mediální výchovy, o kterém jsou informováni i rodiče dětí. Jsem vlastně ráda, že tato má hypotéza byla vyvrácena.

6 ZÁVĚR

Tato práce pro mne byla přínosem v mnoha ohledech. Prostřednictvím odborné literatury jsem pronikla hlouběji do problematiky vlivu televizního vysílání na děti ale i na člověka obecně, což mi umožnilo vytvořit si vlastní názor na to, zda je televizní vysílání opravdu hnacím motorem násilí či naopak oním oslavovaným zdrojem přísunu informací a zábavy. Odborná literatura ale i jiné v této práci nakonec neuvedené zdroje mi umožnily získat obecnější náhled na problematiku vlivu televizí vysílaných pořadů na člověka. Zjistila jsem, že zcela jednoznačně a definitivně zastávat názor, že televizní vysílání je hlavní příčinnou narůstající agrese ve společnosti je velmi omezeným pohledem. Televizní vysílání jen *může* být jedním z mnoha dalších faktorů ovlivňujících agresivní chování jak dětí, tak i dospělých.

Naučila jsem se pracovat se získanými fakty a daty, více „číst mezi řádky“ a účelněji komunikovat s lidmi. V neposlední řadě jsem si také částečně ohmatala těžkou práci přípravy, sběru a vyhodnocování výzkumných dat.

Zcela na závěr bych chtěla říci, že televize tvoří neodmyslitelnou součást dnešního života a je nemožné ji absolutně zavrhnout a označovat za zlořád. Je nutné se s televizí naučit žít a používat ji tak, aby byla především přínosem. Osobně se přimlouvám za rozsáhlejší a četnější aplikaci mediální výchovy do výchovy dětí, a to jak v rodině, tak i v mateřských a základních školách. Je důležité naučit děti vybírat si v dnešní široké programové nabídce pořady mající přínosnou hodnotu, naučit je orientovat se mezi rozdíly mezi televizní fikcí a životní realitou. Je vhodné dětem sdělit, že televizní obrazovka (ani jiná masmédiá a technologie) není středobodem trávení volného času.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- BLAŽEK, B.: *Venkov, města, média*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998.
ISBN 80 – 85850-59-1.
- CSÉMY, L.; KRCH, F. D.; PROVAZNÍKOVÁ, H. a kol.: *Životní styl a zdraví českých školáků*. Praha: Psychiatrické centrum Praha, 2005. ISBN 80-85121-94-8.
- ČERMÁK, I.: *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár nad Sázavou: Nakladatelství Fakta, 1998. ISBN 80-902614-1-8.
- KLIMEŠ, L.: *Slovník cizích slov*. 2. vydání. Praha: SPN, 2005. ISBN 80-7235-272-5.
- KOLEKTIV AUTORŮ A KONZULTANTŮ : *Ilustrovaná encyklopedie*. I. díl, A – I. Praha: Encyklopedický dům, 1995. ISBN 80 – 901647-4-9.
- MATOUŠEK, O.; KROFTOVÁ, A : *Mládež a delikvence*. 2. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2003.
ISBN 80-7178-771-X.
- NAKONEČNÝ, M.: *Motivace lidského chování*. Praha: Academia 1997.
ISBN 80-200-0592-7.
- ŘÍČAN, P.: *Cesta životem*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-078-0.
- ŘÍČAN, P.; PITHARTOVÁ, D.: *Krotíme obrazovku*. Praha: Portál, 1995.
ISBN 80-7178-084-7.
- SUCHÝ, A.: *Mediální zlo – mýty a realita*. Praha: TRITON, 1997.
ISBN 978-80-7254-926-9.
- VÁGNEROVÁ, I.: *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2000.
ISBN 80-7178-308-0.
- VOKURKA, M., HUGO, J. a kol.: *Praktický slovník medicíny*. 8. rozšířené vydání. Praha: Maxdorf, 2007.
ISBN 978-80-7345-123-3

8 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. I	Formulář pro řízený rozhovor s dětmi mladšího školního věku
Příloha č. II	Dotazník pro rodiče dětí mladšího školního věku
Příloha č. III	Tabulka pro analýzu TV pořadů z hlediska prezentace násilí
Příloha č. IV	Výsledky řízeného rozhovoru s dětmi mladšího školního věku Tabulky č. 3 – 36 Grafy č. 1- 92
Příloha č. V.	Výsledky dotazníku pro rodiče dětí mladšího školního věku Tabulky č. 37 - 52
Příloha č. VI.	Výsledky analýzy některých TV pořadů sledovaných dětmi mladšího školního věku Tabulky 53 - 74

9 PŘÍLOHY

Příloha č. I: Formulář pro řízený rozhovor s dětmi

Otázka č. 1

Pohlaví: Dívka Chlapec

Otázka č. 2

Třída: I. II. III. IV. V.

Otázka č. 3

Sleduješ televizi?

Ano – denně Ano – některé dny Ne, nesleduji

Otázka č. 4

Kolik hodin asi sleduješ televizní vysílání ve všedních dnech?

1h do 2h do 3h více než 3h

Otázka č. 5

Kolik hodin asi sleduješ televizní vysílání o víkendu?

1h do 2h do 3h více než 3h

Otázka č. 6

Vadí Ti, když si televizní postavy ubližují?

Ano Ne

Otázka č. 7

Co se Ti líbí na tvé oblíbené tv. postavě?

.....
.....

Otázka č. 8

Udělal/la jsi někdy něco, co jsi viděl/la předtím v televizi?

- Ano
- Ne

Otázka č. 9

Pokud ano, ublížil/la jsi tím někomu či něčemu?

- Ano
- Ne

Otázka č. 10

Představ si, že ve filmu si dva kamarádi/kamarádky hrají, ale najednou jeden druhému nechce půjčit hračku a začnou si nadávat a pošťuchovat se. Vadí Ti to?

- Vadí mi to
- Nevadí mi to

Otázka č. 11

Udělal/la bys to samé, kdyby si tvůj kamarád/kamarádka chtěla půjčit hračku a ty bys jí/jemu ji půjčit nechtěl/la?

- Ano
- Ne

Otázka č. 12

Představ si stejnou situaci, ale ti dva kamarádi/kamarádky ve filmu jeden druhého/jedna druhou uhodí. Vadí Ti to?

- Ano
- Ne

Otázka č. 13

Jaké TV pořady teď sleduješ?

.....
.....
.....
.....
.....

Otázka č. 14

Představ si, že před školou si dvě děti hrubě nadávají a vzájemně se pošťuchují. Co uděláš?

- Pouze je pozoruji
- Pozoruji je a usmívám se tomu
- Zapojím se do hádky
- Dělán, že nic nevidím
- Dojdu pro paní učitelku, družinářku či jiného dospělého

Otázka č. 15

Dovolují Ti rodiče sledovat TV po sedmé hodině večer?

- Ano   Ano, někdy   Ne

Otázka č. 16 (pokud ano)

Na jaké pořady?

.....
.....
.....

Otázka č. 17

Líbí se Ti, když mezi sebou TV postavy bojují?

- Ano   Spíše ano   Spíše ne   Ne

Otázka č. 18

Proč se Ti to líbí/nelíbí?

.....
.....
.....
.....

Otázka č. 19

Už jsi někdy použil/la podobné bojové prvky (způsob boje) jaké jsi viděl/la v televizi ty sám/sama?

- Ano
- Ne

Otázka č. 20

Když Tvému kamarádovi/kamarádce někdo nadává a on/ona mu za to dá facku, jak se podle Tebe zachoval/la?

- Správně
- spíše správně
- Spíše špatně
- Špatně

Otázka č. 21

Na jaké TV stanici běží většina tvých oblíbených pořadů?

- Na:**
- Nově
  - Primě
  - ČT1
  - ČT2
  - jiné

Otázka č. 22

Kdyby Ti někdo nabídl zahrát si ve filmu, seriálu, pohádce....., koho nebo co bys chtěl/la hrát?

.....
.....

Otázka č. 23

Z jakého důvodu právě tuto postavu?

.....
.....
.....

Otázka č. 24

Sledují s tebou rodiče televizní vysílání?

Ano Někdy Spíše ne Ne

Otázka č. 25

Povídáš si s rodiči o tom, co jsi v televizi viděl/la?

Ano Ne

Otázka č. 26

Ptají se Tě rodiče, zda rozumíš tomu, na co v televizi koukáš?

Ano Ne

Otázka č. 27

Když nerozumíš tomu, co v televizi říkají, dělají nebo o čem je pořad, požádáš rodiče, aby Ti to vysvětlili?

Ano Ne

Otázka č. 28

Vysvětlí Ti rodiče to, čemu v TV nerozumíš?

Ano Ne

Otázka č. 29

Když máš volno, věnují se ti rodiče?

Ano Většinou ano Většinou ne Ne

Otázka č. 30

Hraješ si s kamarády na to, co jsi viděl/la v televizi?

Ano Někdy Ne

Otázka č. 31

Na co, koho si hrajete nejčastěji?

.....
.....

Otázka č. 32

Je pro Tebe Tvá oblíbená tel. postava vzorem?

Ano Jen v něčem Ne

Otázka č. 33

V čem

zejména?.....

.....

Otázka č. 34

Chováš se občas jako on/ona?

Ano Někdy

Spíše ne Ne

Otázka č. 35

Řekni stručně proč?

.....
.....

Příloha č. II: Dotazník pro rodiče dětí mladšího školního věku

Vážení rodiče,

tento dotazník slouží jako prostředek pro získání podkladů k výzkumné části bakalářské práci na téma „Vliv televizního vysílání na míru agresivity dětí mladšího školního věku“.

Dotazník je zcela anonymní.

Pozorně si, prosím, přečtete jednotlivé otázky a k nim připojené instrukce. Své odpovědi pak zřetelně označte křížkem, event. vypište hůlkovým písmem na určené místo. V případě opravy, dejte konečnou odpověď do kroužku.

Děkuji za Vaši vstřícnost, ochotu a spolupráci.

Z. Rajnová

1.) Máte přehled o tom, jakým způsobem tráví Vaše dítě svůj volný čas?

Ano   Převážně ano   Převážně ne   Ne

2.) Sleduje Vaše dítě ve volném čase televizní vysílání?

Ano – jděte na otázku č. 3   Ne – jděte na otázku č. 10

3.) Kolik denně, odhadem, sleduje Vaše dítě TV vysílání ?

Méně než 1h   1h   2h   3h   více než 3h

4.) Vybíráte TV pořady, které dítě sledují (sami event. po konzultaci s dětmi)?

Ano   Občas   Spíše ne   Ne, volbu nechávám zcela na dítěti

5.) Jaké TV pořady Vaše dítě sleduje? (10 nejsledovanějších)

.....
.....
.....
.....

6) Dítětem nejsledovanější TV pořady jsou vysílány převážně na TV stanici:

Nova   Prima   ČT1   ČT2   Jiné

7) Diskutujete se svým dítětem o tom, co sleduje (sledovalo) v TV?

Ano   Ano, pokud dítě začne   Ne

8) Všimli jste si někdy, že by Vaše dítě napodobovalo svůj TV idol?

Ano, často   Ano, někdy jej napodobuje   Nevzpomínám si   Ne

9) Myslíte si, že TV vysílání může ovlivnit chování Vašeho dítěte?

Ano   Možná   Ne

10) Má Vaše dítě volnočasové aktivity (mimo TV)?

Ano   Nevím   Ne

11) Jaké?

.....
.....
.....
.....

12) Věnujete Vy Váš volný čas společným aktivitám s dítětem?

Ano   Převážně ano   Ne – jděte na otázku č. 14

13) Jakého charakteru jsou tyto aktivity? (možné vybrat i více variant)

Příprava do školy   Sport   Hry (i společenské)
Společné sledování TV   Kulturní akce

Jiné (vypište):

.....
.....
.....

14) Jste   Žena   Muž

15) Věk:.....

16) Nejvyšší dosažené vzdělání

Základní   Vyučen/na   Střední   Vyšší   Vysoké

Příloha č. III: Tabulka pro analýzu televizních pořadů z hlediska prezentace násilí

Druh prezentovaného násilí		Četnost	Druh prezentovaného násilí		Četnost	Programové údaje	
Verbální přímé	Nadávky		Brachiální přímé	Útočné fyzické jednání		Název pořadu	
	Hrubá slova			Obranné útočné jednání		Druh pořadu	
	Výhrůžky			Strčení		Vysílací čas	
	Hádky			Zabití		TV stanice	
	Rozčilování se			Lynčování		Délka pořadu	
	Odsekávání			Ublížení na zdraví		Datum pozorování	
			Strčení, poštuchování		Agresivních prvků v pořadu celkem		
Verbální nepřímé	Ponižování		Brachiální nepřímé	Záškodnictví			
	Výsměch			Bojovný postoj			
	Ironie			Výhrůžná, zlostná, výsměšná gestikulace			
	Nepřímé vyhrožování			Zastrašování zbraní			
	Pomlouvání			Zabití			
celkem							

Příloha č. IV. - Výsledky řízeného rozhovoru s dětmi mladšího školního věku

Otázka č. 1: Chlapec/dívka 27/43

Otázka č. 2: Do jaké chodíš třídy?

Tab. 3

	1. třída	2. třída	3. třída	4. třída	5. třída	Celkem
Chlapci	7	6	5	4	5	27
Dívky	8	7	10	10	8	43
Celkem	15	13	15	14	13	70

Otázka č. 3: Sleduješ televizi?

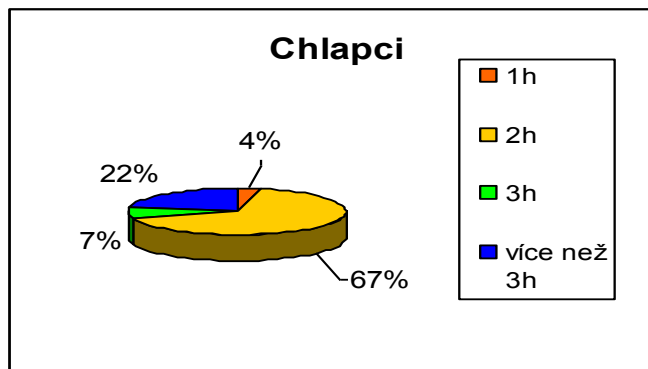
Tab.4

	Ano – denně	Ano – někdy	Ne	Celkem
Chlapci	27	0	0	27
Divky	43	0	0	43
Celkem	70	0	0	70

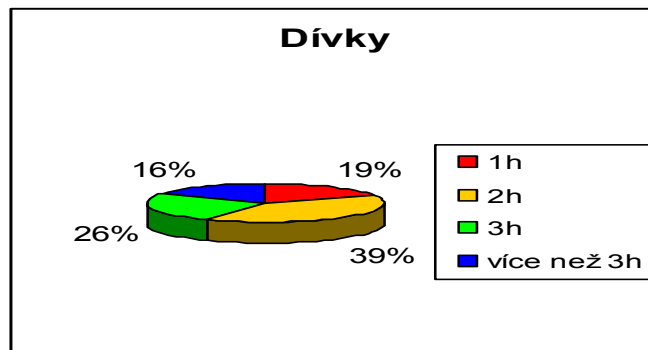
Otázka č. 4: Kolik hodin přibližně/asi sleduješ televizi ve všedních dnech?

Tab. 5

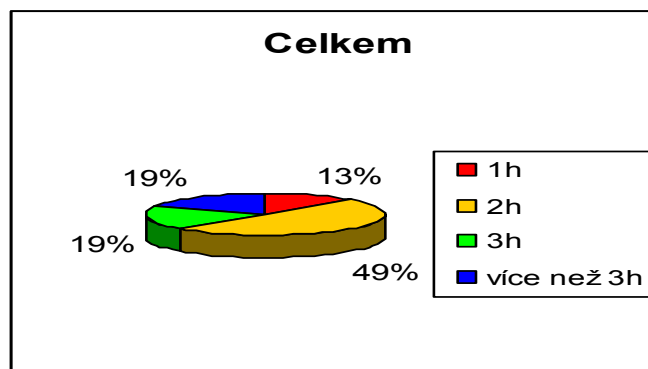
	1h	2h	3h	Více než 3h	Celkem
Chlapci	1	18	2	6	27
Divky	8	17	11	7	43
Celkem	9	35	13	13	70

Graf 1

Graf 2

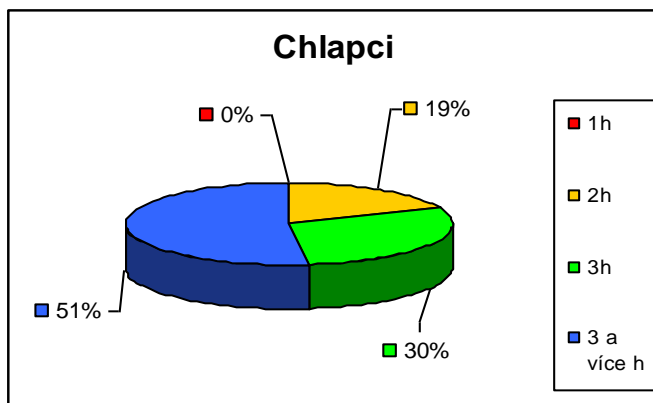

Graf 3

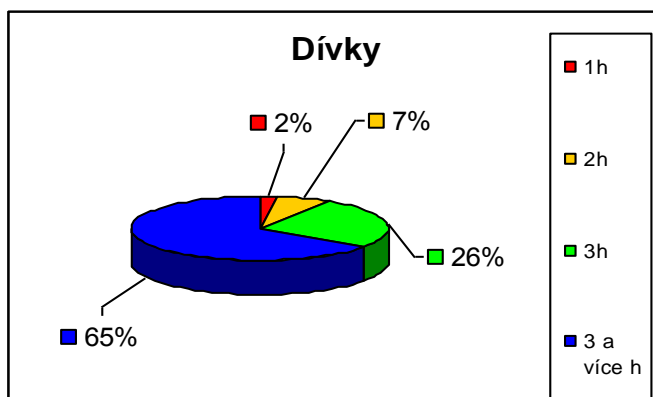
Otázka č. 5: Kolik hodin přibližně/asi sleduješ televizi o víkendu?

Tab. 6

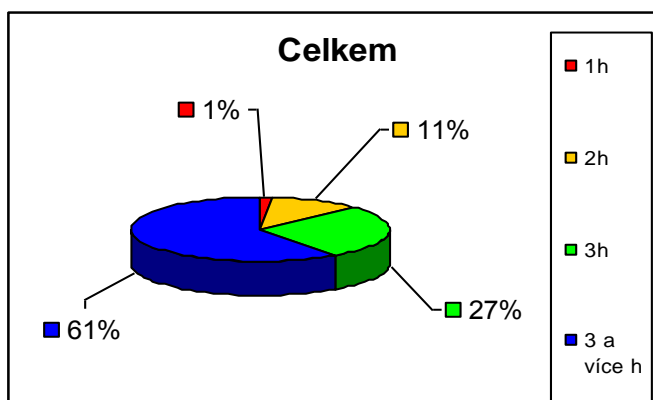
	1h	2h	3h	Více než 3h	Celkem
Chlapci	0	5	8	14	27
Divky	1	3	11	28	43
Celkem	1	8	19	42	70

Graf 5

Graf 6

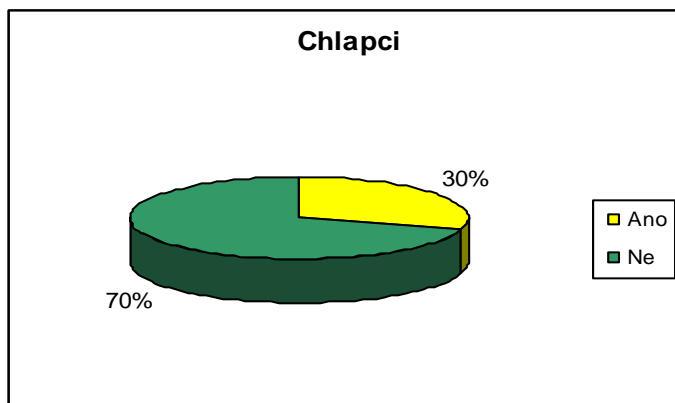

Graf 7

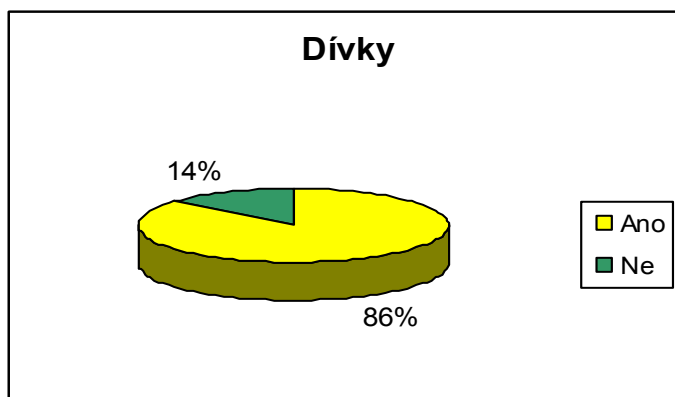
Otázka č. 6: Vadí ti, když si televizní postavy ubližují?

Tab. 7

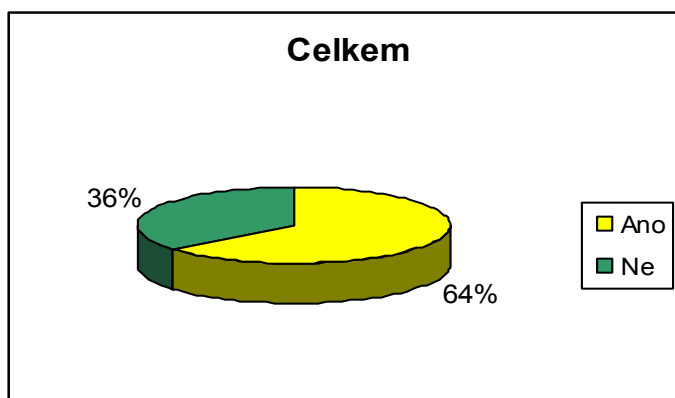
	Ano	Ne	Celkem
Chlapci	8	19	27
Divky	37	6	43
Celkem	45	25	70

Graf 8

Graf 9

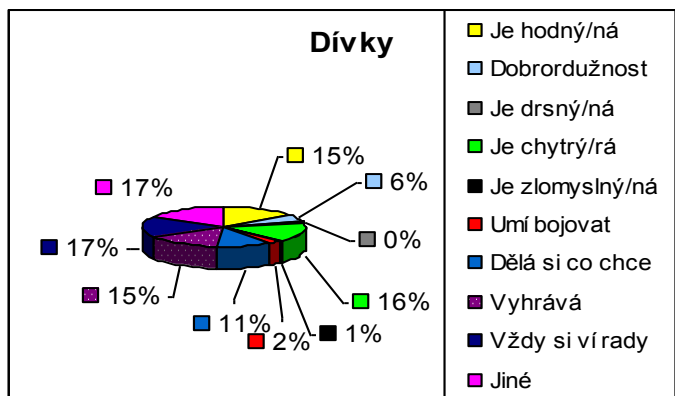

Graf 10

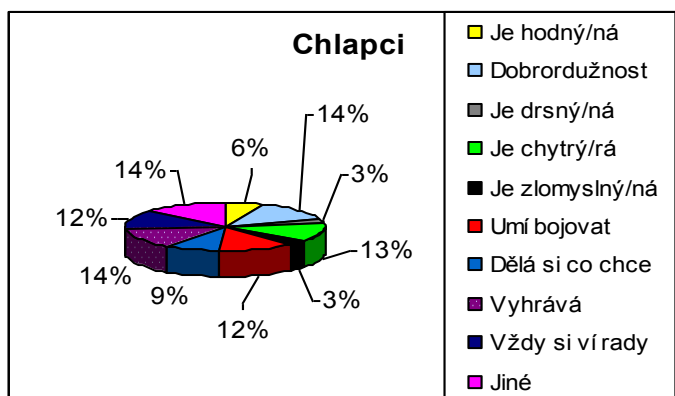
Otázka č. 7: Co se ti líbí na tvé oblíbené postavě?

Tab. 8

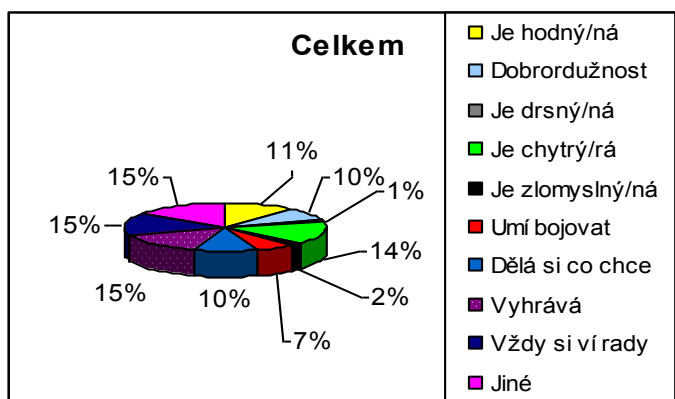
	Je hodná	Dobrodružnost	Je drsná	Je chytrá	Je zlomyslná	Umí bojovat	Dělá si, co chce	Vyhrává	Vždy si ví rady	Jiné
Chlapci	12	27	5	25	6	24	17	27	24	27
Dívky	38	16	1	41	2	6	28	39	43	43
Celkem	50	43	6	66	8	30	45	66	67	70

Graf 11

Graf 12

Graf 13

Otázka č. 8: Udělal/la jsi někdy něco, co jsi předtím viděl/la v televizi?

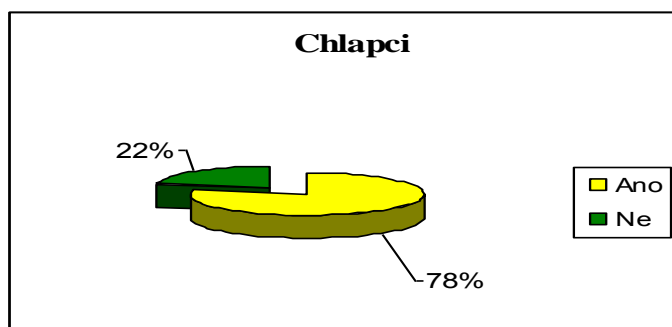
Tab. 9

	Ano	Ne	Celkem
Chlapci	27	0	27
Divky	43	0	43
Celkem	70	0	70

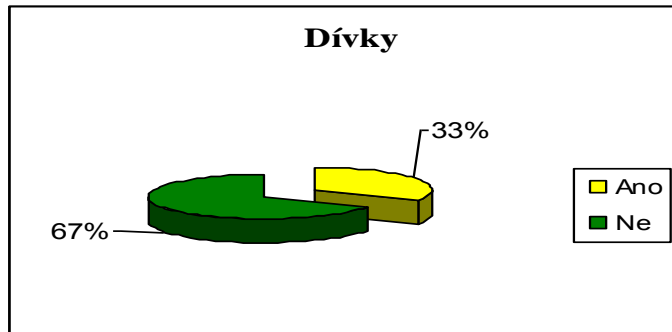
Otázka č. 9: Pokud ano, ublížil/la jsi tím někomu/něčemu?

Tab. 10

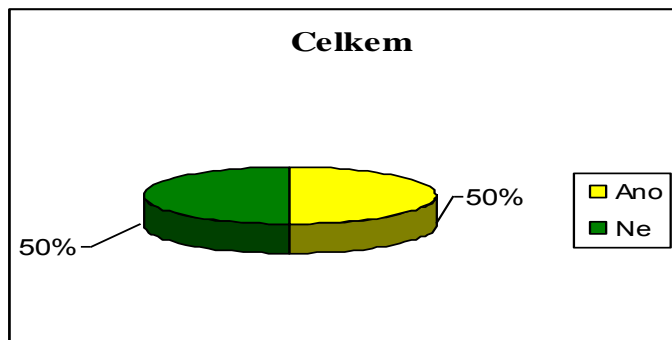
	Ano	Ne	Celkem
Chlapci	21	6	27
Divky	14	39	43
Celkem	35	35	70

Graf 14

Graf 15

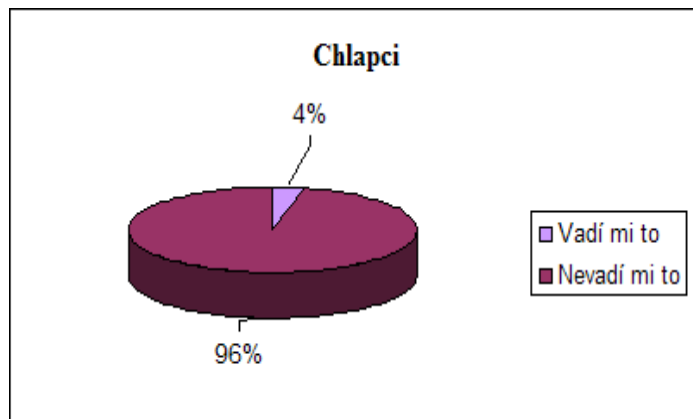

Graf 16

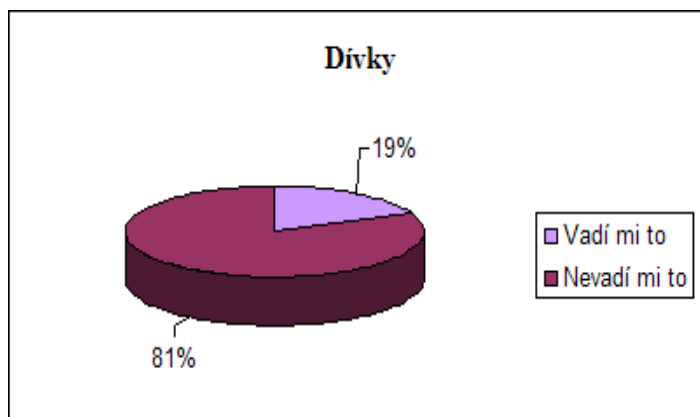
Otázka č.10: Představ si, že ve filmu si dva kamarádi/kamarádky hrají, ale najednou jeden druhému nechtějí půjčit hračku a začnou si nadávat a pošťuchovat se. Vadí ti to?

Tab. 11

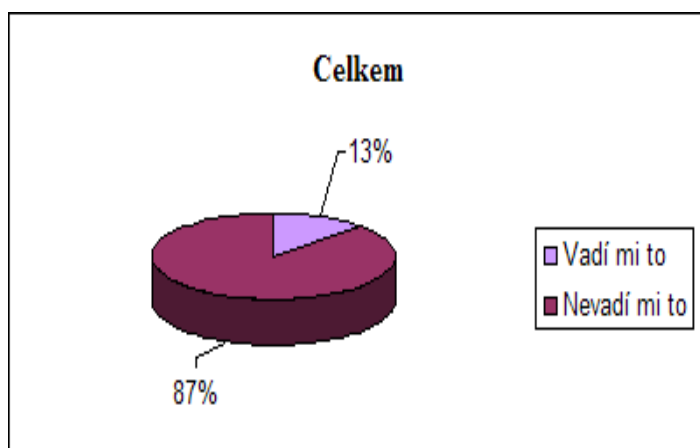
	Vadí mi to	Nevadí mi to	Celkem
Chlapci	1	26	27
Divky	8	35	43
Celkem	9	61	9

Graf 17

Graf 18

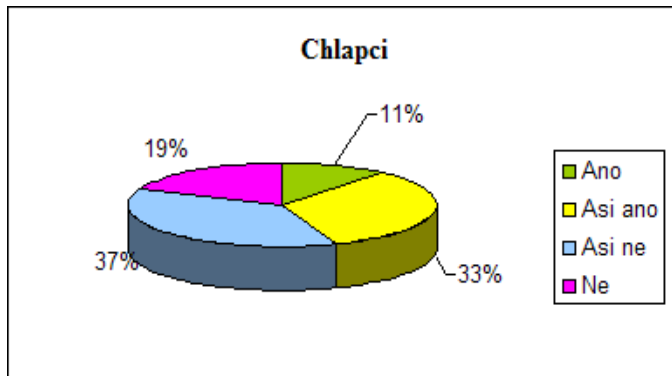

Graf 19

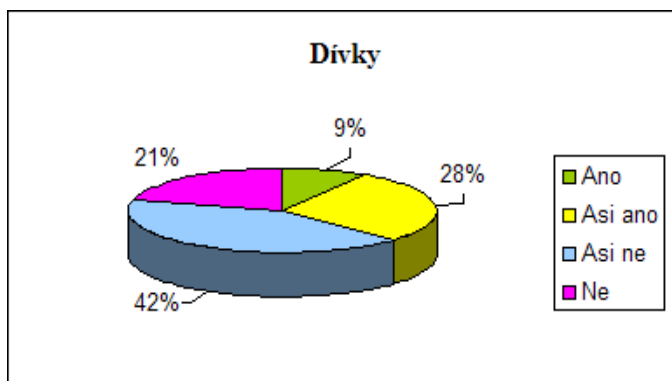
Otázka č. 11: Udělal/la bys to samé, kdy si od tebe tvůj kamarád/ka chtěl/la půjčit hračku a ty bys mu/jí ji půjčit nechtěla?

Tab. 12

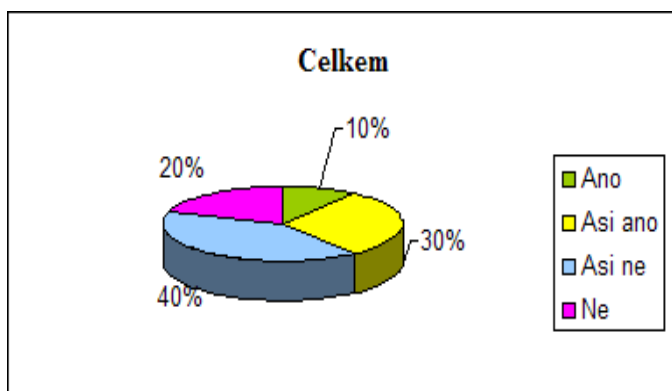
	Ano	Asi ano	Asi ne	Ne	Celkem
Chlapci	3	9	10	5	27
Divky	4	12	18	9	43
Celkem	7	21	28	14	70

Graf 20

Graf 21

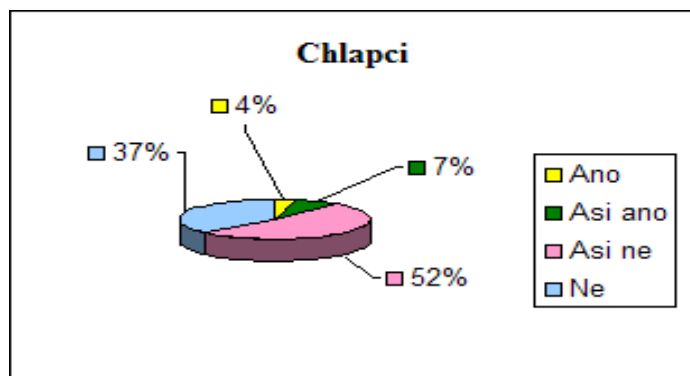

Graf 22

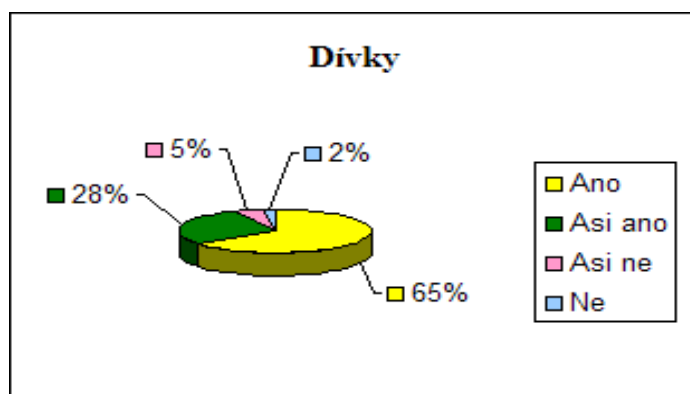
Otázka č. 12: Představ si stejnou situaci, ale ti dva kamarádi/ky ve filmu jeden druhého/jedna druhou uhodí. Vadí ti to?

Tab. 13

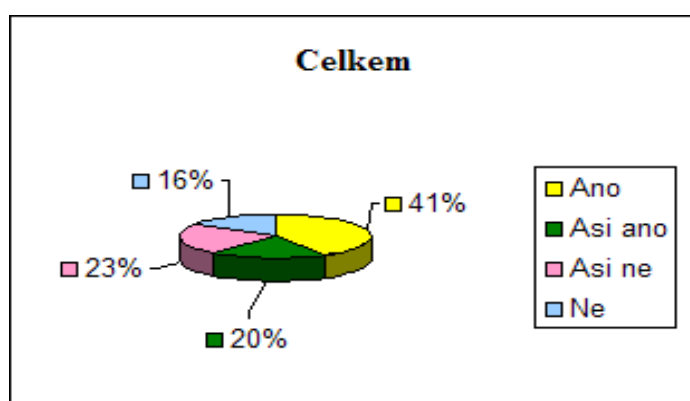
	Ano	Asi ano	Asi ne	Ne	Celkem
Chlapci	1	2	14	10	27
Đívky	28	12	2	1	43
Celkem	29	14	16	11	70

Graf 23

Graf 24

Graf 25

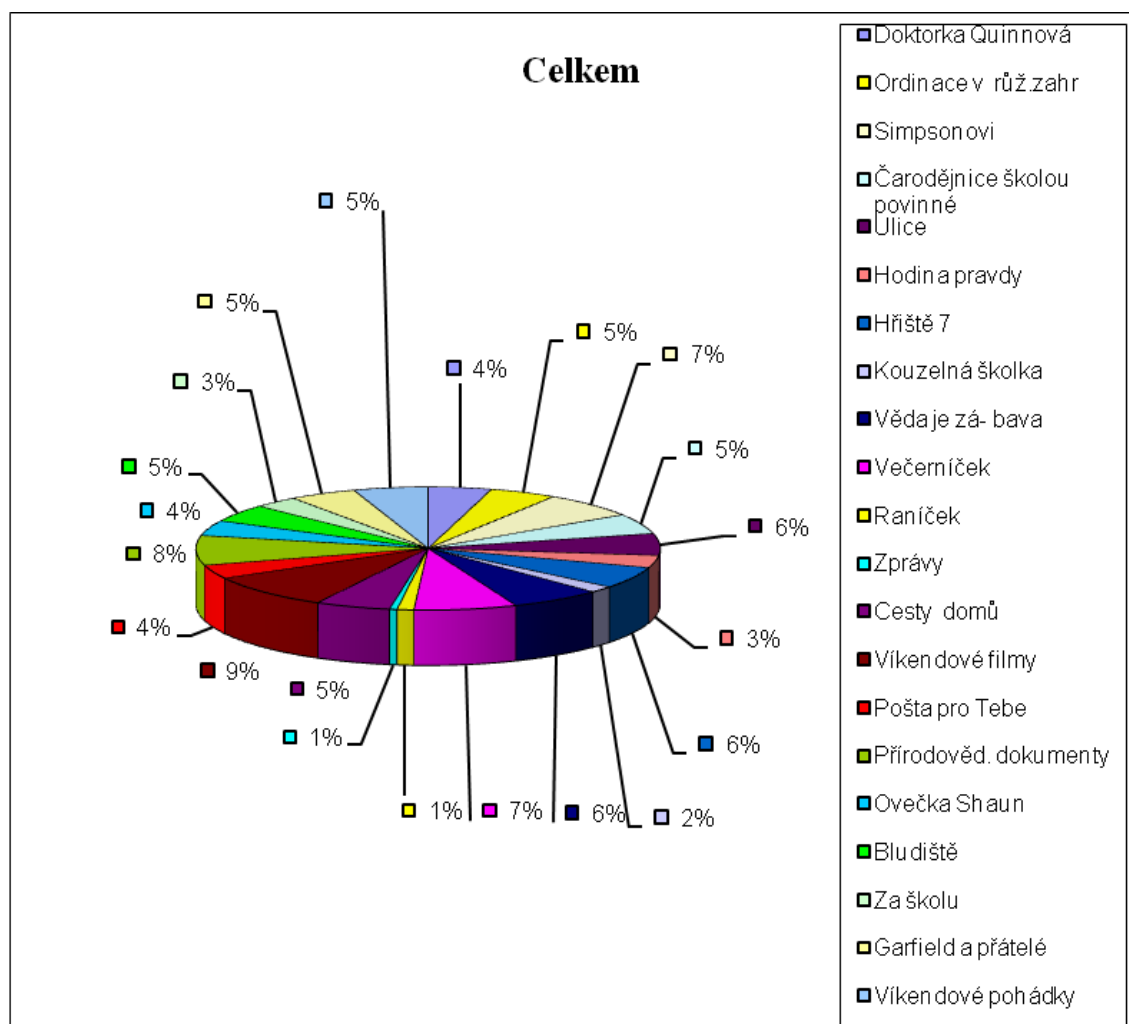
Otázka č. 13: Jaké televizní pořady sleduješ?

Tab. 14

	Doktorka Quiniová	Ordinace v růž. zahradě	Simpsonovi	Čarodějnice školou povinné	Ulice	Hodina pravdy	Hřiště 7
Chlapci	19	2	24	18	8	13	20
Đívky	15	34	28	23	36	12	24
Celkem	34	36	52	41	44	25	44

	Kouzelná školka	Věda je zábava	Večerníček	Raníček	Zprávy	Cesty domů	Víkendové filmy
Chlapci	5	17	20	5	3	1	27
Đívky	8	32	35	4	1	39	43
Celkem	13	49	55	9	4	40	70

	Pošta pro Tebe	Přírodovědné dokumenty	Ovečka Shaun	Bludiště	Za školu	Garfield a přátelé	Víkendové pohádky
Chlapci	3	22	4	12	6	1	3
Đívky	25	38	27	24	18	35	37
Celkem	28	60	31	36	24	36	40

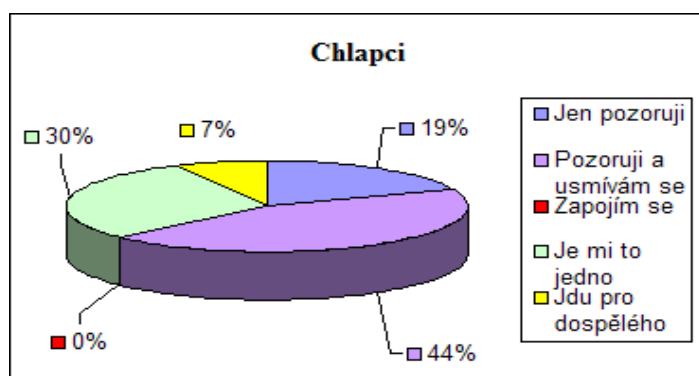

Graf 26

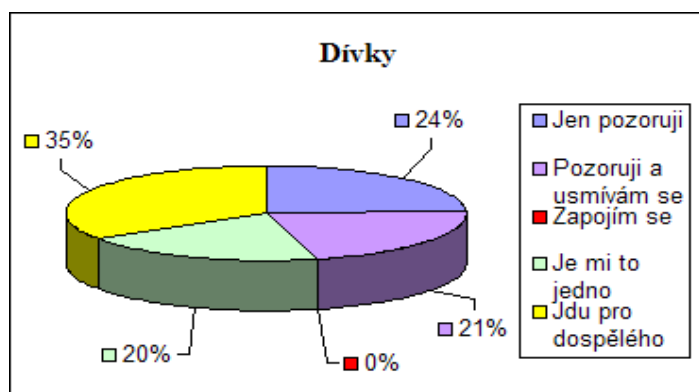
Otázka č. 14: Představ si, že před školou si dvě děti hrubě nadávají a vzájemně se pošťuchují. Co uděláš?

Tab. 15

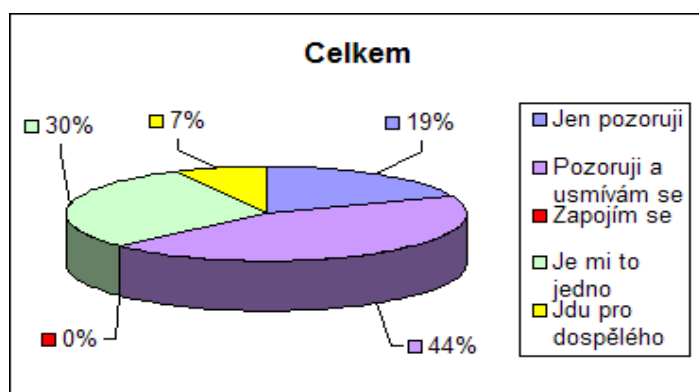
	Jen je pozoruji	Pozoruji je a usmívám se	Zapojím se	Je mi to jedno	Jdu pro dospělého	Celkem
Chlapci	5	12	0	8	2	27
Đívky	12	3	0	6	22	43
Celkem	17	15	0	14	24	70

Graf 27

Graf 28

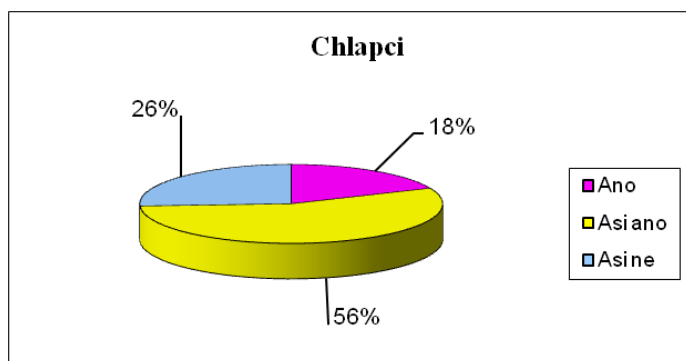

Graf 29

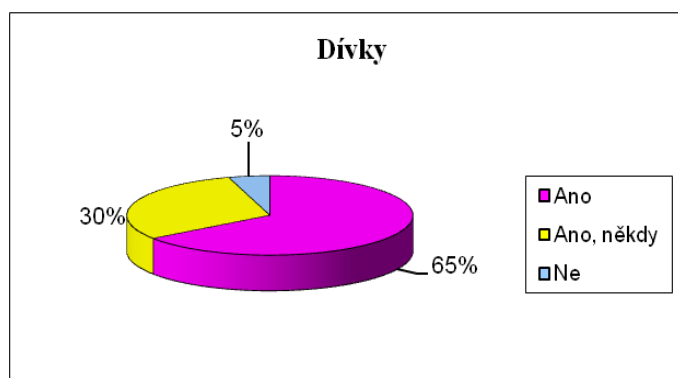
Otázka č. 15: Dovolí ti rodiče sledovat TV po 19h.?

Tab. 16

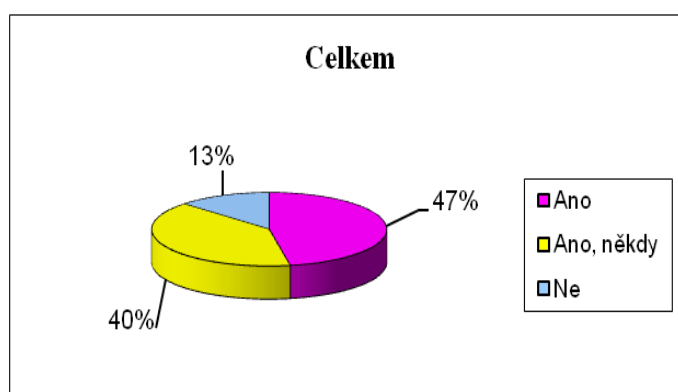
	Ano	Ano, někdy	Ne	Celkem
Chlapci	5	15	7	27
Đívky	28	13	2	43
Celkem	33	28	9	70

Graf 30

Graf 31

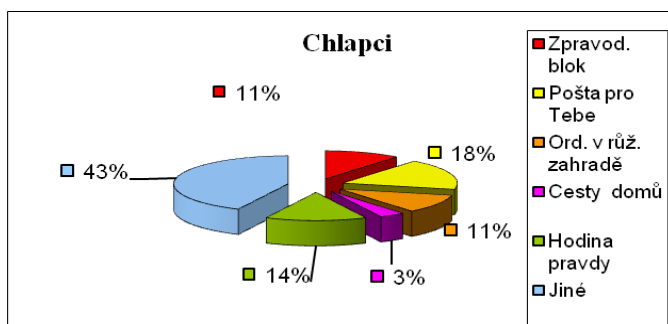

Graf 32

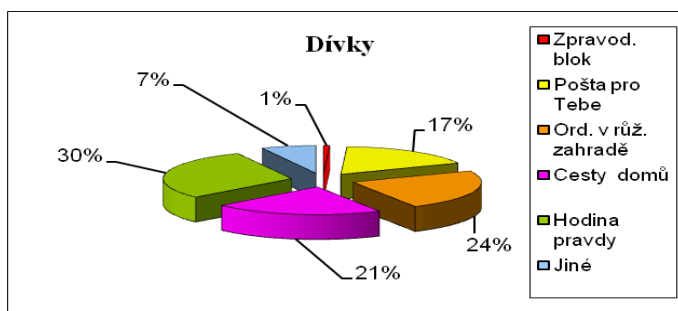
Otázka č. 16: Na jaké pořady ti rodiče dovolí koukat po 19h.?

Tab.17

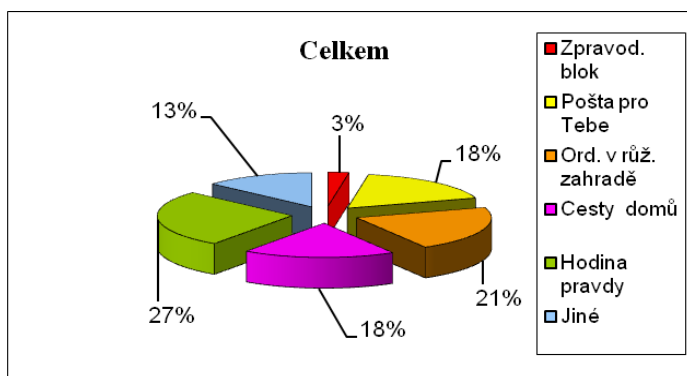
	Zpravodajský blok	Pošta pro Tebe	Ord. v růž. zahradě	Cesty domů	Hodina pravdy	Jiné
Chlapci	3	5	3	1	4	12
Dívky	1	23	31	28	39	9
Celkem	4	28	34	29	43	21

Graf 33

Graf 34

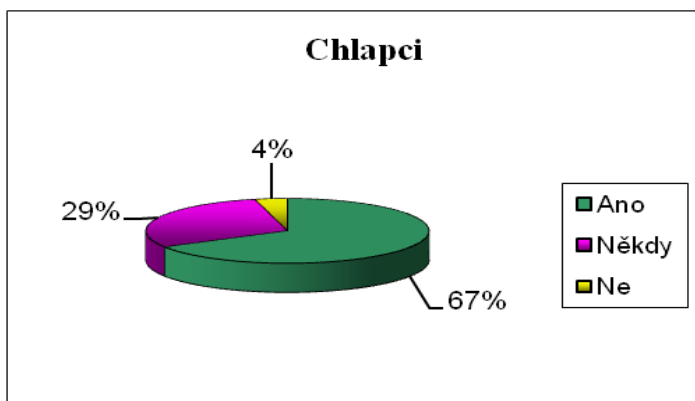
Graf 35

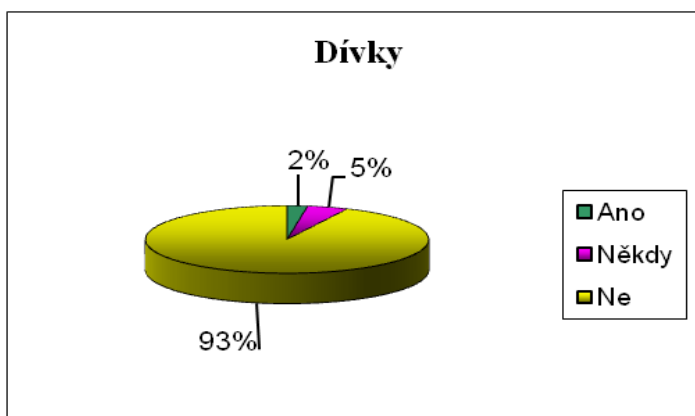
Otázka č. 17: Líbí se ti, když mezi sebou tel. postavy bojují?

Tab.18

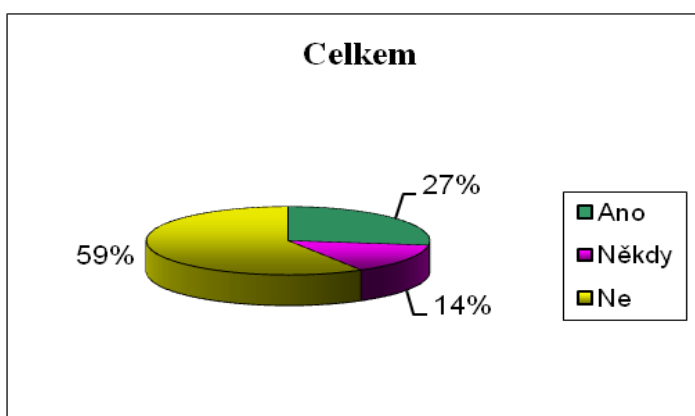
	Ano	Někdy	Ne	Celkem
Chlapci	18	8	1	27
Dívky	1	2	40	43
Celkem	19	10	41	70

Graf 36

Graf 37

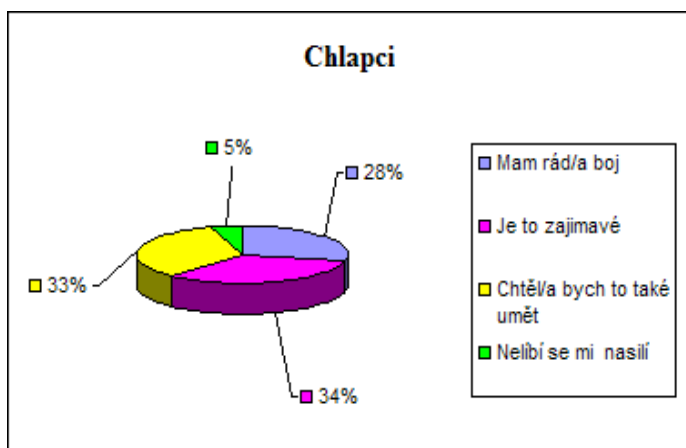

Graf 38

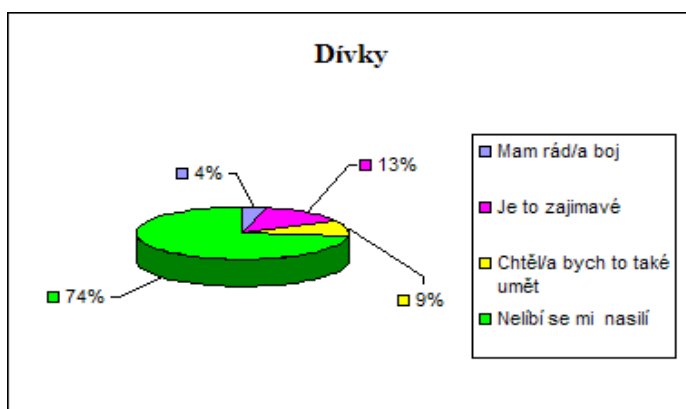
Otázka č. 18: Proč se ti to líbí/nelíbí?

Tab. 19

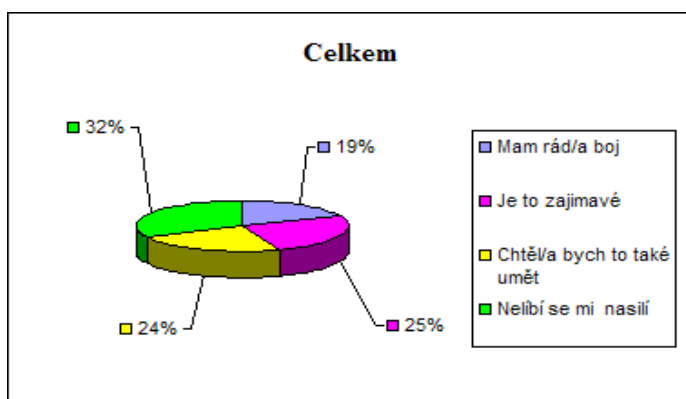
	Mám rád/a boj	Je to zajímavé	Chtěl/la bych to také umět	Nelíbí se mi násilí
Chlapci	23	27	27	4
Đívky	2	7	5	39
celkem	25	34	32	43

Graf 39

Graf 40

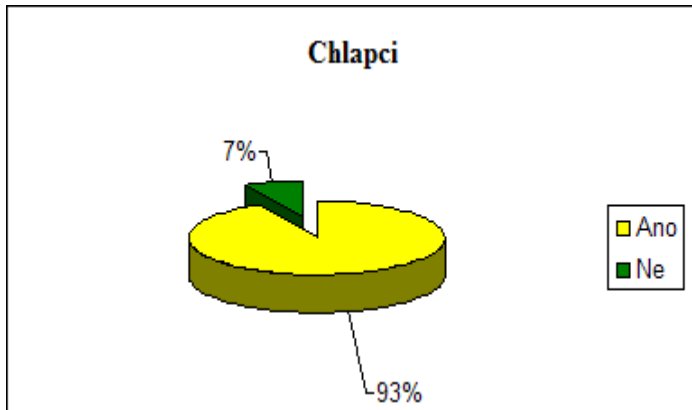

Graf 41

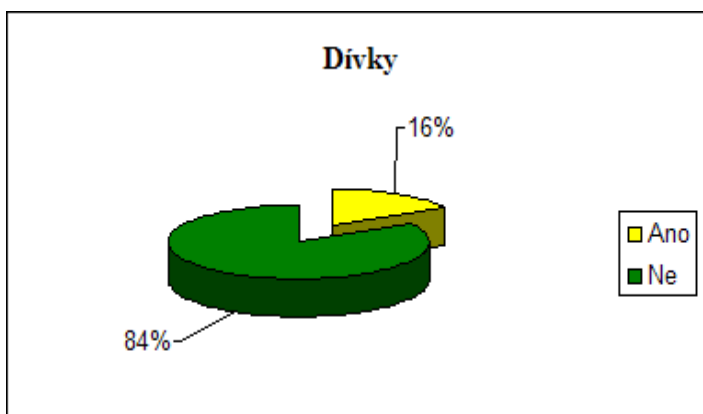
Otázka č. 19: Už jsi někdy ty sám/sama použil/la ty samé bojové prvky(způsoby, které jsi předtím viděl/la v televizi?)

Tab.20

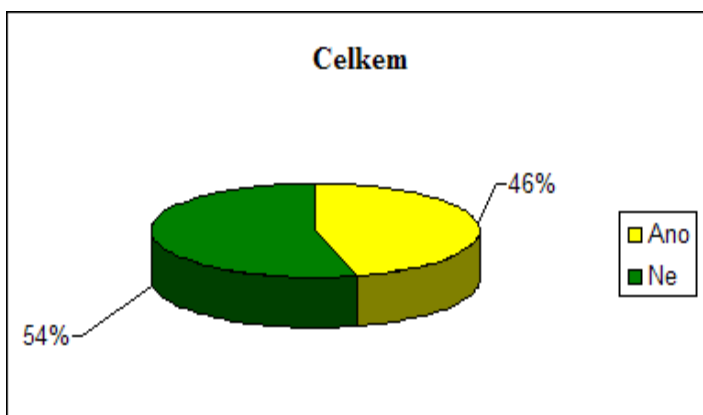
	Ano	Ne	Celkem
Chlapci	25	2	27
Divky	7	36	43
Celkem	32	38	70

Graf 42

Graf 43

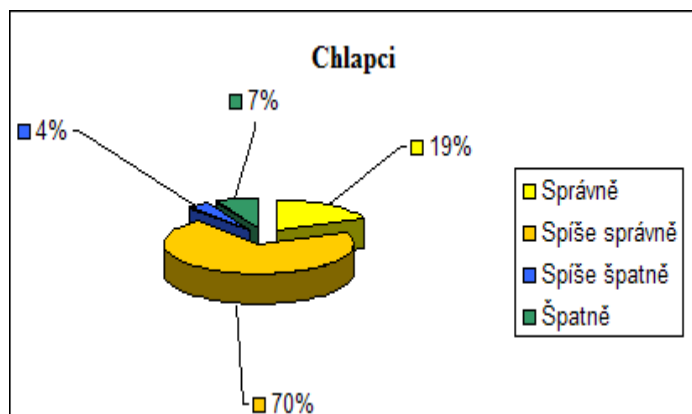

Graf 44

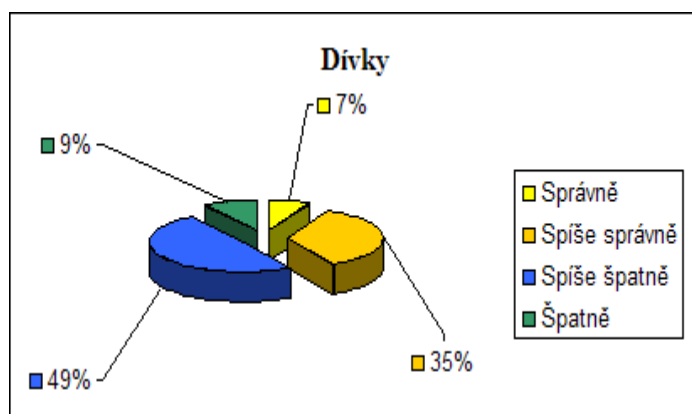
Otázka č. 20: Když tvému kamarádovi/kamarádce někdo nadává a on/ona mu za to dá facku, jak se podle tebe zachoval/la?

Tab. 21

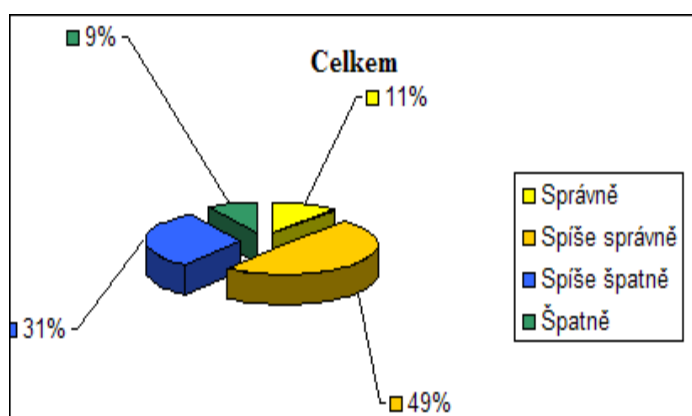
	Správně	Spíše správně	Spíše špatně	Špatně	Celkem
Chlapci	5	19	1	2	27
Divky	3	15	21	4	43
Celkem	8	34	22	6	70

Graf 45

Graf 46

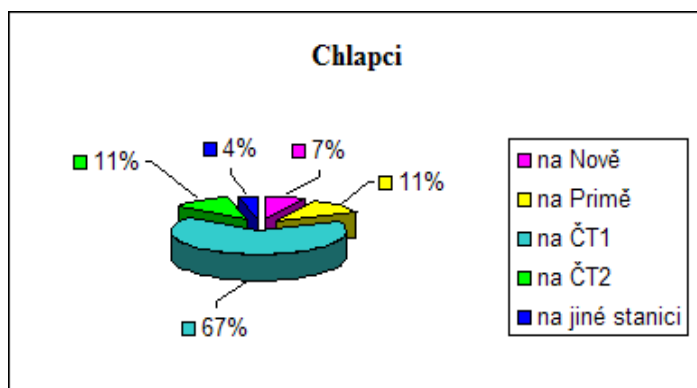

Graf 47

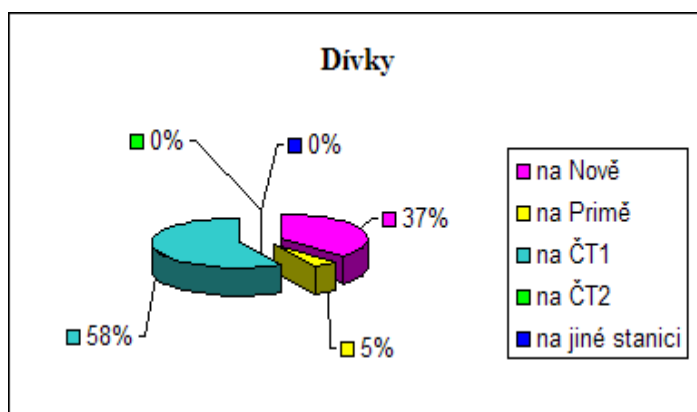
Otázka č. 21: Na jaké televizní stanici běží většina tvých oblíbených pořadů?

Tab. 22

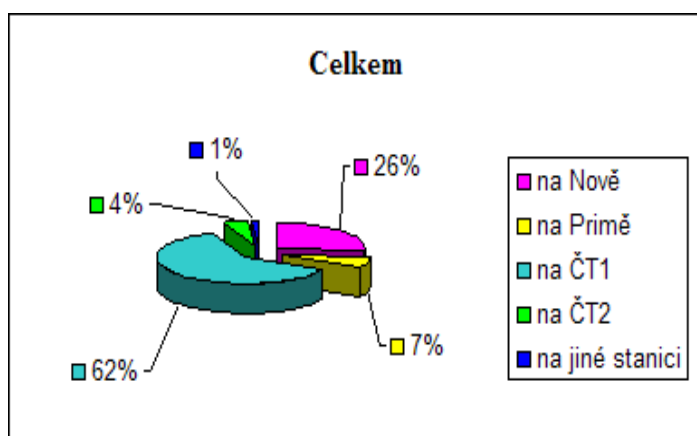
	Na Nově	Na Primě	Na ČT1	Na ČT2	Na jiné stanici	Celkem
Chlapci	2	3	18	3	1	27
Dívky	16	2	25	0	0	43
Celkem	18	5	43	3	1	70

Graf 48

Graf 49

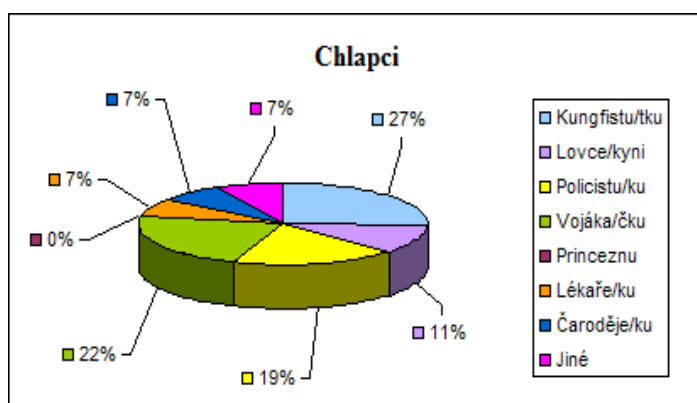
Graf 50

Otázka č. 22: Kdyby ti někdo nabídl hrát ve filmu, seriálu apod., koho nebo co bys chtěl/la hrát?

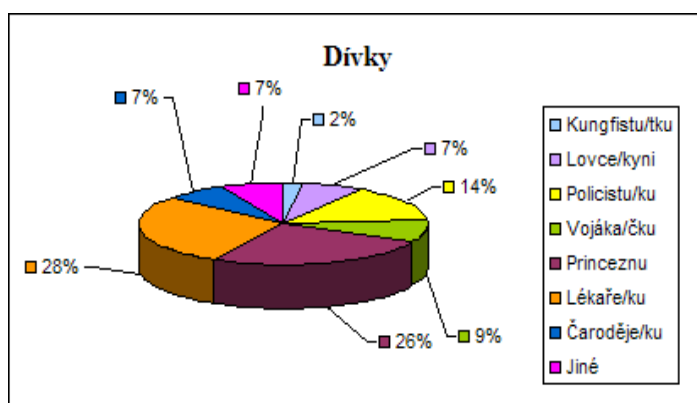
Tab. 23

	Bojovníka/ci	Policistu/ku	Vojáka/čku	Prince/znu	Lékaře/ku
Chlapci	7	5	6	0	2
Đívky	1	6	4	11	12
Celkem	8	11	10	11	14

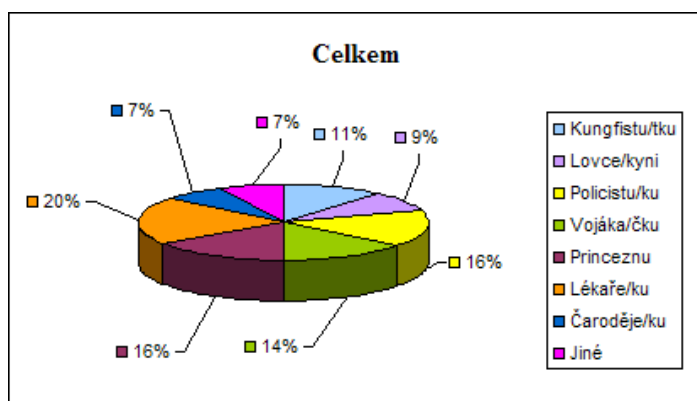
	Lovce/kyni	Čaroděje/ku	Jiné	Celkem
Chlapci	3	2	2	27
Đívky	3	3	3	43
Celkem	6	5	5	70

Graf 51

Graf 52

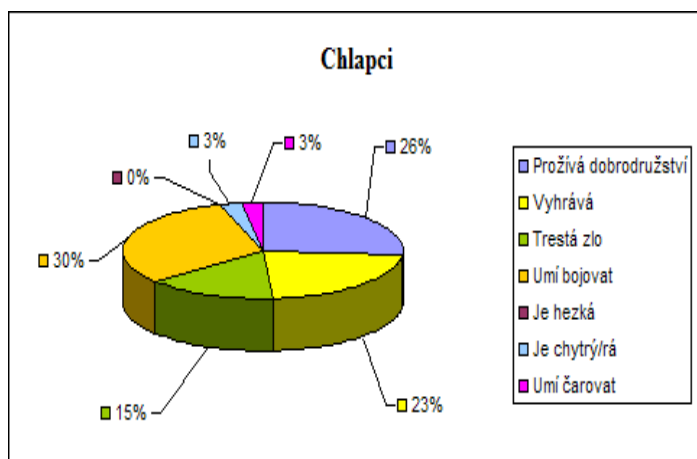

Graf 53

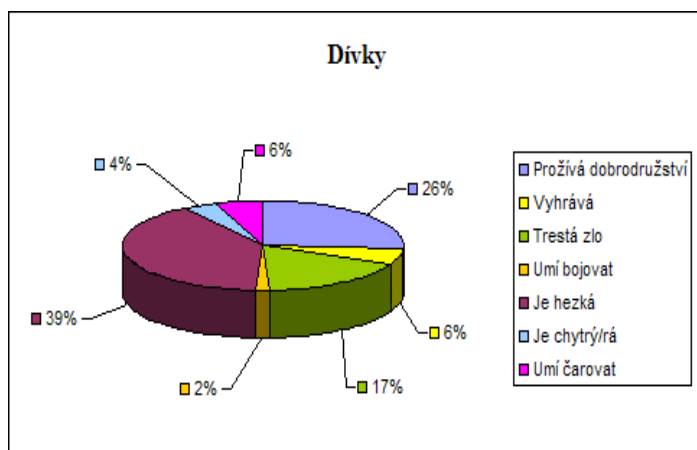
Otázka č. 23: Z jakého důvodu právě tuto postavu?

Tab.24

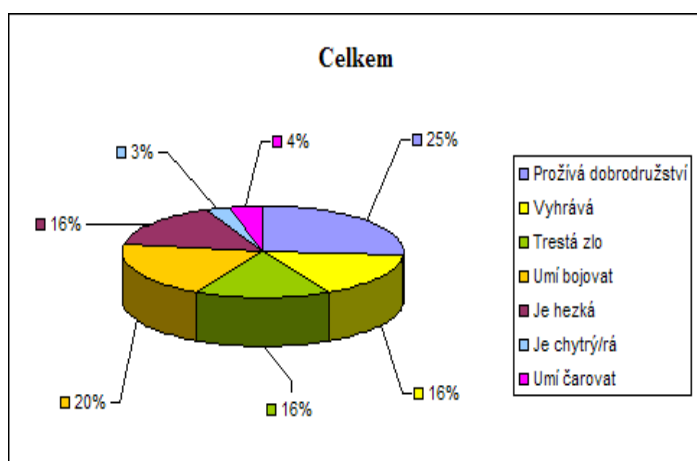
	Prožívá dobrodružství	Vyhrává	Trestá zlo	Umí bojovat	Je hezká	Je chytrá	Umí čarovat
Chlapci	21		12	25	0	2	2
Đívky	14		9	1	21	2	3
Celkem	35		21	26	21	4	5

Graf 54

Graf 55

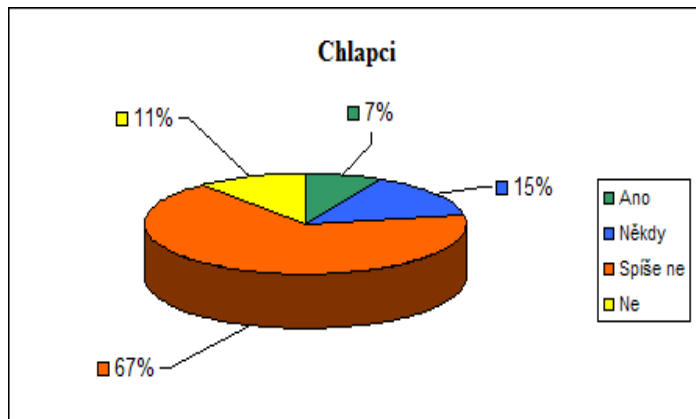

Graf 56

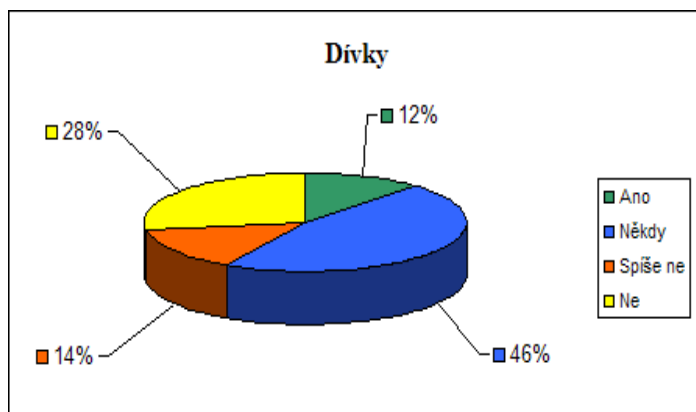
Otázka č. 24: Sledují s tebou rodiče televizní vysílání?

Tab. 25

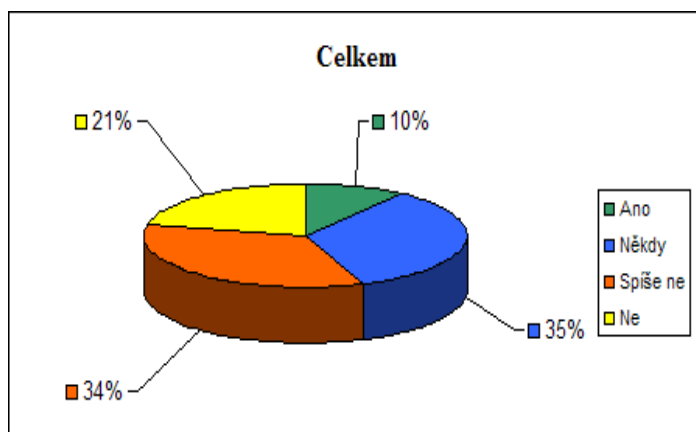
	Ano	Někdy	Spíše ne	Ne	Celkem
Chlapci	2	4	18	3	27
Đívky	5	20	6	12	43
Celkem	7	24	24	15	70

Graf 57

Graf 58

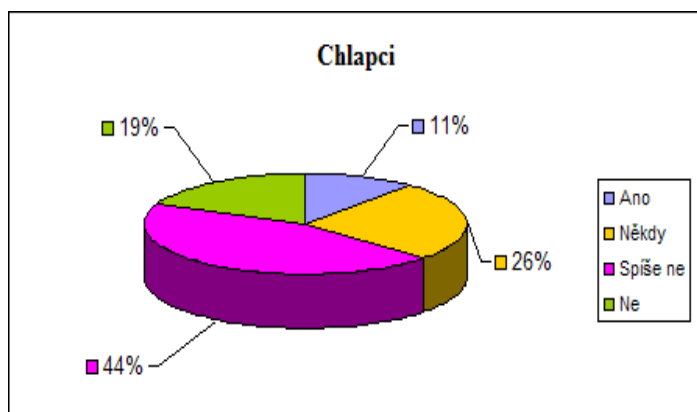
Graf 59

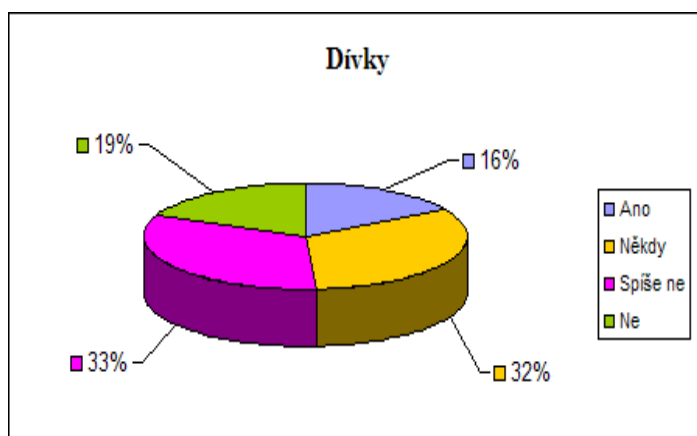
Otázka č. 25: Povídáte si s rodiči o tom, co jsi v televizi viděl/la?

Tab. 26

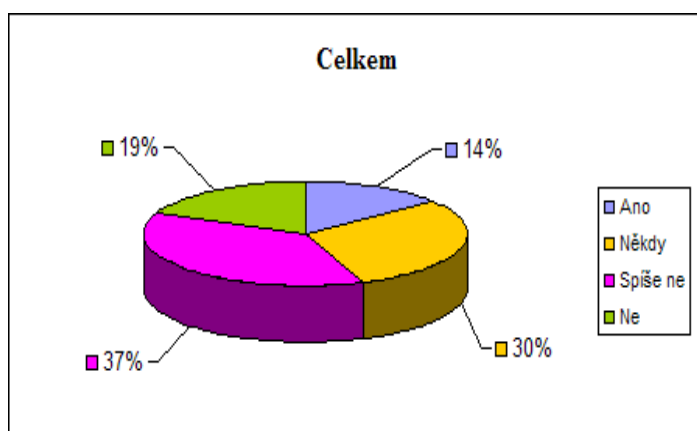
	Ano	Někdy	Spíše ne	Ne	Celkem
Chlapci	3	7	12	5	27
Đívky	7	14	14	8	43
Celkem	10	21	26	13	70

Graf 60

Graf 61

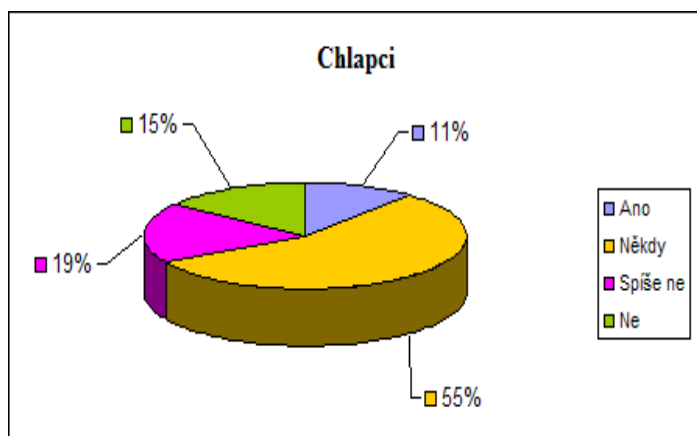

Graf 62

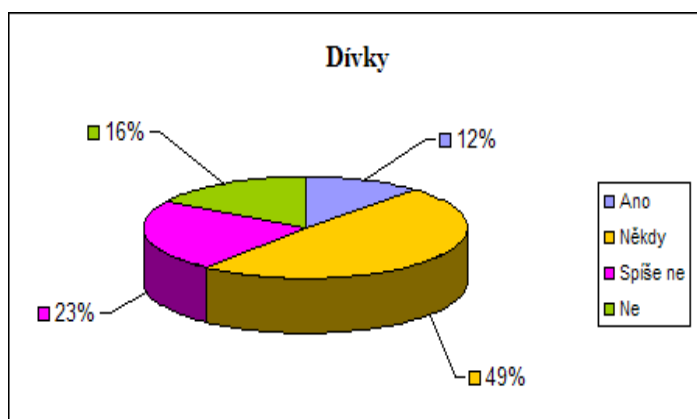
Otázka č. 26: Ptají se tě rodiče, zda rozumíš tomu, na co v TV koukáš?

Tab. 27

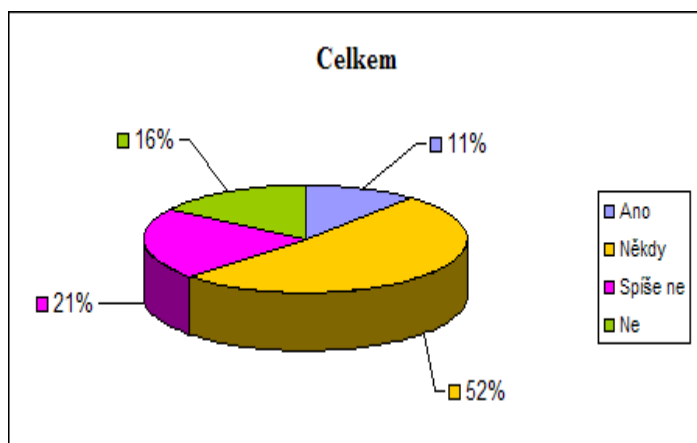
	Ano	Někdy	Spíše ne	Ne	Celkem
Chlapci	3	15	5	4	27
Dívky	5	21	10	7	43
Celkem	8	36	15	11	70

Graf 63

Graf 64

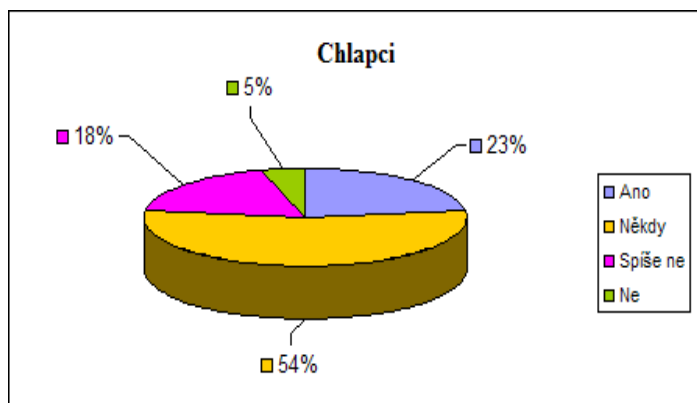

Graf 65

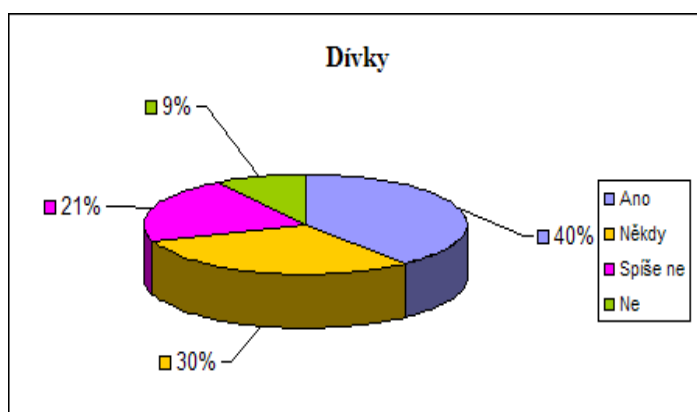
Otázka č. 27: Když nerozumíš tomu, na co v TV koukáš, požádáš rodiče o vysvětlení?

Tab. 28

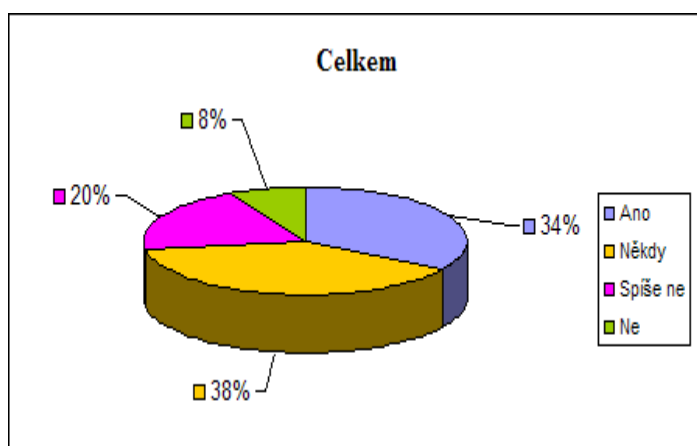
	Ano	Někdy	Spíše ne	Ne	Celkem
Chlapci	7	15	4	1	27
Đívky	17	13	9	4	43
Celkem	24	28	13	5	70

Graf 66

Graf 67

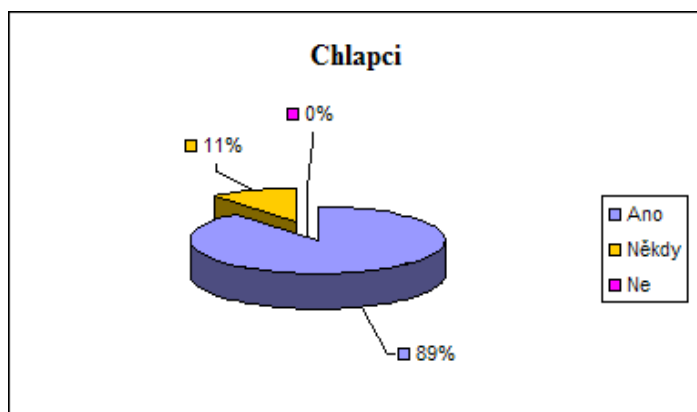

Graf 68

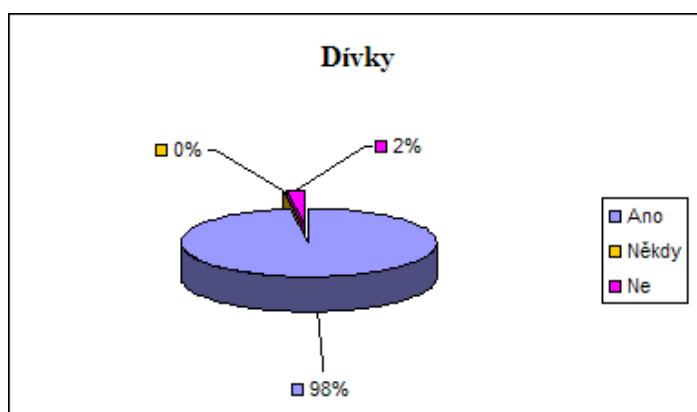
Otázka č. 28: Vysvětlí ti rodiče, když se zeptáš, to, čemu v TV nerozumíš?

Tab. 29

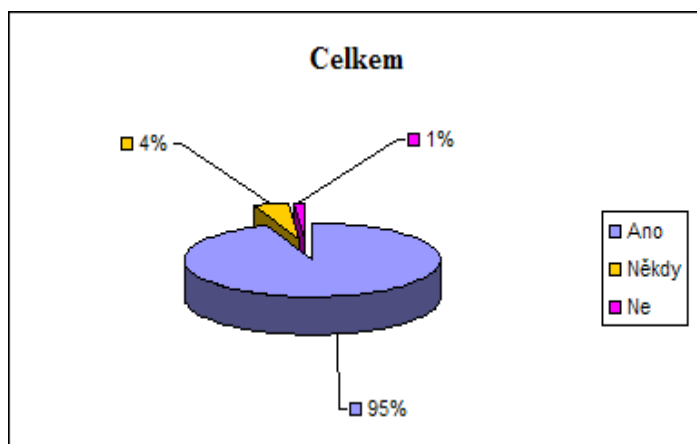
	Ano	Někdy	Ne	Celkem
Chlapci	24	3	0	27
Dívky	42	0	1	43
Celkem	66	3	1	70

Graf 69

Graf 70

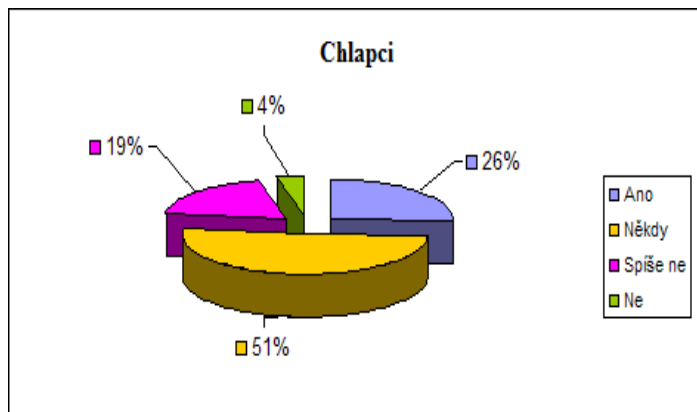

Graf 71

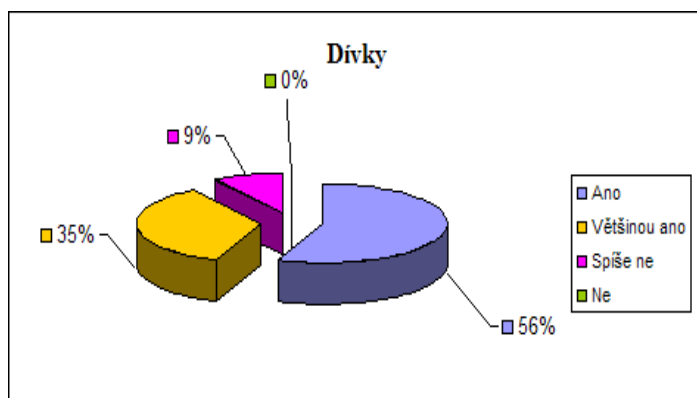
Otázka č. 29: Když máš volno, věnují se ti rodiče?

Tab.30

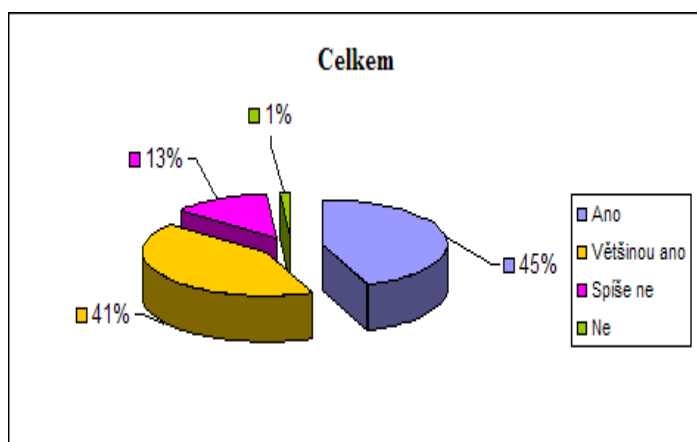
	Ano	Většinou ano	Spíše ne	Ne	Celkem
Chlapci	7	14	5	1	27
Đívky	24	15	4	0	43
Celkem	31	29	9	1	70

Graf 72

Graf 73

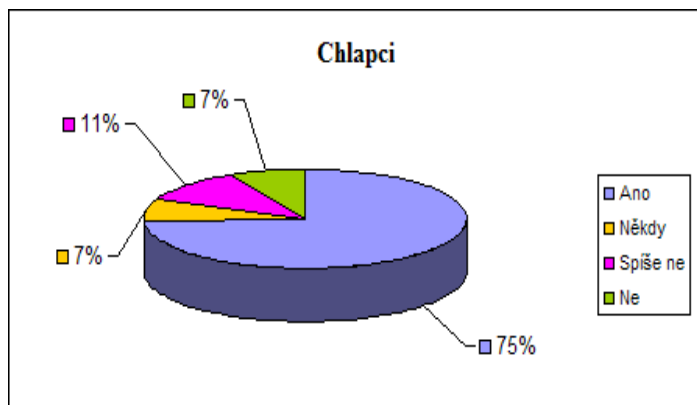

Graf 74

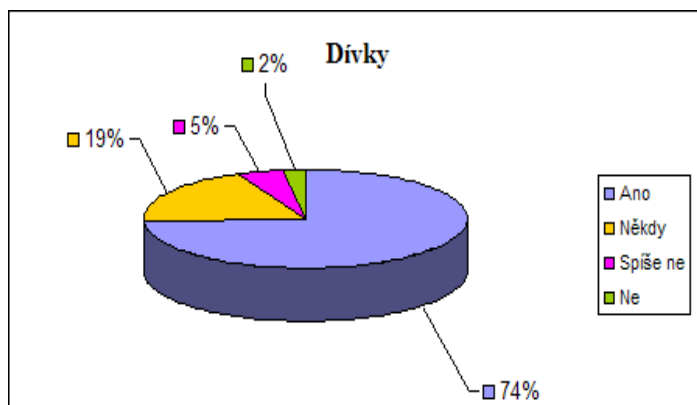
Otázka č. 30: Hraješ si s kamarády na to, co jsi viděl/la v televizi?

Tab.31

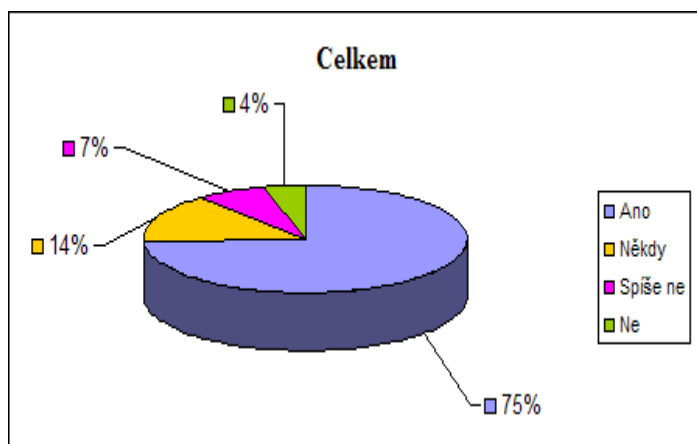
	Ano	Někdy	Spíše ne	Ne	Celkem
Chlapci	20	2	3	2	27
Đívky	32	8	2	1	43
Celkem	52	10	5	3	70

Graf 75

Graf 76

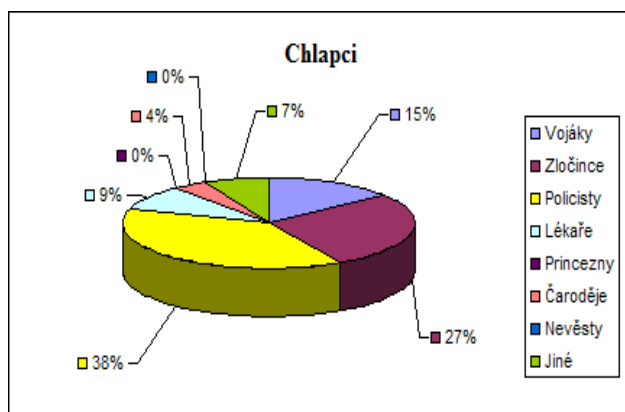

Graf 77

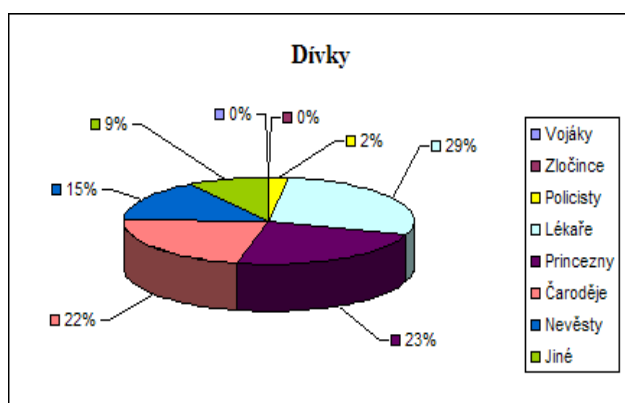
Otázka č. 31: Na koho nebo co si hrajete nejčastěji?

Tab.32

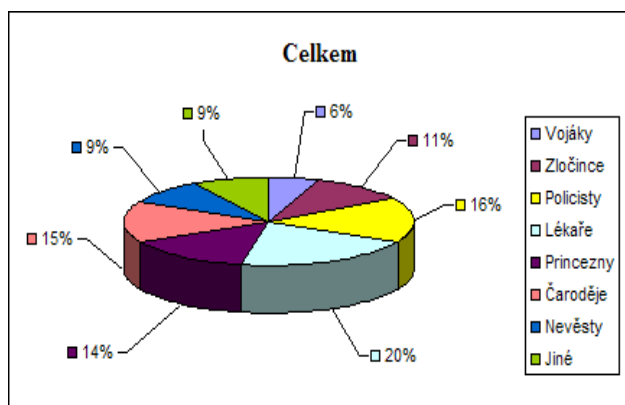
	Vojáky	Zločince	Policisty	Lékaře	Princezny	Čaroděje	Nevěsty	Jiné
Chlapci	8	15	21	5	0	2	0	4
Dívky	0	0	2	24	20	19	13	8
Celkem	8	15	23	29	20	21	13	12

Graf 78

Graf 79

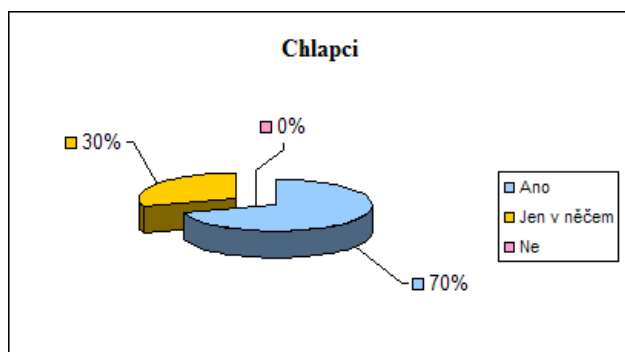

Graf 80

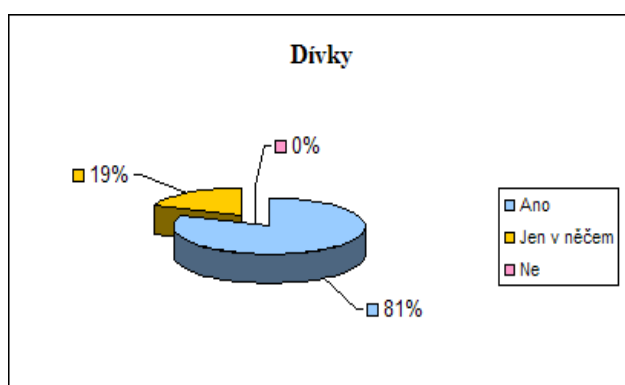
Otázka č. 32: Je pro tebe tvá oblíbená postava vzorem?

Tab.33

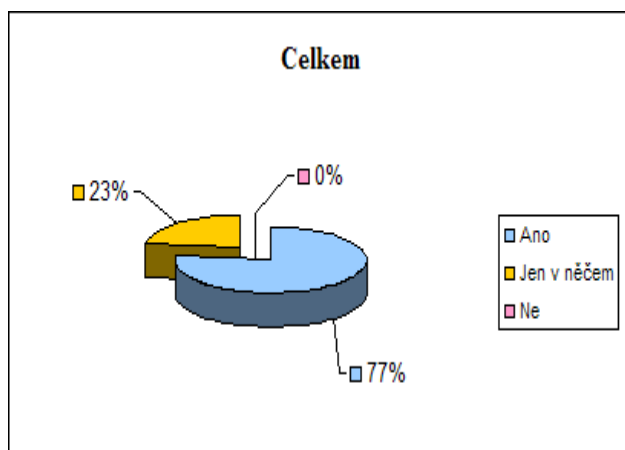
	Ano	Jak v čem	Ne	Celkem
Chlapci				27
Divky				43
Celkem				70

Graf 81

Graf 82

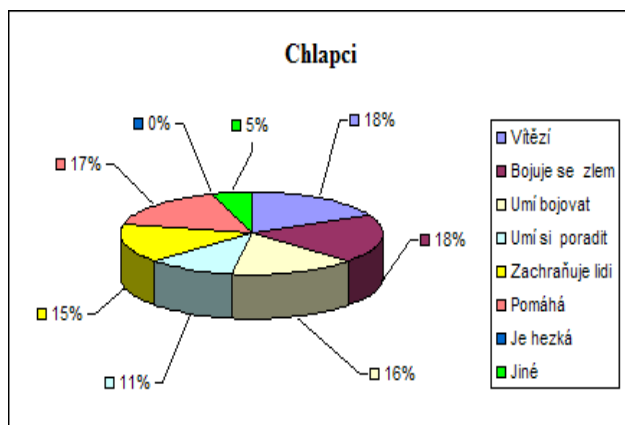
Graf 83

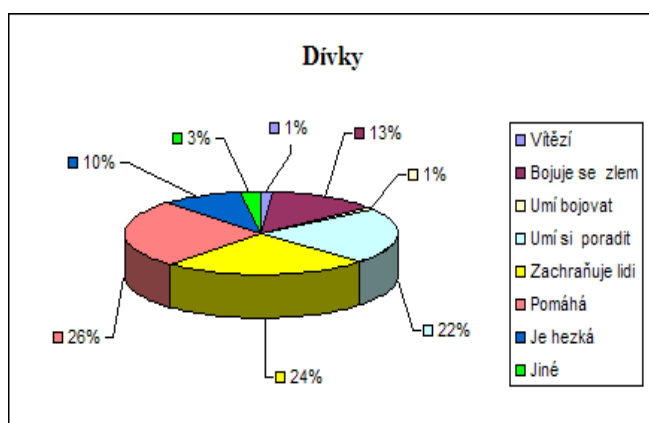
Otázka č. 33: V čem zejména?

Tab.34

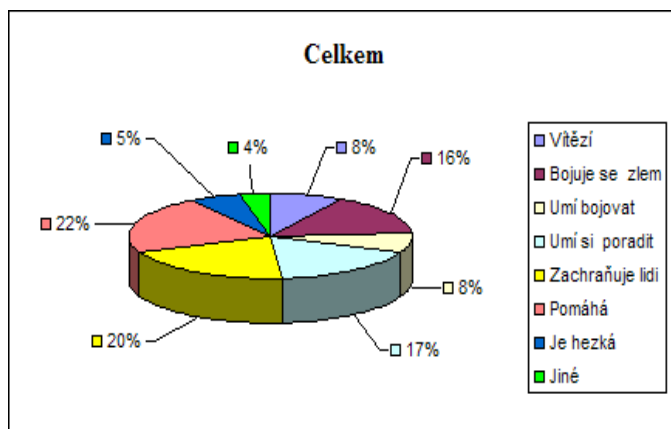
	Vítězí	Bojuje se zlem	Umí bojovat	Umí si poradit	Zachraňuje lidi	Pomáhá	Je hezká	Jiné
Chlapci	21	23	19	13	18	20	0	6
Dívky	2	20	2	34	38	41	15	4
celkem	23	43	21	47	56	61	15	10

Graf 84

Graf 85

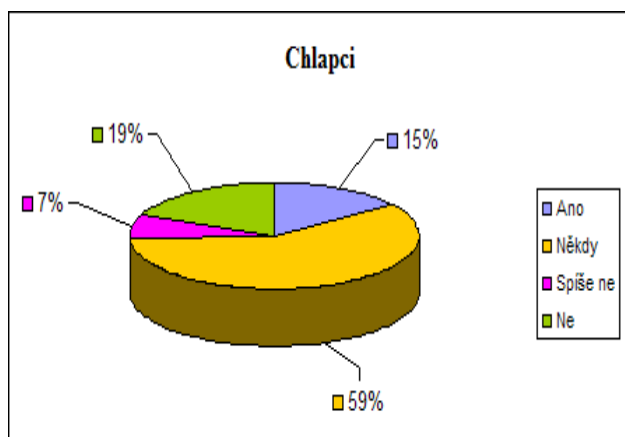

Graf 86

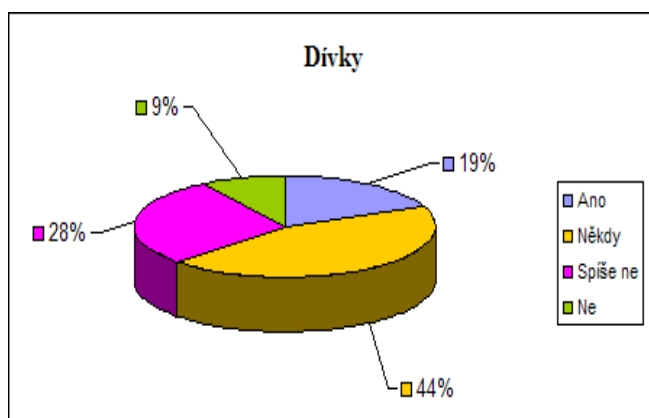
Otázka č. 34: Chováš se občas jako ona?

Tab.35

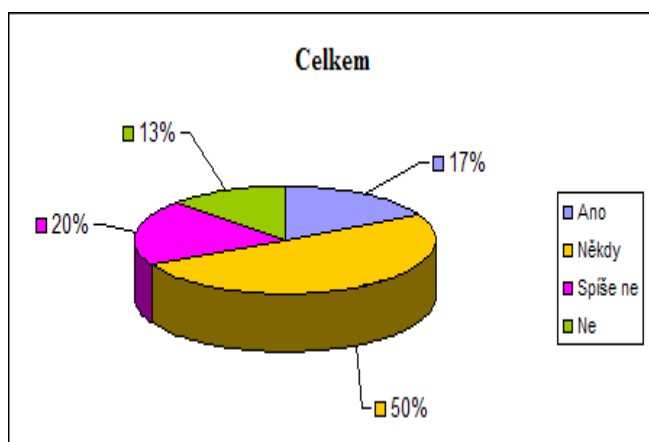
	Ano	Někdy	Spíše ne	Ne	Celkem
Chlapci	4	16	2	5	27
Divky	8	19	12	4	43
Celkem	12	35	14	9	70

Graf 87

Graf 88

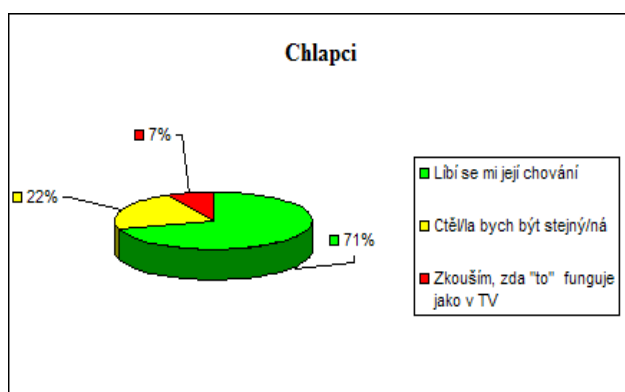

Graf 89

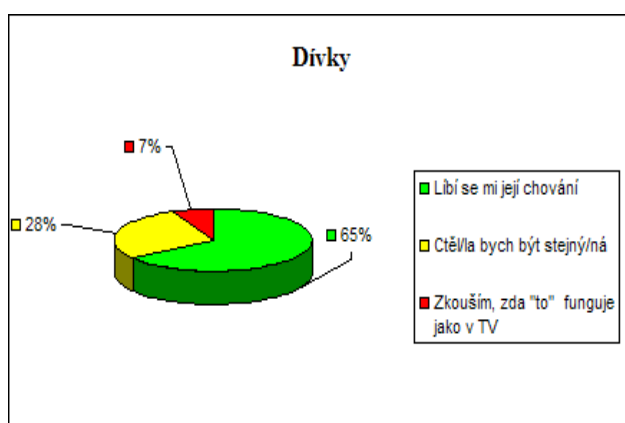
Otázka č. 35: Řekni stručně proč.

Tab.36

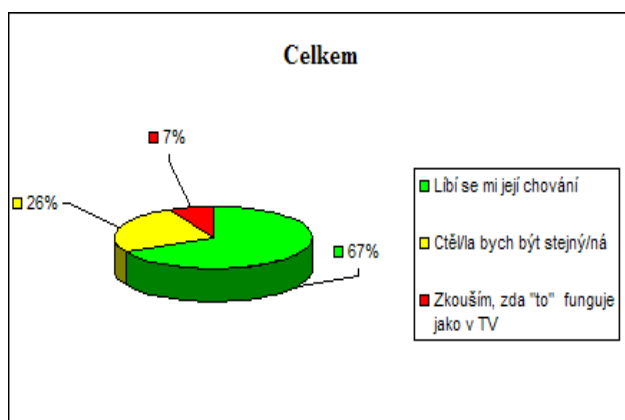
	Líbí se mi její chování	Chtěl/la bych být stejný/ná	Zkouším, zda to funguje jako v TV	Celkem
Chlapci	19	6	2	27
Dívky	28	12	3	43
Celkem	47	18	5	70

Graf 90

Graf 91

Graf 92

Příloha č. V. - Výsledky dotazníku pro rodiče dětí mladšího školního věku

1.) Máte přehled o tom, jakým způsobem tráví Vaše dítě svůj volný čas?

Tab.37

	Ano	Převážně ano	Převážně ne	Ne	Celkem
Muži	2	5	1	0	8
ženy	61	1	0	0	62
Celkem	63	6	1	0	70

2.) Sleduje Vaše dítě ve volném čase televizní vysílání?

- Ano – jděte na otázku č. 3   Ne – jděte na otázku č. 10

Tab.38

	Ano	Ne	Celkem
Muži	8	0	8
Ženy	61	1	62
Celkem	69	1	70

3.) Kolik denně, odhadem, sleduje Vaše dítě TV vysílání ?

Tab.39

	Méně než 1h	1h	2h	3h	více než 3h	Celkem
Muži	0	0	5	3	0	8
Ženy	1	0	59	2	0	62
Celkem	1	0	64	5	0	70

4.) Vybíráte TV pořady, které dítě sledují (sami event. po konzultaci s dětmi)?

Tab.40

	Ano	Občas	Spíše ne	Ne	Celkem
Muži	1	4	2	1	8
Ženy	49	7	5	1	62
Celkem	50	11	7	2	70

5.) Jaké TV pořady Vaše dítě sleduje? (5 nejsledovanějších)

Tab.41

	Hřiště 7	Bludiště	Večerníček	Cesty domů	Věda je zábava	Ulice
Muži	2	2	7	1	8	3
Ženy	54	12	61	32	58	37
Celkem	56	14	68	33	66	40

	Dokumenty	Simpsonovi	Zprávy	Ordinace v růž. zah.	Kouzelná školka	Jiné
Muži	6	8	1	3	7	8
Ženy	43	60	1	26	41	62
Celkem	49	68	2	29	48	70

6) Dítětem nejsledovanější TV pořady jsou vysílány převážně na TV stanici:

Tab.42

	Nova	Prima	ČT1	ČT2	Jiné	Celkem
Muži	1	1	5	0	1	8
Ženy	2	1	57	0	2	62
Celkem	3	2	62	0	3	70

7) Diskutujete se svým dítětem o tom, co sleduje (sledovalo) v TV?

Tab.43

	Ano	Ano, pokud dítě začne	Ne	Celkem
Muži	3	5	0	8
Ženy	58	3	1	62
Celkem	61	8	1	70

8) Všimli jste si někdy, že by Vaše dítě napodobovalo svůj TV idol?

Tab.44

	Ano, často	Ano, někdy	Nevzpomínám si	Ne	Celkem
Muži	6	2	0	0	8
Ženy	34	27	0	1	62
Celkem	40	29	0	1	70

9) Myslíte si, že TV vysílání může ovlivnit chování Vašeho dítěte?

Tab.45

	Ano	Možná	Ne	Celkem
Muži	3	5	0	8
Ženy	53	8	1	62
Celkem	56	13	1	70

10) Má Vaše dítě volnočasové aktivity (mimo TV)?

Tab.46

	Ano	Nevím	Ne	Celkem
Muži	8	0	0	8
Ženy	62	0	0	62
Celkem	70	0	0	70

11) Jaké?

Tab.47

	Hudební kroužek	Výtvarný kr.	Sportovní aktivity	Junák/Skaut	Taneční kr.	Jazyk
Muži	2	1	7	6	0	1
Ženy	16	33	19	29	41	25
Celkem	18	34	26	35	41	26

12) Věnujete Vy Váš volný čas společným aktivitám s dítětem?

Pokud Ne – jděte na otázku č. 14

Tab.48

	Ano	Převážně ano	Ne	Celkem
Muži	7	1	0	8
Ženy	62	0	0	62
Celkem	69	1	0	70

13) Jakého charakteru jsou tyto aktivity? (možné vybrat i více variant)

Tab.49

	Příprava do školy	Sport	Hry (i společ.)	Společné sledování TV	Kulturní akce	Jiné
Muži	2	7	3	3	7	8
Ženy	60	25	58	37	57	62
Celkem	62	32	61	40	64	70

14) Pohlaví

Tab.50

Ženy	Muži	Celkem
62	8	70

15) Věk:

Tab.51

	do 30	31 - 35 let	36 - 40 let	41 - 45 let	46 - 50 let	nad 50 let
Muži	0	2	3	2	1	0
Ženy	14	26	15	7	0	0
Celkem	14	28	18	9	1	0

16) Nejvyšší dosažené vzdělání

Tab.52

	Základní	Vyučen	Střední	Vyšší	Vysoké	Celkem
Muži	0	1	3	2	2	8
Ženy	0	6	21	15	20	62
Celkem	0	7	24	17	22	70

Příloha č. VI. – Výsledky analýzy některých televizních pořadů sledovaných dětmi mladšího školního věku

Tab. 53

Druh prezentovaného násilí		Četnost	Druh prezentovaného násilí		Četnost	Programové údaje	
Verbální přímé	Nadávky		Brachiální přímé	Útočné fyzické jednání		Název pořadu	Mach a Šebestová
	Hrubá slova			Obranné útočné jednání		Druh pořadu	Večerníček
	Výhrůžky	1x		Strčení		Vysílací čas	18:45
	Hádky			Zabití		TV stanice	ČT1
	Rozčilování se			Lynčování		Délka pořadu	15 min.
	Odsekávání			Ublížení na zdraví		Datum pozorování	03.09.2010
				Strčení, pošťuchování		Agresivních prvků v pořadu celkem	6
Verbální nepřímé	Ponižování	1x	Brachiální nepřímé	Záškodnictví			
	Výsměch	1x		Bojovný postoj	1x		
	Ironie			Výhrůžná, zlostná, výsměšná gestikulace	1x		
	Nepřímé vyhrožování	1x		Zastrašování zbraní			
	Pomlouvání			Zabití			
celkem		4			2		

Tab. 54

Druh prezentovaného násilí		Četnost	Druh prezentovaného násilí		Četnost	Programové údaje	
Verbální přímé	Nadávky		Brachiální přímé	Útočné fyzické jednání		Název pořadu	Mach a Šebestová
	Hrubá slova			Obranné útočné jednání		Druh pořadu	večerníček
	Výhrůžky	1x		Strčení	1x	Vysílací čas	18:45
	Hádky			Zabití		TV stanice	ČT1
	Rozčilování se			Lynčování		Délka pořadu	15 min.
	Odsekávání			Ublížení na zdraví		Datum pozorování	05.09.2010
				Strčení, pošťuchování		Agresivních prvků v pořadu celkem	8
Verbální nepřímé	Ponižování		Brachiální nepřímé	Záškodnictví	1x		
	Výsměch	1x		Bojovný postoj	1x		
	Ironie	2x		Výhrůžná, zlostná, gestikulace	1x		
	Nepřímé vyhrožování			Zastrašování zbraní			
	Pomlouvání			Zabití			
celkem		4			4		

Tab. 55

Druh prezentovaného násilí		Četnost	Druh prezentovaného násilí		Četnost	Programové údaje	
Verbální přímé	Nadávky		Brachiální přímé	Útočné fyzické jednání		<i>Název pořadu</i>	Mach a Šebestová
	Hrubá slova			Obranné útočné jednání		<i>Druh pořadu</i>	Večerníček
	Výhrůžky	1x		Strčení		<i>Vysílací čas</i>	18:45
	Hádky			Zabití		<i>TV stanice</i>	ČT1
	Rozčilování se			Lynčování		<i>Délka pořadu</i>	15 min.
	Odsekávání			Ublížení na zdraví		<i>Datum pozorování</i>	06.09.2010
				Strčení, pošťuchování		Agresivních prvků v pořadu celkem	6
Verbální nepřímé	Ponižování	1x	Brachiální nepřímé	Záškodnictví			
	Výsměch	1x		Bojovný postoj	1x		
	Ironie			Výhrůžná, zlostná, výsměšná gestikulace	1x		
	Nepřímé vyhrožování	1x		Zastrašování zbraní			
	Pomlouvání			Zabití			
celkem		3			2		

Tab. 56

Druh prezentovaného násilí		Četnost	Druh prezentovaného násilí		Četnost	Programové údaje	
Verbální přímé	Nadávky		Brachiální přímé	Útočné fyzické jednání		<i>Název pořadu</i>	Doktor Animo
	Hrubá slova			Obranné útočné jednání		<i>Druh pořadu</i>	Večerníček
	Výhrůžky			Strčení		<i>Vysílací čas</i>	18:45
	Hádky	1x		Zabití		<i>TV stanice</i>	ČT1
	Rozčilování se	2x		Lynčování		<i>Délka pořadu</i>	9 min.
	Odsekávání	1x		Ublížení na zdraví		<i>Datum pozorování</i>	12.09.2010
				Strčení, pošťuchování		Agresivních prvků v pořadu celkem	7
Verbální nepřímé	Ponižování		Brachiální nepřímé	Záškodnictví			
	Výsměch			Bojovný postoj	2x		
	Ironie			Výhrůžná, zlostná, výsměšná gestikulace	1x		
	Nepřímé vyhrožování			Zastrašování zbraní			
	Pomlouvání			Zabití			
celkem		4			3		

Tab. 57

Druh prezentovaného násilí		Četnost	Druh prezentovaného násilí		Četnost	Programové údaje	
Verbální přímé	Nadávky		Brachiální přímé	Útočné fyzické jednání	10x	<i>Název pořadu</i>	Simpsonovi
	Hrubá slova	2x		Obranné útočné jednání	9x	<i>Druh pořadu</i> <i>Série/díl</i>	Seriál XX/16
	Výhrůžky	8x		Strčení		<i>Vysílací čas</i>	13:05
	Hádky			Zabití		<i>TV stanice</i>	ČT1
	Rozčilování se	6x		Lynčování	1x	<i>Délka pořadu</i>	22 min.
	Odsekávání			Ublížení na zdraví	4x	<i>Datum pozorování</i>	11.09.2010
				Strčení, poštuchování	3x	Agresivních prvků v pořadu celkem	73
Verbální nepřímé	Ponižování		Brachiální nepřímé	Záškodnictví			
	Výsměch	6x		Bojovný postoj	10x		
	Ironie	9x		Výhrůžná, zlostná, výsměšná gestikulace	5x		
	Nepřímé vyhrožování			Zastrašování zbraní			
	Pomlouvání			Zabití			
celkem		31			42		

Tab. 58

Druh prezentovaného násilí		Četnost	Druh prezentovaného násilí		Četnost	Programové údaje	
Verbální přímé	Nadávky		Brachiální přímé	Útočné fyzické jednání	1x	<i>Název pořadu</i>	Simpsonovi
	Hrubá slova			Obranné útočné jednání	1x	<i>Druh pořadu</i> <i>Série/díl</i>	Seriál XX/17
	Výhrůžky	1x		Strčení	1x	<i>Vysílací čas</i>	13:05
	Hádky			Zabití		<i>TV stanice</i>	ČT1
	Rozčilování se	4x		Lynčování	1x	<i>Délka pořadu</i>	22 min.
	Odsekávání			Ublížení na zdraví		<i>Datum pozorování</i>	18.09.2010
				Strčení, poštuchování		Agresivních prvků v pořadu celkem	19
Verbální nepřímé	Ponižování		Brachiální nepřímé	Záškodnictví			
	Výsměch	4x		Bojovný postoj	2x		
	Ironie	3x		Výhrůžná, zlostná, výsměšná gestikulace	1x		
	Nepřímé vyhrožování			Zastrašování zbraní			
	Pomlouvání			Zabití			
celkem		12			7		

Tab. 59

Druh prezentovaného násilí		Četnost	Druh prezentovaného násilí		Četnost	Programové údaje	
Verbální přímé	Nadávky		Brachiální přímé	Útočné fyzické jednání		Název pořadu	Simpsonovi
	Hrubá slova			Obranné útočné jednání		Druh pořadu Série/díl	Seriál XX/20
	Výhrůžky			Strčení	2x	Vysílací čas	13:05
	Hádky			Zabití		TV stanice	ČT1
	Rozčilování se	2x		Lynčování		Délka pořadu	22 min.
	Odsekávání			Ublížení na zdraví	1x	Datum pozorování	09.10.2010
				Strčení, poštuchování		Agresivních prvků v pořadu celkem	20
Verbální nepřímé	Ponižování		Brachiální nepřímé	Záškodnictví			
	Výsměch	1x		Bojovný postoj	6x		
	Ironie	3x		Výhrůžná, zlostná, výsměšná gestikulace	5x		
	Nepřímé vyhrožování			Zastrašování zbraní			
	Pomlouvání			Zabití			
celkem		6			14		

Tab. 60

Druh prezentovaného násilí		Četnost	Druh prezentovaného násilí		Četnost	Programové údaje	
Verbální přímé	Nadávky		Brachiální přímé	Útočné fyzické jednání		Název pořadu	Ovečka Shaun
	Hrubá slova			Obranné útočné jednání		Druh pořadu Série/díl	seriál II/21
	Výhrůžky			Strčení		Vysílací čas	16:00
	Hádky			Zabití		TV stanice	ČT1
	Rozčilování se			Lynčování		Délka pořadu	8 min.
	Odsekávání			Ublížení na zdraví		Datum pozorování	10.09.2010
				Strčení, poštuchování	2x	Agresivních prvků v pořadu celkem	10
Verbální nepřímé	Ponižování		Brachiální nepřímé	Záškodnictví			
	Výsměch			Bojovný postoj	3x		
	Ironie			Výhrůžná, zlostná, výsměšná gestikulace	5x		
	Nepřímé vyhrožování			Zastrašování zbraní			
	Pomlouvání			Zabití			
celkem					10		

Tab. 61

Druh prezentovaného násilí		Četnost	Druh prezentovaného násilí		Četnost	Programové údaje	
Verbální přímé	Nadávky		Brachiální přímé	Útočné fyzické jednání		Název pořadu	Ovečka Shaun
	Hrubá slova			Obranné útočné jednání		Druh pořadu	seriál II/22
	Výhrůžky			Strčení		Vysílací čas	15:50
	Hádky			Zabití		TV stanice	ČT1
	Rozčilování se			Lynčování		Délka pořadu	8 min.
	Odsekávání			Ublížení na zdraví		Datum pozorování	17.09.2010
				Strčení, poštuchování	1x	Agresivních prvků v pořadu celkem	7
Verbální nepřímé	Ponižování		Brachiální nepřímé	Záškodnictví	2x		
	Výsměch			Bojovný postoj	2x		
	Ironie			Výhrůžná, zlostná, výsměšná gestikulace	2x		
	Nepřímé vyhrožování			Zastrašování zbraní			
	Pomlouvání			Zabití			
celkem					7		

Tab. 62

Druh prezentovaného násilí		Četnost	Druh prezentovaného násilí		Četnost	Programové údaje	
Verbální přímé	Nadávky		Brachiální přímé	Útočné fyzické jednání		Název pořadu	Ovečka Shaun
	Hrubá slova			Obranné útočné jednání		Druh pořadu	seriál II/23
	Výhrůžky			Strčení		Vysílací čas	15:55
	Hádky			Zabití		TV stanice	ČT1
	Rozčilování se			Lynčování		Délka pořadu	8 min.
	Odsekávání			Ublížení na zdraví		Datum pozorování	24.09.2010
				Strčení, poštuchování	1x	Agresivních prvků v pořadu celkem	8
Verbální nepřímé	Ponižování		Brachiální nepřímé	Záškodnictví	2x		
	Výsměch			Bojovný postoj	3x		
	Ironie			Výhrůžná, zlostná, výsměšná gestikulace	2x		
	Nepřímé vyhrožování			Zastrašování zbraní			
	Pomlouvání			Zabití			
celkem					8		

Tab. 63

Druh prezentovaného násilí		Četnost	Druh prezentovaného násilí		Četnost	Programové údaje	
Verbální přímé	Nadávky		Brachiální přímé	Útočné fyzické jednání		Název pořadu	Kouzelná školka
	Hrubá slova			Obranné útočné jednání		Druh pořadu	Zábavně výchovný
	Výhrůžky			Strčení		Vysílací čas	16:30
	Hádky			Zabití		TV stanice	ČT1
	Rozčilování se			Lynčování		Délka pořadu	28 min.
	Odsekávání			Ublížení na zdraví		Datum pozorování	14.09.2010
				Strčení, poštuchování		Agresivních prvků v pořadu celkem	2
Verbální nepřímé	Ponižování		Brachiální nepřímé	Záškodnictví			
	Výsměch			Bojovný postoj			
	Ironie			Výhrůžná, zlostná, výsměšná gestikulace	2		
	Nepřímé vyhrožování			Zastrašování zbraní			
	Pomlouvání			Zabití			
celkem					2		

Tab. 64

Druh prezentovaného násilí		Četnost	Druh prezentovaného násilí		Četnost	Programové údaje	
Verbální přímé	Nadávky		Brachiální přímé	Útočné fyzické jednání		Název pořadu	Kouzelná školka
	Hrubá slova			Obranné útočné jednání		Druh pořadu	Zábavně výchovný
	Výhrůžky			Strčení		Vysílací čas	16:30
	Hádky			Zabití		TV stanice	ČT1
	Rozčilování se			Lynčování		Délka pořadu	29 min.
	Odsekávání			Ublížení na zdraví		Datum pozorování	16.09.2010
				Strčení, poštuchování		Agresivních prvků v pořadu celkem	2
Verbální nepřímé	Ponižování		Brachiální nepřímé	Záškodnictví			
	Výsměch			Bojovný postoj			
	Ironie			Výhrůžná, zlostná, výsměšná gestikulace	2		
	Nepřímé vyhrožování			Zastrašování zbraní			
	Pomlouvání			Zabití			
celkem					2		

Tab. 65

Druh prezentovaného násilí		Četnost	Druh prezentovaného násilí		Četnost	Programové údaje	
Verbální přímé	Nadávky		Brachiální přímé	Útočné fyzické jednání	1x	Název pořadu	Garfield a přátelé
	Hrubá slova			Obranné útočné jednání		Druh pořadu Série/díl	Seriál II/13
	Výhrůžky			Strčení	1x	Vysílací čas	16:05
	Hádky			Zabití		TV stanice	ČT1
	Rozčilování se			Lynčování		Délka pořadu	24 min.
	Odsekávání			Ublížení na zdraví		Datum pozorování	10.09.2010
				Strčení, poštuchování		Agresivních prvků v pořadu celkem	7
Verbální nepřímé	Ponižování		Brachiální nepřímé	Záškodnictví	2x		
	Výsměch			Bojovný postoj	1x		
	Ironie			Výhrůžná, zlostná, výsměšná gestikulace	2x		
	Nepřímé vyhrožování			Zastrašování zbraní			
	Pomlouvání			Zabití			
celkem					7		

Tab. 66

Druh prezentovaného násilí		Četnost	Druh prezentovaného násilí		Četnost	Programové údaje	
Verbální přímé	Nadávky		Brachiální přímé	Útočné fyzické jednání		Název pořadu	Garfield a přátelé
	Hrubá slova			Obranné útočné jednání		Druh pořadu Série/díl	Seriál II/14
	Výhrůžky			Strčení		Vysílací čas	16:05
	Hádky			Zabití		TV stanice	ČT1
	Rozčilování se			Lynčování		Délka pořadu	24 min.
	Odsekávání			Ublížení na zdraví		Datum pozorování	17.09.2010
				Strčení, poštuchování	1x	Agresivních prvků v pořadu celkem	7
Verbální nepřímé	Ponižování		Brachiální nepřímé	Záškodnictví	2x		
	Výsměch			Bojovný postoj	2x		
	Ironie			Výhrůžná, zlostná, výsměšná gestikulace	2x		
	Nepřímé vyhrožování			Zastrašování zbraní			
	Pomlouvání			Zabití			
celkem					7		

Tab. 67

Druh prezentovaného násilí		Četnost	Druh prezentovaného násilí		Četnost	Programové údaje	
Verbální přímé	Nadávky		Brachiální přímé	Útočné fyzické jednání		Název pořadu	Čarodějnice školou povinné
	Hrubá slova			Obranné útočné jednání		Druh pořadu Série/díl	Seriál Díl 10.
	Výhrůžky	1x		Strčení		Vysílací čas	15:45
	Hádky	1x		Zabití		TV stanice	ČT1
	Rozčilování se	1x		Lynčování		Délka pořadu	25 min.
	Odsekávání			Ublížení na zdraví		Datum pozorování	08.09.2010
				Strčení, poštuchování		Agresivních prvků v pořadu celkem	11
Verbální nepřímé	Ponižování		Brachiální nepřímé	Záškodnictví	2x		
	Výsměch			Bojovný postoj	2x		
	Ironie	2x		Výhrůžná, zlostná, výsměšná gestikulace	1x		
	Nepřímé vyhrožování			Zastrašování zbraní			
	Pomlouvání	1x		Zabití			
celkem		6			5		

Tab. 68

Druh prezentovaného násilí		Četnost	Druh prezentovaného násilí		Četnost	Programové údaje	
Verbální přímé	Nadávky		Brachiální přímé	Útočné fyzické jednání	1x	Název pořadu	Čarodějnice školou povinné
	Hrubá slova			Obranné útočné jednání	1x	Druh pořadu Série/díl	Seriál Díl 11.
	Výhrůžky			Strčení		Vysílací čas	14:00
	Hádky	1x		Zabití		TV stanice	ČT1
	Rozčilování se			Lynčování		Délka pořadu	25 min.
	Odsekávání			Ublížení na zdraví		Datum pozorování	17.09.2010
				Strčení, poštuchování		Agresivních prvků v pořadu celkem	13
Verbální nepřímé	Ponižování		Brachiální nepřímé	Záškodnictví	2x		
	Výsměch	1x		Bojovný postoj	2x		
	Ironie			Výhrůžná, zlostná, výsměšná gestikulace	3x		
	Nepřímé vyhrožování	1x		Zastrašování zbraní			
	Pomlouvání	1x		Zabití			
celkem		4			9		

Tab. 69

Druh prezentovaného násilí		Četnost	Druh prezentovaného násilí		Četnost	Programové údaje	
Verbální přímé	Nadávky	6x	Brachiální přímé	Útočné fyzické jednání		Název pořadu	Cesty domů
	Hrubá slova	16x		Obranné útočné jednání		Druh pořadu	Seriál Díl 2.
	Výhrůžky	8x		Strčení		Vysílací čas	20.00
	Hádky			Zabití		TV stanice	Prima TV
	Rozčilování se	5x		Lynčování		Délka pořadu	55 min.
	Odsekávání	12x		Ublížení na zdraví		Datum pozorování	22.09.2010
				Strčení, poštuchování		Agresivních prvků v pořadu celkem	70
Verbální nepřímé	Ponižování	5x	Brachiální nepřímé	Záškodnictví			
	Výsměch	6x		Bojovný postoj	6x		
	Ironie	8x		Výhrůžná, zlostná, výsměšná gestikulace	6x		
	Nepřímé vyhrožování	4x		Zastrašování zbraní			
	Pomlouvání			Zabití			
celkem		58			12		

Tab. 70

Druh prezentovaného násilí		Četnost	Druh prezentovaného násilí		Četnost	Programové údaje	
Verbální přímé	Nadávky	2x	Brachiální přímé	Útočné fyzické jednání		Název pořadu	Cesty domů
	Hrubá slova	3x		Obranné útočné jednání		Druh pořadu	Seriál Díl 4.
	Výhrůžky	4x		Strčení		Vysílací čas	20.00
	Hádky			Zabití		TV stanice	Prima TV
	Rozčilování se	2x		Lynčování		Délka pořadu	55 min.
	Odsekávání			Ublížení na zdraví		Datum pozorování	29.09.2010
				Strčení, poštuchování		Agresivních prvků v pořadu celkem	26
Verbální nepřímé	Ponižování	1x	Brachiální nepřímé	Záškodnictví			
	Výsměch	3x		Bojovný postoj	1x		
	Ironie	5x		Výhrůžná, zlostná, výsměšná gestikulace	2x		
	Nepřímé vyhrožování	1x		Zastrašování zbraní			
	Pomlouvání	2x		Zabití			
celkem		23			3		

Tab. 71

Druh prezentovaného násilí		Četnost	Druh prezentovaného násilí		Četnost	Programové údaje	
Verbální přímé	Nadávky	6x	Brachiální přímé	Útočné fyzické jednání		Název pořadu	Cesty domů
	Hrubá slova	12x		Obranné útočné jednání		Druh pořadu Série/díl	Seriál Díl 5
	Výhrůžky	5x		Strčení		Vysílací čas	20.00
	Hádky			Zabití		TV stanice	Prima TV
	Rozčilování se	4x		Lynčování		Délka pořadu	55 min.
	Odsekávání	4x		Ublížení na zdraví		Datum pozorování	04.10.2010
						Agresivních prvků v pořadu celkem	
Verbální nepřímé	Ponižování	3x	Brachiální nepřímé	Záškodnictví			
	Výsměch	6x		Bojovný postoj			
	Ironie	8x		Výhrůžná, zlostná, výsměšná gestikulace			
	Nepřímé vyhrožování	5x		Zastrašování zbraní			
	Pomlouvání			Zabití			
celkem		53					

Tab. 72

Druh prezentovaného násilí		Četnost	Druh prezentovaného násilí		Četnost	Programové údaje	
Verbální přímé	Nadávky	2x	Brachiální přímé	Útočné fyzické jednání	1x	Název pořadu	Doktorka Quinnová
	Hrubá slova	2x		Obranné útočné jednání	1x	Druh pořadu	Seriál Díl 11.
	Výhrůžky	1x		Strčení		Vysílací čas	13:30
	Hádky			Zabití		TV stanice	ČT1
	Rozčilování se	1x		Lynčování		Délka pořadu	46 min.
	Odsekávání			Ublížení na zdraví	2x	Datum pozorování	10.09.2010
						Agresivních prvků v pořadu celkem	32
Verbální nepřímé	Ponižování	1x	Brachiální nepřímé	Záškodnictví	1x		
	Výsměch	2x		Bojovný postoj	3x		
	Ironie	3x		Výhrůžná, zlostná, výsměšná gestikulace	4x		
	Nepřímé vyhrožování			Zastrašování zbraní	1x		
	Pomlouvání	1x		Zabití			
celkem		13			19		

Tab. 73

Druh prezentovaného násilí		Četnost	Druh prezentovaného násilí		Četnost	Programové údaje	
Verbální přímé	Nadávky		Brachiální přímé	Útočné fyzické jednání	2x	<i>Název pořadu</i>	Doktorka Quiniová
	Hrubá slova	3x		Obranné útočné jednání	2x	<i>Druh pořadu</i>	Seriál Díl 13.
	Výhrůžky	2x		Strčení		<i>Vysílací čas</i>	13:30
	Hádky			Zabití		<i>TV stanice</i>	ČT1
	Rozčilování se	1x		Lynčování	1x	<i>Délka pořadu</i>	46 min.
	Odsekávání			Ublížení na zdraví	2x	<i>Datum pozorování</i>	14.09.2010
						Agresivních prvků v pořadu celkem	37
Verbální nepřímé	Ponižování	2x	Brachiální nepřímé	Záškodnictví	2x		
	Výsměch	2x		Bojovný postoj	4x		
	Ironie	3x		Výhrůžná, zlostná, výsměšná gestikulace	6x		
	Nepřímé vyhrožování	1x		Zastrašování zbraní	1x		
	Pomlouvání	3x		Zabití			
celkem		13			24		

Tab. 74

Druh prezentovaného násilí		Četnost	Druh prezentovaného násilí		Četnost	Programové údaje	
Verbální přímé	Nadávky		Brachiální přímé	Útočné fyzické jednání	1x	<i>Název pořadu</i>	Doktorka Quiniová
	Hrubá slova	2x		Obranné útočné jednání	1x	<i>Druh pořadu</i>	Seriál III/4.
	Výhrůžky	2x		Strčení		<i>Vysílací čas</i>	13:30
	Hádky	1x		Zabití		<i>TV stanice</i>	ČT1
	Rozčilování se	1x		Lynčování		<i>Délka pořadu</i>	45 min.
	Odsekávání			Ublížení na zdraví	1x	<i>Datum pozorování</i>	24.09.2010
						Agresivních prvků v pořadu celkem	27
Verbální nepřímé	Ponižování	1x	Brachiální nepřímé	Záškodnictví			
	Výsměch	5x		Bojovný postoj	2x		
	Ironie	3x		Výhrůžná, zlostná, výsměšná gestikulace	3x		
	Nepřímé vyhrožování	1x		Zastrašování zbraní	1x		
	Pomlouvání	1x		Zabití	1x		
celkem		17			10		

10 ABSTRAKT

RAJNOVÁ, Z. *Vliv televizního vysílání na míru agresivity dětí mladšího školního věku.* České Budějovice 2010. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra psychologie.
Vedoucí práce PhDr. Jan Polivka

Klíčová slova: Agrese, násilí, děti mladšího školního věku, masmédia, vliv televizního vysílání, mediální výchova

Práce se zabývá vlivem televizního vysílání na míru agresivity dětí mladšího školního věku. Obecně vysvětluje ústřední pojmy, uvádí základní dělení agrese a členění masových médií, přibližuje psychiku dítěte mladšího školního věku, popisuje televizní násilí, jeho formy, negativní a pozitivní vlivy, zdravotní následky nadměrného sledování televize a nastiňuje způsob prevence nežádoucího vlivu televizních pořadů na děti.

Na základě získaných teoretických poznatků byly v práci stanoveny tři výzkumné otázky, k jejichž verifikaci byl proveden terénní výzkum mezi dětmi mladšího školního věku a jejich rodiči a dále analýza dětmi nejsledovanějších televizních pořadů. Výsledky výzkumu jsou součástí přílohové části práce.

11 ABSTRACT

Influence of broadcasting on Aggressive Behaviour of Younger School-Aged Children.
České Budějovice 2010. Bachelor thesis. University of South Bohemia in České Budějovice. Faculty of Theology. Department of Psychology.

Supervisor: PhDr. Jan Polivka

Key words: Aggressive behaviour, violence, younger school-aged children, mass media, influence of broadcasting, media education

The thesis is aimed at influence of broadcasting on the level of aggressive behaviour of younger school-aged children. The basic concepts are explained in general terms; the basic way aggressive behaviour and mass media can be divided is given; psyche of a younger school-aged child is explained; television violence, its forms and both negative and positive effects and health consequences of excessive television-watching are described and prevention of adverse effects of TV programmes on children is suggested in the theoretical part of thesis.

Upon the theoretical knowledge gained, three research questions were stated in the thesis and in order to verify them a field research among younger school-aged children and their parents was carried out and, further, TV programmes most watched by children were analysed. The research results are presented in an appendix to the thesis.